

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DEKİ SÖZLÜ ÇEVİRİ ALANINDAKİ AKADEMİK
ÇALIŞMALARIN KONUMU: 2008-2018 YILLARI
ARASINDAKİ MAKALE KİTAP VE LİSANSÜSTÜ TEZ
DÜZEYİNDEKİ ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Onur ÇALIK

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim Almanca

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

NİSAN – 2019

ÖNSÖZ

Tezimin hazırlanmasında, her türlü sorunumda yardımını esirgemeyen emeğini esirgemeyen Doç. Dr. Hüseyin ERSOY'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca en başından beri bana motivasyon kaynağı olan, tazimin yazım aşamasında her türlü yardım için daima hazır olan değerli dostum Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞAN'a ve gerek iyi gerek kötü günümde varlığını hissettiren, zor zamanlarımda yanımda olan, tezimin her köşesinde dokunuşu olan canım kardeşim Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Zahit CAN'a sonsuz minnetimi sunarım. Ve tabi ki ne tür sıkıntım olursa olsun hep varlığını hissettiren, her daim yanımda olan değerli anneanneme ve benimle her gün ilgilenen, hiç boş bırakmayan, doğduğum andan beri sevgisini, ilgisini, varlığını her daim hissettirmiş, en ufak bir üzüntümde dahi sıcaklığı ile beni ayakta tutmuş olan ANNEM'e sonsuz sevgilerimi, saygılarımı ve minnetlerimi sunarım.

Onur ÇALIK

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
GRAFİK LİSTESİ	ii
RESİM LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: AKADEMİK YAYIN TÜRLERİ	5
--	----------

1.1. Bilimsel Bilgi	5
1.1.1. Formel Bilgi	5
1.1.2. Doğa Kaynaklı Bilgi	6
1.1.3. İnsan Kaynaklı Bilgi	6
1.2. Bilimsel Bilginin Yayın Türleri	6
1.2.1. Tez Çalışması	7
1.2.2. Proje	9
1.2.3. Derleme	10
1.2.4. Bildiri	10
1.2.5. Makale	12
1.2.6. Kitap	13
1.2.7. Dergiler	15
1.3. Değerlendirme	16

BÖLÜM 2: SÖZLÜ ÇEVİRİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE MODERN

PARADİGMASI	17
--------------------------	-----------

2.1. İlk Çeviri Türü Olarak Sözlü Çeviri	18
2.2. Sözlü Çevirinin Tarihsel Süreci	19
2.3. Modern Çağda Sözlü Çeviri	22
2.3.1. Sözlü Çeviride Teknoloji	22
2.4. Sözlü Çeviri Türleri	24

2.4.1. Simultane/Andaş Çeviri	25
2.4.1.1. Kabin İçi	28
2.4.1.2. Kabin Dışı	28
2.4.1.3. Fısıltı Çeviri	29
2.4.1.4. Konferans Çeviri	30
2.4.1.5. Video Konferans Çeviri	32
2.4.1.6. Medya Çeviri.....	33
2.4.2. Ardıl Çeviri	34
2.4.2.1. Telefon Çeviri	35
2.4.2.2. İkili Görüşme Çeviri	35
2.5. Kuramsal Açından Sözlü Çeviri.....	36
2.6. Değerlendirme.....	39

BÖLÜM 3: ÇEVİRİBİLİMİN ALT ALANI OLARAK SÖZLÜ ÇEVİRİ VE TÜRKİYEDE AKADEMİK ÇALIŞMALAR BAĞLAMINDAKİ DURUMU . 40

3.1. Sözlü Çeviride Zihinsel Araştırmalar.....	40
3.2. Sözlü Çeviride Sözlü Çeviri Sorunları.....	42
3.3. Dünyada Sözlü Çeviri Alanında Çalışma Yapanlarda İleri Gelen Bilim İnsanları	43
3.3.1. Franz Pöchhacker	44
3.3.2. Peter A. Schmitt	44
3.3.3. Sylvia Kalina.....	45
3.3.4. Ingrid Kurz	45
3.3.5. Birgit Strolz.....	46
3.3.6. Margareta Bowen	46
3.3.7. Haidemarie Salevsky.....	47
3.3.8. Barış Henry C.	47
3.3.9. Dejean Le Feal Karla	47
3.4. Türkiye’de Sözlü Çeviri Alanında Çalışma Yapanlarda İleri Gelen Bilim İnsanları.....	48
3.4.1. Hüseyin Ersoy	48
3.4.2. Aymil Doğan.....	49

3.4.3. Jonathan Maurice Ross	50
3.4.4. Ebru Diriker	50
3.4.5. Alev Bulut	50
3.5. Değerlendirme.....	51
BÖLÜM 4: Sözlü Çeviride Türkiye Üzerinden 2008-2018 Yılları Arasında	
Bibliyografik Tarama Sonuç ve Değerlendirmeleri	52
4.1. Araştırma Yöntemi.....	52
4.2. Yüksek Lisans Tez Çalışmaları.....	54
4.3. Doktora Tez Çalışmaları	58
4.4. Makale Çalışmaları	62
4.5. Kitap Çalışmaları	66
4.6. Sözlü Çeviride Yapılan Toplam Çalışmalar	69
4.7. Değerlendirme.....	72
SONUÇ.....	73
KAYNAKÇA	75
EK 1 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’de Sözlü Çeviri Alanındaki Lisans Üstü	
Çalışmaları	79
EK 2 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’de Sözlü Çeviri Alanındaki Makale	
Çalışmaları	82
EK 3 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’de Sözlü Çeviri Alanındaki Bilimsel	
Kitap Çalışmaları	89
EK 4 Türkiye’de 2008-2018 Yılları Arasında Yapılan Taramalar İçin Başvurulan	
Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık Bölümleri	90
ÖZGEÇMİŞ.....	92

KISALTMALAR

ARÇ	: Afette Rehber Çevirmenliği
AIIC	: Uluslararası Konferans Tercümanları Birliği (International Association Of Conference Iterpreters)
Eng	: İngilizce (English)
Int	: Uluslararası (International)
SAÜİFD	: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
OTAM	: Osmanlı Araştırmaları, Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi
UKSAD	: Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi
ODÜSOBİAD	: Odü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
ICLA	: Uluslararası Dil Akademisi Dergisi (The International Journal of Lanhguage Academy)

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 : Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Ayrılması	54
Grafik 2 : Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Üniversitelerine Göre Ayrılması	55
Grafik 3 : Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Bölümlerine Göre Ayrılması.....	56
Grafik 4 : Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Danışmanlarına Göre Ayrılması	56
Grafik 5 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanan Yüksek Lisans Tezlerin Alanlarına Göre Ayrılması.....	57
Grafik 6 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezlerin Yıllara Göre Ayrılması.....	58
Grafik 7 : Sözlü Çeviri Alanında Doktora Tezi Hazırlayan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Ayrılması	59
Grafik 8 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Üniversitelere Göre Ayrılması.....	59
Grafik 9 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Bölümlerine Göre Ayrılması.....	60
Grafik 10 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Danışmanlarına Göre Ayrılması.....	61
Grafik 11 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Alanlarına Göre Ayrılması.....	61
Grafik 12 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Yıllara Göre Ayrılması.....	62
Grafik 13 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Ayrılması	63
Grafik 14 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Üniversitelerine Göre Ayrılması	63
Grafik 15 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Üniversitelerdeki Bölümlerine Göre Ayrılması	64

Grafik 16 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Alanlarına Göre Sıralanması	65
Grafik 17 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yıllara Göre Sıralanması	66
Grafik 18 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Bilimsel Kitapların Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Sıralanması	67
Grafik 19 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Yazarlarının Üniversitelerine Göre Sıralanması	67
Grafik 20 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Alanlarına Göre Sıralanması	68
Grafik 21 : Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Yıllarına Göre Sıralanması	69
Grafik 22 : 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yazarların Cinsiyetlerine Göre Ortalaması ..	69
Grafik 23 : 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yazarların Üniversitelerine Göre Ortalaması	70
Grafik 24 : 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Alanlara Göre Ortalaması	71
Grafik 25 : 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yıllara Göre Ortalaması	71

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Konferans Çevirisi Ortamı	27
Resim 2: Video Konferans Çeviri Ortamı	33
Resim 3: Kurz'un Bilgi Alışverişi Yapan Beyinin İşlem Şeması	46

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dört Farklı Grupta Sözlü Çevirinin Değerlendirme Kriterleri	31
Tablo 2: Dört Farklı Grupta Sözlü Çevirinin Kalitesine Dair Kriterler	32

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐	
Tezin Başlığı: Türkiye’deki Sözlü Çeviri Alanındaki Akademik Çalışmaların konumu: 2008-2018 Yılları Arasındaki Makale, Kitap Ve Lisansüstü Tez Düzeyindeki Çalışmaların İçerik Analizi				
Tezin Yazarı: Onur ÇALIK		Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY		
Kabul Tarihi: 18.04.2019		Sayfa Sayısı: 11 (Ön Kısım) + 92 (Tez)		
Anabilim Dalı: Çeviribilim				
Türkiye’de akademik çeviri eğitimi serüveni, 1984 yılında Boğaziçi Üniversitesi’nde kurulan İngilizce mütercim-tercümanlık bölümü ile başlamış olup ve günümüzde farklı üniversitelerde, çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık adı altında farklı yabancı dillerde aktif olarak çeviri eğitimi verilmektedir. Çeviribilimin bir alt alanı olarak kabul edilen sözlü çeviri eğitimi ve akademik çalışmaları, yine bu bölümlerin çatısı altında görev yapan akademisyenler tarafından yürütülmektedir. Bu çalışma, Türkiye’deki çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin son on yıl içerisinde sözlü çeviri alanında kaleme aldıkları makale ve lisansüstü tez düzeyindeki bilimsel çalışmalarını incelemektedir. Çalışmanın yöntemi bağlamında bilimsel makalelerin araştırılması Türkiye’de görev yapan çeviribilimcilerin yayınları üzerinden yürütülmüştür. Sözlü çeviri alanında Lisansüstü tez çalışmalarına ise YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden erişilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman irdelenmiş yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular alandaki referanslar ışığında irdelenecek ve Türkiye’deki sözlü çeviri alanındaki makale ve lisansüstü tez düzeyindeki çalışmalara ışık tutulmuştur.				
Anahtar Kelimeler: çeviribilim, sözlü çeviri, çeviribilimin araştırma sahası, betimsel analiz, bibliyografya				

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐	
Title of Thesis: Interpreting the position of Academic Study Area in Turkey: Between the years 2008-2018 Articles, Books and Content Analysis of the studies in the Graduate Thesis Level				
Author of Thesis: Onur ÇALIK		Supervisor: Assoc. Prof. Hüseyin ERSOY		
Accepted Date :18.04.2019		Number of Pages: 11 (Pre Text) + 92 (Body)		
Department : Translation Studies				
Academic translation education in Turkey has started in 1984, when the English Translation and Interpreting Department in Boğaziçi University was founded. Today, there are numerous departments under the name of translation studies or translation and interpreting, in various universities. These departments offer translation education in various languages. Education and academic studies in interpreting, accepted as a sub-field of translation studies, are also carried out by the academicians working in these departments. This study investigates the articles and scientific studies on the graduate level, namely master theses and doctoral dissertations, in the interpreting field in the last decade (2008-2018) authored by the academicians in Turkey, working in the departments of translation studies and/or translation and interpreting. The investigation of scientific studies in the context of the method of the study was carried out through the publications of translation studies academicians in Turkey. The master theses and doctoral dissertations will be accessed via the National Thesis Center of Council of Higher Education. The study employs document analysis methods from the qualitative research methods. The obtained data are analyzed by means of content analysis method. The findings will be examined in the light of literature review. The study will provide an insight to the articles, master theses and doctoral dissertations in the interpreting field in Turkey.				
Keywords: ranslation studies, interpreting, translation research area, descriptive analysis, bibliography				

GİRİŞ

Sözlü çevirinin tarihi yazılı çevirinin tarihinden çok evvel başlamıştır. Kaynaklar M.Ö. 3200’lerde Mezopotamya’da yazının bulunmasıyla beraber ilk olarak kil levhalar üzerinde muhasebe kayıtlarının tutulduğu yönünde bilgi aktarmaktadır. Buna eşzamanlı olarak çevirinin ortaya çıkması söz konusudur. Bu muhasebe kayıtlarının iki dilli olarak kaleme alındığı bilinmektedir. Bugün İstanbul Arkeoloji Müzesinde ve daha birçok başka müzede iki dilli levhalara rastlamak, yani yazılı çeviri örneklerini görmek mümkündür. İşte bu tarihten evvel, yani yazı bulunmadan önce, sözlü çevirinin yapıldığı konusunda çeviri tarihçilerinin görüşleri vardır. “*Skizzen einer Translationsgeschichte*” adlı eserinde Hans J. Vermeer (1992), çeviri tarihinde Babil kulesinin inşasının malum sebeplerden dolayı kesilmesinden sonra sözlü çevirinin başladığını söylencelere dayandırarak ifade edilebileceğini dile getirmektedir. Benzer bir yönde Sakine Eruz’un *Çeviriden Çeviribilime* (2003) adlı eserinden hüküm çıkarmak mümkündür. Fakat bilimsel manada düşünüldüğünde sözlü çevirinin tarihte insanoğlunun farklı diller konuşmaya başlamasından itibaren ortaya çıkmış olduğunu kabul etmek gerekir. Bunun ise insanlık tarihi kadar eski olabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır.

Buradan anlaşılabacağı üzere sözlü çevirinin tarihsel süreçte yazılı çeviriye nazaran oldukça eski olmasına rağmen bilimsel çalışmalara konu olması bakımından yazılı çeviriye göre daha geç ele alınmıştır.. Yazılı çeviriler bilimsel değerlendirmelerin M.Ö.’lerine kadar geri gittiği söylenebilir. Sadece geri gitmekle kalmayıp aynı zamanda çok kapsamlı olması, derinlemesine üzerinde bilimsel görüşlerin aktarılması söz konusudur. M.Ö. Cicero’nun, Horeace evirinin sözcüğü sözcüğüne değil de, anlam odaklı olması, hatta -Cicero’nun deyimiyle- hatip gibi olması gerektiği yönündeki görüşleri bunu göstermektedir. Hiyeronimus’un Kutsal Kitap çevirileri bağlamındaki görüşleri, Andronicus’un da yine bu yönde dile getirdiği görüşleri hep yazılı çeviriye yönelik fikirlere işaret etmektedir. Oysa sözlü çeviriye gelindiğinde ilk defa kuramsal düzeyde bir bakış açısının 19. yüzyıla gelindiğinde Schleiermacher tarafından ortaya konduğuna dair görüşler çeviri tarihi eserlerinde yer almaktadır (Yücel, 2016). Bundan evvel sözlü çeviri ve yazılı çeviri konusunda ayırım yapılmasa da daha ziyade yazılı

çeviri kastedilerek çeviri eylemi konusunda üst bakış sergileyen görüşler paylaşılmıştır.

İkinci dünya savaşıyla beraber Nürnberg Mahkemelerinde Nazi davaları olarak da bilinen uluslararası kamuoyunun da takip ettiği, çok uluslu bir yargı sürecinin işlediği ve savaş suçlularının yargılandığı aşamada sözlü çeviriye ve çevirmenlerine çok önemli roller düşmüştür. Bu sayede sözlü çevirinin kıymeti anlaşılmış ve sözlü çeviri konusunda daha derinlemesine araştırmaların yapılması gerekliliği bilim insanlarınca görülmüştür.

Çalışmanın Konusu

Gerek sözlü çevirinin teknolojik altyapısıyla ilgili gelişmeler konusunda araştırmalar yürütülmüş, gerekse sözlü çevirinin dilbilimsel, psikodilbilimsel, nörolinguistik, sosyolinguistik ve siyasi süreçleri konusunda tartışmalara girilmiştir. Bugün geriye doğru bakıldığında ikinci dünya savaşı ve sonrasında soğuk savaş şartlarının sözlü çevirinin incelenmesi konusunda belirleyici olduğu söylenebilir. Küreselleşmeyle beraber dünyanın toptan teknolojik gelişmelere hızlı bir biçimde entegre olması ve bu teknolojik aygıtların çeviri bağlamında kullanılabilir hale getirilmesi de yine sözlü çeviri süreçlerini bilimsel manada incelemeye değer kılmıştır.

Tüm bu gelişmeler ışığında gerek dünyada gerekse Türkiye’de gerçekleştirilen bu bilimsel araştırmaların ne yönde seyrettiği çeviri ve çeviribilimi yakından ilgilendiren konulardır. Bu bakımdan mevcut araştırma Türkiye örneğinden hareketle son 10 yıl içerisinde çeviribilimin sözlü çeviri konusunda nasıl bir yol kat ettiği hususunu aydınlatmaya çalışacak ve bu çerçevede sözlü çeviri araştırmalarının bilimsel evrimine katkı sunmada, yeni araştırmaların hangi boşlukları doldurması gerektiği konusunda bir altyapı oluşturma gayreti içerisinde olacaktır.

Çalışmanın Önemi

Sözlü çeviri geçmiş uzun yıllara dayanan gelecekte de var olacak bir çeviri türüdür. Sözlü çeviri ile insan arasında asla kopmayacak sıkı bir ilişki vardır. Çünkü dil ve dilin sahip olduğu tüm metaforik değişimler ancak insan beyniyle algılanabilecek düzeydedir. Teknolojinin ilerlemesi ile gelecekte insanların yerini makinelerin alacağı

düşüncesi yaygın olsa da sözlü çeviri alanında insan faktörü, önemini daima koruyacaktır.

Sözlü çeviri alanı bugüne kadar pek çok bilim insanınca konuları, sorunları ve bu sorunların çözümü bakımından ele alınmış önemli bir bilim alanıdır.

Bu araştırma kapsamında Türkiye’de 2008-2018 yılları arasında bilim insanlarınca yapılan çalışmalar ele alınarak yine Türkiye özelinde sözlü çeviri konusunda nasıl bir gelişimin ortaya çıktığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle sözlü çeviri türünün tüm alt alanları incelenmiştir. Bu inceleme esnasında sözlü çeviri alanındaki yapılmış olan bilimsel faaliyetlerin Türkiye çapındaki gelişimi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede sözlü çeviri alanındaki bilimsel gelişim dünya ile bütünleşmiş bir biçimde mi yoksa kendine müşahhas mı ilerlediği, boş bırakılan alanların olup olmadığı gibi bu alanın gelişimine katkı sunacak önemli bulgular elde edilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Dünden bugüne birçok araştırmacı sözlü çeviri alanının keşfedilmemiş yanlarını ve sorunlarını araştırmış, bilimsel yöntemlerle bunları ele alıp çeşitli çalışmalarla çözüm yolları ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmada sözlü çeviri üzerine Türkiye’de son on yılda kaleme alınan bilimsel çalışmaların bibliyografik bilgileri bir araya getirilip grafikler yardımıyla incelenmiştir. Hangi alanlarda çalışmalar yürütüldüğünün ve sözlü çeviri alanındaki çalışmalarda ne gibi boşluklar olduğunun ortaya konulması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada YÖK’ün tez veri tabanı, üniversitelerin kendi web siteleri, Google Scholar, Academia, Researchgate ve Türkiye’deki çeviribilim dergilerin web siteleri arşivleri gibi belli başlı kaynaklarda belirlenen anahtar sözcükleriyle taranmış; sözlü çeviri alanında son on yılda yazılan tezler, makaleler ve kitaplar veri olarak toplanmıştır. Ardından, eserlerin yazarları cinsiyetlerine, üniversitelerine, alanlarına; eserlere yıllarına göre tasnif edilmiştir. Bu sayede istatistikler yardımıyla şimdiye kadar kimlerin, hangi Üniversitelerin neler hakkında ve ne kadar çalışmalar yaptığı anlaşılmış; böylelikle de ileriki dönemlerde ne gibi eserlerin ortaya çıkabileceğine dair tahminlere ışık tutmak isteğiyle değerlendirmelerde bulunulmuştur. Burada hangi

araştırmaların yapıldığını, ne gibi boşlukların ve eksiklerin olduğunu, kimler tarafından hazırlandığını ve ne zaman hazırlandığı hakkında bilgi verildi. Bu sayede on yıl içerisinde nelerin yapıldığını ortaya koyup ileriki zamanlarda ne gibi çalışmaların yürütüleceğı hakkında bilgi verebilir.

Birinci bölümde bilimsel metinlerin türlerinden, bunların önem ve özelliklerinden bahsedilmiştir. Ardından bunların çeviri ile ilgili ilintileri ele alınmıştır. İkinci bölümde çevirinin tarihi gelişimi ve modern hayatın getirdiğı teknolojinin, sözlü çeviriye olan katkısı ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde ise sözlü çeviri ile ilgili bazı sorunlara ve çevirmenin zihninin sözlü çeviri esnasındaki durumlarına değinilmiştir. Devamında bu alanda, dünyada ve Türkiye’de çalışmalar yapan ileri gelen bilim insanları tanıtılmıştır. Dördüncü bölümde de yapılan taramalar sonucunda bulunan eserler belli kriterlere göre tasnif edilip şemalarla anlatılmıştır.

BÖLÜM 1: AKADEMİK YAYIN TÜRLERİ / MECRALARI

Bilgi, birçok araştırmanın sonucunda elde edilen veridir (Odabaş & Odabaş, 2012: 356). Bilginin hedefi çoğunlukla insanlara hizmet edip hayatlarını kolaylaştırmayı sağlamaktır. Bilginin duyurulması ve paylaşılması için bazı yollar kullanılır. Akademik bir bilginin duyurulması ve paylaşılması ise çeşitli akademik birimlerin onayladığı mecralarda gerçekleşebilmektedir. Bu mecralar temel olarak tezler, akademik kitaplar ve hakemli dergilerden oluşmaktadır.

1.1. Bilimsel Bilgi

İnsanlar hayatları boyunca gerek bilinçli gerek bilinçsiz olsun her zaman gelişmenin ve ilerlemenin peşindedir. Mevcut durumlarına göre hayatlarını kolaylaştırmak için birçok farklı alanda çalışmalar sürdürmüşlerdir. Her bir bilgi bir sonraki buluşu desteklemiştir. Herhangi bir alanda gelişme ve ilerleme sağlamak için bu alanda daha önce ortaya konulmuş bir verinin kullanılması temel şartlardan biridir.

Bilimsel bilgi, daha önceden çerçevesi belirlenmemiş bir konuda, sistematik bir çalışma yöntemi ile ulaşılan bilgidir. Bir başka deyişle bilimsel bilgi, bilimsel yaklaşım ve yöntemlerle kazanılmış, alanının uzmanlarınca kabul görmüş bilgidir denilebilir. Bilginin kaynakları üç gruba ayrılmaktadır: Formel, Doğa ve İnsan bilimleri (Yıldırım, 2019).

1.1.1. Formel Bilgi

Bu bölümde genel olarak duyu organlarımızın fonksiyonlarının devre dışı kaldığı sadece mantığımızda veya düşüncemizde olan hayali ürünlerden oluşmaktadır. Buna geometriden veya matematikten örnekler verilebilir. Mesela matematik ve geometride rakamlar, sayılar, şekiller kullanılır. Bunların doğada herhangi bir eşdeğer karşılığı yoktur, yani zihnimizde canlandırdığımız olgulardır.

Mantık denilince de buna benzer bir olgu akla gelir. Mantık, önermelerin ve önermelerin içeriğinin gerçek dünyayla örtüşüp örtüşmediğiyle ilgilenmez. Mantığın amacı, bulunan yargıların uyumluluğunu irdelemek değil, bu yargıların arasındaki ilişkilerin doğruluğunu ölçmektir. Bu olgular zihinde olduğu için herhangi bir şekilde

gözlem veya deneye tabi tutulamaz. Bundan dolayı formel kaynaklı bilgiye ulaşmak için tüme varım yerine tümünden gelim yöntemi daha uygundur (Yıldırım, 2019).

1.1.2. Doğa Kaynaklı Bilgi

Doğa kaynaklı bilgiler formel kaynaklı bilgilerden farklıdır. Doğa kaynaklı bilgiler genellikle olgusaldır. Bunlara fizik, kimya, astronomi, jeoloji gibi alanlarda elde edilen bilgiler örnek olarak verilebilir. Olgusal inceleme, bilginin doğruluğunun veya yanlışlığının genellikle direkt veya endirekt gözlemlenebilir olmasıdır. Bir araştırmanın kabul görebilmesi için deneylerin veya araştırmaların bilimsel olarak kanıtlanmış olması gerekmektedir. Bu alandaki çalışmalarda genellikle tümevarım yöntemi kullanılmaktadır. Böylelikle, elde edilen veriler takip edilir ve sonuca ulaştırılır. Burada amaç, doğada oluşan her şey arasındaki ilişkiyi incelemektir (Yıldırım, 2019).

1.1.3. İnsan Kaynaklı Bilgi

Doğrudan insan kaynaklı bilgi, sosyolojinin, antropolojinin ve psikolojinin alanına giren çalışmalarda elde edilen bilgidir. Bu bilginin kaynağı, tarihi, iç dünyası ve dış dünya ile ilişkileriyle insanın ta kendisidir. İnsanoğlunun gerçekleştirdiği her şey, bu bilgi kaynağının sınırları içinde yer almaktadır (Yıldırım, 2019).

Bilimsel bilgiye ulaşmak için birçok yöntem kullanılabilir. Amaç her zaman sorulan sorulara bir cevap bulabilmektir. Bunun için de her alanın kendi içerisindeki bulgularla ve/veya verilerle araştırma yapmak ve ardından bu araştırmaların sonucunu başka araştırmalarla geliştirmek gerekir. Sonuca ulaşmak ve üretilen bilginin yani ortaya konulan verilerin gerçekliğini veya kabul edilebilirliğini değerlendirmek ancak bu yolla mümkündür.

1.2. Bilimsel Bilginin Yayın Türleri

Daha önce de ilk başlıkta belirtildiği üzere bilimsel bilginin çeşitli yayın mecraları vardır. Bu yayın mecraları tezler, bilimsel kitaplar ve hakemli dergilerden oluşmaktadır. Her bir yayın türünün kendi içerisinde kendine özgü kuralları vardır. Temel fonksiyonu bilimsel bilginin paylaşılması ve yayılması olan bu yayın türlerinin her birinin kendi içinde belirli yöntem ve kuralları vardır.

Bilimsel bir bilgiyi ortaya koyabilmek için akademik çalışmalar yapmak gerekir. Bu akademik çalışmalar, bilimsel araştırmalar sürdürülerek gerçekleştirilir. Araştırma yaparken önceden ortaya konulmuş ve/veya ispatlanmış bilgilerden faydalanmak bilimsel çalışmaların bir gereğidir.

Bilimsel bilginin yayımlanma mecraları ulusal ve uluslararası bilimsel dergiler, akademik ölçütlerle hazırlanmış kitaplar, lisansüstü tezler, kongrelerde sunulmuş bildiriler ve bu bildirilerin hakem heyetlerinden geçerek bildiri kitaplarında yer alan tam metinleri ve poster sunum verileridir.

Her bir bilimsel yayın mecrasının kendine özgü yazım kuralları vardır. Hatta bazı dergiler sadece bazı dillerde yayın yaptıklarını belirtirler. Söz konusu bilimsel çalışma metni, bu belirtilen diller arasında yer almaz ise o dergide yayımlanması mümkün değildir.

Örneğin her derginin kendisine özgü bir çalışma alanı vardır. Sosyoloji, psikoloji, edebiyat, siyaset, ekonomi, ilahiyat vb. alanlarla ilgili dergiler bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı dergi ararken yazılan konunun alanıyla ilgili bir dergi seçme konusunda dikkatli olunmalıdır. Bu yayın mecraları, edinilmiş bilgilerin geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasını sağlamakta ve yeni araştırmalara ışık tutmaktadır.

Türkiye’de çeviribilim alanında yapılan bir dergi mecrası taraması 2018 yılında gerçekleştirilmiş. Hem bir disipline ait araştırmaların hangi dergiler nezdinde yayımlandığı incelenmiş hem de dergicilik hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir (Can, Balkul, Çalık, & Gümüş, 2018). Dergiler bu gibi araştırmaların takibi konusunda olmazsa olmazdır. Dijital dergicilik sayesinde ise bu gibi araştırmaların arşivlerine ulaşmak ve inceleme yapmak bakımından oldukça elverişlidir. Aşağıda bu tür bilimsel bilgi kaynaklarına yer verilecektir.

1.2.1. Tez Çalışması

Akademik bir terim olarak tez, herhangi bir bilim dalında lisansüstü eğitime başlayıp ders aşamasını tamamlayan öğrencinin, gerekli bilimsel donanıma sahip olduğunun tasdik edilmesinden sonra çalıştığı alanla ilgili belirli bir konuda bilimsel görüşlerini sıraladığı akademik çalışmadır. Tezler akademik çalışmalar yapılan ortamlarda bir çalışmanın sonucunu yansıtan bilimsel veri deposu olarak görülebilir. Bu depolarda

belirli bir konuya dair çalışma yönlerini, bakış açılarını, sorun olarak görülen taraflarına getirilen çözümleri görmek mümkündür (Titze & Rom, 2015). Tez çalışmaları, akademik çalışmanın ispatı olarak değerlendirilebilir. Tezin ortaya konulmasında, yazarın yanı sıra yazara akademik ve bilimsel destek sağlayan danışmanın da payı büyüktür. Danışmanın temel görevi, yazarın algısını ve perspektifini geliştirmeye çalışmaktır. Böylelikle yazar, konuya farklı pencerelerden bakma imkânı yakalayabilir ve tezini bilimsel açıdan daha da geliştirebilir. Danışman seçiminde dikkat edilmesi gereken en önemli husus, danışmanın kaleme alınacak tezin konusu ile ilgili uzmanlığının bulunmasıdır.

Tezin temel amacı, yalnızca var olan bilgiyi geliştirmek değil, aynı zamanda yeni bilgiler de ortaya koymaya çalışmaktır. Bir tez, ait olduğu alanın çalışma yöntemine ve prensibine göre deneylerle, anketlerle ve projelerle desteklenebilir (Özel, 2014). Bu sayede, kullanılan kaynakların verileriyle, yapılan deneylerin veya anketlerin sonuçları karşılaştırılıp özgün sonuçlara ulaşılabilir. Bu da tezi, bilim dünyasına ışık tutabilecek nitelikte bir bilimsel araştırma seviyesine getirebilir.

Tez yazabilmek için, bir yükseköğretim kurumun bünyesinde bulunan enstitüler tarafından açılan tezli yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik programlarından birini hem YÖK mevzuatındaki genel kriterleri hem de ait olduğu üniversitenin koyduğu kriterleri sağlayarak kazanmak gerekmektedir. Yüksek lisansta ders dönemi en fazla dört yarı yıl olup programı tamamlama süresi azami altı yarı yıldır (www.mevzuat.gov.tr, 2019). YÖK mevzuatındaki bazı özel şartları sağlayan lisans mezunları ile tezli yüksek lisans mezunları, doktora ve sanatta yeterlilik programlarına başvurabilmektedirler (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Doktora ve sanatta yeterlilik programlarına lisans diplomasıyla başvuran öğrencilerin ders dönemlerini altı yarıyıl içinde, yüksek lisans diplomasıyla başvuranların dört yarı yıl içinde tamamlaması gerekmektedir. Yine lisans diplomasıyla bu programlardan birine başvuran öğrencilerin programı tamamlama süresi azami on dört yarıyıl, yüksek lisans diplomasıyla başvuranların ise on iki yarıyıldır. Azami sürelerle ilgili şartları yerine getirmeyen öğrencinin programdaki kaydı silinir (www.mevzuat.gov.tr, 2019)¹.

¹ (www.mevzuat.gov.tr, 2019, Erişim Tarihi: 15.03.2019)

Her bilimsel yazıda olduğu gibi tezlerin de kendi içinde yazım kuralları vardır. Bu kurallar her yükseköğretim kurumunun senatolarınca belirlenir (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Bu kurallarla tezlerin şekil olarak belli bir şablonu takip edebilmesi amaçlanır. Yazı tipi, satır aralığı, sayfa düzeni, atıfların ve kaynakların gösterimi vb. hususlarda uyulması gereken bu kurallar, o yükseköğretim kurumunda yapılan tüm tezleri kapsar. Enstitüler, tezler kendilerine teslim edildikten sonra, hassas bir inceleme sonucunda tezin tekrar düzenlenmesi gerekip gerekmediğine karar verir. Bazı yükseköğretim kurumları kendi bünyelerinde hazırlanmış bu tezlerin özgünlüğünü kontrol etmek için tezleri intihal kontrolüne tabi tutmaktadır. İntihal kontrolü, bir tezin daha önce yazılmış bir metinden bilimsel etik kurallarına aykırı bir şekilde faydalanıp faydalanılmadığının ortaya konulmasını amaçlamaktadır. İntihal programını şart koşan yükseköğretim kurumu, intihal oranının, daha önce senato tarafından belirlenen yüzdelik oranını aşması hâlinde tezin savunulmasına izin vermemektedir. İntihal kontrolü, çalışmanın bilimselliğini destekleyen ve önemi arttıran bir uygulamadır ve ülkemizde kullanımı git gide artmaktadır.

Bazı üniversiteler tez savunabilmek için şart olarak yayın yapma zorunluluğu da getirebilmektedir. Bu şartla ilgili talepler yine ilgili yükseköğretim kurumunun senatosu tarafından belirlenir. Diğer tüm şartların sağlanmasıyla tez nüshaları jüride bulunan öğretim üyelerine dağıtılır ve belirlenen bir tarihte tez yazarı tezini sözlü olarak jüri karşısında savunur (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Her bir jüri üyesi tez savunmasında tezle ilgili bir değerlendirmede bulunur. Değerlendirme ya “Olumlu” veya “Olumsuz” olarak kayıtlara geçer. Bu değerlendirmeye göre tezin kabulüne veya reddine oy çokluğuyla veya oybirliğiyle karar verilir.

1.2.2. Proje

Dünyamızda insanoğlunun faal olduğu her alanda mutlaka eksik kalan veya gözden kaçan noktalar vardır. Bu geçmişten bu yana hep böyle olmuştur ve bundan sonra da böyle olacaktır. Bilgiye duyulan ihtiyacın ve gelişmenin temelinde yer alan huşu da tam olarak budur. İlim dünyasının emekçilerinin amaçları da bu doğrultuda eksikleri tamamlamaya çalışmak ve elde var olanı geliştirmektir. Eksikleri tamamlarken ve elde olanı geliştirirken bilimsel bilgi ve verilere ihtiyaç vardır. Bunlar araştırma ve eleştiri yöntemleriyle elde edilirler. Böylelikle meseleler için ihtiyaç duyulan destek ve

özmler, bilim insanları tarafından irdelenerek ele alınabilir. Bir proje çerçevesinde iş bölümüyle birlikte çalışan bilim insanları daha sağlıklı ve nitelikli çalışmalar ortaya koyabilirler.

Projede bir mesele veya konu belirlenir ve üzerinde yapılmak istenen çalışmanın adı konulur. Bu isim altında başlıklar oluşturulur ve iş bölümü planlanır. Bu başlıkların oluşturulması ve iş bölümünün planlanması, projenin konusunun sınırlarını belirler, gidiş yolunu ortaya çıkarır ve projenin hedeflenen takvimde tamamlanmasını kolaylaştırır. Bu sayede bilgiye ulaşmanın örgsü kurulur.

Bir konu hakkında veri deposu oluşturulurken farklı bilim alanlarından destek alınabilir. Buna disiplinler arası çalışma denilir. Bu gibi çeşitli alanlardan destek alınıp yürütülen çalışmalarda, farklı becerilere sahip, kendi alanında uzman kişiler bir arada iş bölümü yaparak çalışırlar (Meredith & Mantel, 2012). Bu sayede herhangi bir alanda farklı bilimsel alanlardaki verilerle desteklenmiş daha açık ve sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Projenin en önemli kısımlarından biri de raporlama kısmıdır. Bu kısımda, yapılan tüm araştırmaların ve yöntemlerin işlevselliği anlatılır. Ortaya koyulan çözümün ne işe yaradığı ne gibi bir işlevi olduğu, nasıl bir sonuç getirdiği, nasıl bir çalışma sergilendiği izah edilir. Kısacası çalışmanın varmış olduğu veya varacağı hedef ve bu hedefin faydaları anlatılır (Meredith & Mantel, 2012).

Projeler sonlandırıldıktan sonra sunumu gerçekleştirilir. Sunumlar, çalışılan kuruma göre hazırlanır ve sonunda soru cevap şeklinde sürdürülür. Burada amaç, yapılan çalışmanın duyurulması yani resmiyet kazanmasıdır. Bunun bir diğer yolu ise yayın mecralarıdır. Hazırlanmış olan projeler, ulusal veya uluslararası dergilerde de yayımlanabilir.

1.2.3. Derleme

Derleme belli bir konuda yapılmış çalışmaların metinlerinin bir çatı altında toplanıp kitaplaştırılmasıdır. Bu derlemelerde genellikle makale, bildiri metni vb. bilimsel araştırma metinleri yer almaktadır. Derlemelerin avantajlarından bir tanesi de benzer konuların işlendiği metinlerin bir arada olmasıdır. Bu sayede bir konu hakkında birçok

kaynağa ulaşmak kolaylıkla mümkün olur. Bir araya getirilen metinler alfabetik sıra, tarihsel öncelik vb. kriterlere göre kitap içinde sıralanır.

1.2.4. Bildiri

Bildiri, herhangi bir alanda çalışma yapan akademisyenin bir konu hakkındaki araştırmalarını, bilim insanlarına veya konuyla ilgili olan kişilerle sunum şeklinde paylaşmasıdır. Bu sunum sözlü bir şekilde yapılmaktadır ve daha sonra bilim insanının tercihiyle göre metin hâline getirilip yayımlanabilir. Tıpkı bilimsel makalelerde olduğu gibi, bildirilerde de kullanılan her bir bilginin gerçek verilere dayandırılması gerekmektedir (Dinçer, 2018: 102). Bildirilerde giriş gelişme sonuç olmak üzere üç ayrı bölüm bulunur. Giriş bölümünde üzerinde çalışılan konunun amaçları belirtilirken gelişme bölümünde yapılan araştırmalar, kullanılan yöntemler vb. bilgiler yer almaktadır. Ayrıca önem arz eden bir diğer husus ise bu bölümde tüm iddiaların gerçek ve bilimsel olarak kabul gören kaynaklara dayandırılması gerekliliğidir. Yapılan analizler mutlaka ayrıntılı, açık ve anlaşılır olmalıdır. Sonuç bölümünde ise yapılan araştırmanın faydalarından ve getirilerinden bahsedilir, yapılan araştırmaların hangi alanlara hizmet edeceği ve hangi sorunlara çözüm olabileceği ortaya konulur.

Bildirinin, söz konusu alanda uzmanlaşmış bilim insanları tarafından sunulması, onun kıymetini arttıran bir husustur. Kullanılan dil ve ifadelerde bildiri kuralları dikkate alınmalı, muhatapların anlayabileceği ve sıkılmayacağı bir üslup tercih edilmelidir. Sunumun bitiminde soru ve cevap kısmı yer alır. Bu kısımda bildiride anlaşılamayan veya merak uyandıran taraflar, muhataplarca sorgulanır ve bunlar hakkında açıklama istenebilir (Dinçer, 2018: 102). Bildiri sunan bilim insanı, mümkün olduğunca sorulara açık ve net bir şekilde cevap vermeli, karanlıkta kalan kısımları aydınlatmalıdır.

Bildiri sunulan kongreler, belli konularda çalışmalar yürütenlerin, konuları hakkında bilgi verdikleri akademik organizasyonlardır. Bu kongrelerde çeşitli alanlarda çalışma yapan kişiler sunumlar eşliğinde katılım sağlarlar. Bu bildiriler bilimsel çalışmaların bir nevi özet sunumu olarak da tanımlanabilir. Sunumlar sayesinde, ele alınan konuyla ilgili açık ve net bilgilendirmede bulunulur. Sunumun anlaşılır olması büyük önem taşımaktadır. Nitekim bu sunumda bilimsel bir çalışmanın verileri sergilenmektedir. Muhataplarca sunum esnasında anlaşılamayan kısımlar ile ilgili sorular yöneltilerek daha detaylı bilgi alınır. Bu da genelde sunumun son aşamasında yani soru cevap

kısımında gerçekleştirilir. Her bir bildiri kongresi çeşitli açılardan sınıflandırılarak oturumlara bölünür ve bu oturumlar ortalama üç dört kişiliktir. Her bir oturumun başkanı vardır. Bu başkanın görevi oturumu yönetmektir. Katılımcılar çalışmalarının bildirilerini sunmak için sırayla kürsüye geçerler. Her bir sunum belli bir süre aralığında gerçekleştirilir. Bu sebepten dolayı da her bir sunumun önceden tayin edilmiş bir süre zarfında başlanıp bitirilmesi gerekmektedir. Zaman kısmında yaşanan aksaklıklar bir sonraki oturumun gerçekleşmesinde gecikmeye yol açabilir ve kongrenin program akışını bozabilir.

Bildiri kongreleri bilgi aktarma amacı güttüğünden hem öğrenciler hem de akademisyenler için ayrıca önem arz eder. Kendisini geliştirmek isteyen öğrenciler bu kongrelerde faydalı bilgilere sahip olabilirler. Hem çalışmalarında ilerleme kaydedebilirler hem de konular üzerindeki bakış açılarını değiştirebilir ve geliştirebilirler. Öte yandan çalıştıkları alanla ilgili derinleşmiş bilim insanlarıyla bizzat tanışma fırsatı elde edebilirler. İster öğrenci ister bilim insanı isterse de kongrenin çerçeve konusuna meraklı bir ilgili olsun, edinilen bilgi her şekilde kendilerine fayda sağlayacağından bu kongrelere katılmak, çalışmalarına farklı bakış açıları kazandırabilir. Bildiri kongrelerine katılım sağlamak için çoğunlukla katılım ücreti ödemek gerekir. Katılımın sonunda katılım belgesi alınır ve çalışma resmiyet kazanır. Genellikle, kongreden sonra belli bir süre içerisinde kongrede sunumu yapılmış bildirilerden bir kitap hazırlanır. Bu kitabın içerisinde o kongrede hazırlanmış tüm bildirilerin tam metni bulunur.

1.2.5. Makale

Makaleler uzmanların bir konu hakkındaki görüşlerini, savlarını ve varsa herhangi bir bilimsel konudaki soruna getirebilecekleri çözümleri ele aldıkları bilimsel metinlerdir. Makalenin amacı daha önce edinilmiş bilgi çerçevesinde ele alınan konuyu eleştirmek ve okuyucuyu daha geniş kapsamlı bir araştırmaya yönlendirmektir. Makale yazarı elindeki bilgileri diğer kaynaklarla harmanlayarak kendi fikirlerini ve görüşlerini ispatlarıyla ortaya koyar.

Makale yazmanın kendi içerisinde kuralları vardır. Bunlar bilimsel yazılar olduğu için kaynak kullanırken veya alıntı yaparken bu kurallara uymak elzemdir. Makalenin kompozisyonu giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur. Giriş bölümünde konu

hakkında genel bilgilendirme yapılır, gelişme bölümünde konu izah edilir ve sonuç bölümünde makale yazarı kendi fikir ve görüşlerini ifade eder.

En son kısımda ise makalenin metninde sunulan bilgilerin gerçekliğini ispat için faydalanılan kaynakların bulunduğu kaynakça yer alır. Kullanılan kaynakların konu ile olan münasebeti ve konuya uygunluğu, o makalenin bilimsel değerinin belirler. Makalenin içinde verilen herhangi bir bilimsel bilginin daha önce ele alındığı kaynaklara doğrudan atıf yapılması da hem metnin bilimselliği hem de yazarın bilimsel etik kurallarına riayeti bakımından büyük önem taşır. Bu konuda dikkatli davranmayan bir yazar intihal suçlamasıyla karşı karşıya kalabileceğini hesaplamakla yükümlüdür.

Bir makalenin yayımlanacağı mecranın bir hakem kurulu olur. Bu hakem kurulu yazılan metni inceler. Metnin yazım kurallarını uygun olup olmadığını ve kaynak kullanımının uygunluğunu inceler; metnin anlam bütünlüğüne bakar ve bilimsel değerini tartmaya çalışır. Bu doğrultuda makalenin yayımlanıp yayımlanamayacağına karar verir (Day, 1996).

1.2.6. Kitap

Bilimsel bilginin geniş okuyucu kitlesine ulaşmasını sağlayan mecralardan bir tanesi de bilimsel kitaplardır. Bilimsel kitap, sınırı önceden çizilmiş bir konu hakkında bir bilim insanının görüşlerini ihtiva eden bir metinden oluşabileceği gibi çeşitli yazarların makalelerin toplandığı derlemeleri de ihtiva edebilmektedir. Buradaki temel hedef bilginin derli toplu bir şekilde muhataplara ulaşması ve sağlıklı bir şekilde muhafaza edilmesidir.

Bilimsel kitapların en önemli hususiyeti, bir konu hakkında araştırma yapmış ve bulgulara ulaşmış araştırmacının bilgilerini yayımlamaktır. Bu kitapların içerisinde teoriler, kuramlar ve çeşitli bilimsel açıklamalar bulunur. Bunlar sayesinde o konuyla ilgili yapılan başka araştırmalara yöntem, araştırma ve ilerleme konusunda katkıda bulunur.

Bilimsel kitapların önemli kullanım alanlarından bir tanesi, üniversitelerde lisans ve lisansüstü eğitimde kaynak ihtiyacını sağlamalarıdır. Dersi veren öğretim üyesi dersin içeriğiyle ilgili bizzat kendi kaleminden çıkan yahut alanda başarılı bulduğu bir uzman

tarafından yazılmış eseri öğrencilere tavsiye eder ve öğrenci derste öğrendiklerini bu kitapla pekiştirme fırsatını elde eder. Buna örnek olarak Prof. Dr. İlyas Öztürk’ün “Tarihsel Süreçte Çeviri” eseri verilebilir. Adı geçen kitap Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çeviribilim Bölümü öğrencilerine “Çeviri Tarihi” alanında katkı sağlamaktadır (Öztürk, 1999). Yine örnek vermek gerekirse Doç. Dr. Hüseyin Ersoy’un da “Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği” ismini taşıyan akademik kitabı öğrencilerin sözlü çeviri alanında kendilerini geliştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Ersoy, 2012).

Bilimsel kitabın içerisinde farklı bölümler bulunmaktadır. Bunlar ithaf, içindekiler, giriş, ana metin, epilog ve kaynakça bölümleridir. Bunlara ek olarak sözlükçe, notlar gibi bazı başlıkları da eklenebilir. Giriş kısmında metni hazırlayan kişi, kitabın oluşmasında nasıl bir yöntem uyguladığını, hangi alanda çalıştığını, kitabın neye hizmet etmeye yönelik olduğunu izah eder. Bunlar muhataba neyle karşılaşacağına dair bilgi verir ve muhatabın kitabın içeriğiyle alakalı genel bir bilgi sahibi olmasını sağlar.

Ana metin üç ayrı bölümden oluşur: Giriş, gelişme ve sonuç. Giriş bölümünde kitapta ileriki bölümlerde açıklanan tema tasvir edilir. Herhangi bir açıklama veya örneklendirme yapılamaz. Uzun olmamakla birlikte temanın asıl anlatılmak istenen tarafı belirtilir. Gelişme kısmında, giriş kısmında belirtilen düşünce geniş bir yelpazede açıklanır. Yapılan araştırmaların verileri, bu veriler üzerine örnekler vb. detaylı bir şekilde açıklanır ve böylece bilgi eksiksiz ve tam olarak aktarılır. Sonuç kısmında eldeki bilgi ve bulgular genel itibarıyla toparlanır. Bu, kitabın epilog kısmıdır ve epilogda tüm çalışmanın öz hali yer almaktadır. Bir bakıma çalışmanın özeti mahiyetindedir.

En önemli kısımlardan bir tanesi de kaynakça bölümüdür. Bilimsel kitabın içeriğindeki tüm veriler mutlaka gerçek kaynaklara dayandırılmalıdır. Aksi takdirde savunulan bilginin gerçeklik yanı kalmaz ve bilimselliği zarar görür (Kökdemir, ve diğerleri, 2004). Kaynakça kısmı bize kitabın içerisinde kullanılan kaynakların listesini sunmaktadır. Bu kısımda, yapılan çalışmada hangi kaynaklardan faydalandığı açıklanmaktadır. Bu bilgiler, başka araştırmacıların kaynakçalarını zenginleştirmelerine veya yeni kaynaklardan haberdar olmalarına zemin hazırlar.

Bilimsel kitapların yayın faaliyetleri ücretlendirmelerde farklılık gösterebilir. Bazı yayınlar ücretsizken bazıları ücretli olabilir. Bu hem yazarın hem de yayınevinin kriterlerine bağlı bir durumdur. Bu kitapların yazarlarının, kitap basılmadan önce belli kurallara riayet etmeleri gerekmektedir. Bu kurallar hem içerik/bilgi kısmını hem de yazım ve imla düzenini kapsar. Bunların uygunluğuna yayınevi tarafından belirlenmiş bir jüri karar verir. Her bir jüri üyesi, incelemesinin ardından çalışmanın uygunluğuna olumlu veya olumsuz şekilde cevap verir ve gerektiği zaman yazardan düzeltme talep edilir. Bu işlemlerin hepsinin belli bir süresi de vardır. Hem kitabın yazarının hem de kitabı değerlendiren jüri üyelerinin plan ve programa uyum sağlaması, kitabın yayın sürecinde büyük bir önem taşır.

1.2.7. Dergiler

Bilimsel dergiler yurt içinde ve yurt dışında çeşitli merkezlerde faaliyet göstermektedir. Bunlar üniversitelerin ve özel kurumların yayınları olmak üzere çeşitlilik arz ederler.

Bunlara örnek olarak Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAUIFD), Bilig, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM), İslâm Araştırmaları Dergisi, Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, İ.Ü. Çeviribilim Dergisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi, ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), TÜBAV Bilim Dergisi, ICLA vb. dergileri verilebilir. Bu dergilere genellikle akademisyenler tarafından makale gönderilmektedir. Amaçları, yapılan araştırmaların sonuçlarını paylaşmak ve bilim dünyasına katkı sağlamaktır. Bu dergiler ulusal veya uluslararası dizinlerde taranmaktadır.

Dergilerin bazıları ücretli ve bazıları da ücretsizdir. Ücret talep eden dergilerde makale yayınının gerçekleşebilmesi için öncelikle beklenen ücretin ödenmesi gerekmektedir. Aksi halde makale yayını gerçekleştirilemez.

Bu dergilerin her birinde derginin genel çerçevesini oluşturan alanda uzman hakemler bulunmaktadır. Hakemlerin amacı, yayımlanması istenen metnin içeriğindeki bilgilerin doğruluğunu, bilimselliğini, tutarlılığını ve değerini ölçmektir (educasedanismanlik, 2016)². Her türlü yayın kuralının uygulanıp uygulanmadığını takip etmek de hakemlerin yerine getirdikleri görevler arasındadır. Eğer herhangi bir sorunla karşılaşılacak olunursa, metin, hakemler tarafından yazara geri gönderilir ve düzeltme talep edilir. Böylelikle metnin düzeni sağlanmış olur ve metin yayına hazır hale getirilir.

1.4. Değerlendirme

Bu bölümde bilimsel bilginin yayın türlerini inceledik. Bu bilgiler bize hangi yayın türlerinde araştırmalar yapıldığını ve kaynaklarımız için hangi türlere başvurabileceğimizi göstermiştir. Bununla birlikte bir sonraki bölümde asıl konumuz olan sözlü çeviri alanı ile ilgili bilgileri işleyip bu yayın türlerinde araştırmalar yapılacaktır.

² (www. Educasedanismanlik.com 2019, Erişim Tarihi: 17.03.2019)

BÖLÜM 2: SÖZLÜ ÇEVİRİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE MODERN PARADİGMASI

Üniversitelerde çeviribilim alanında verilen ilk eğitimlerden biridir Çeviri Tarihi. Çeviri tarihin gelişimi çok eskiye dayanmaktadır. Ayrıca gelişim süreci de kendi içerisinde apayrı bir konudur. Akla gelen sıradan bir gelişme aksine inişli çıkışlı sorunlu bir yol kat etmiştir çeviri tarihi. Gerek yazılı çeviri gerek sözlü çeviri bu durumlardan etkilenmiş ve bu doğrultuda kendilerini geliştirmişlerdir. Aşağıda değinilecek konulardan bir tanesinden örnek verilecek olunursa birçok farklı topluluklardan esir alınmış kişiler çevirmen olarak çalıştırılmıştır (Vermeer, 1996: 62). Bu gibi çevirmen kullanımların öneminden bahsedip günümüzle ve eski zamanlarla kıyaslayıp farkları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Mutlaka doğal gelişimine dayalı o zamanlardan bu zamanlara gelen sorunlar varlığını sürdürüyordur ancak “Çeviri ve Çevirmen” büyük bir değişime uğradığı aşikâr.

Çevirinin, sözlü ve yazılı olmak üzere gelişimi ile toplumlar etkilenmiştir. Süre gelen zamanda yapılan çeviri hataların düzeltilmesi sayesinde toplumlar arasında iletişim daha güçlü hale gelmiştir. Diğer yandan da toplumların gelişimiyle de çeviri gelişmiştir. Toplumlar geliştikçe dışa dönmeye başlar. Böylelikle gerek ticari gerek siyasi gerek dini olmak üzere birçok alanda aktif olarak asırlardır faaliyetler gösterilir. Bu olgular neticesinde zamanla farklı kültürdekilerle iletişim sorunundan dolayı çeviri etkinliğinin daha güvenilir ve doğru gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyuldu. Dolayısıyla eski dönemlere göre çeviri giderek dünyada daha büyük bir önem kazanmaya başlamıştır.

Teknolojinin gelişimi ile dünyadaki birçok meslek yok olmuş veya çalışanların yerini mekanik yapılar almıştır. Bu sadece meslekleri değil insan davranışlarını da etkilemiştir. Birçok kullanılan aletler artık varlığını sürdürmemektedir veya değişip şekil değiştirmiştir. Bunlara en basitinden ateş örneğini verilebilir. Eskiden ateş yakmanın zorlukları düşününce bugünlerde kullanılan bir çakmak tüm zorlukları geride bırakmıştır ateş yakmakla ilgili. Buradan yola çıkarak değişen hayat düzeni ile birlikte birçok mesleğin de etkilendiğini de düşünebilir.

Günümüzde çeviri alanında da değişimler oluşmuştur. İlk zamanlardaki çeviri anlayışı uygulaması bugünden farkı, artık birçok elektronik aletlerin çeviriye ve çevirmene destek sağlamasıdır. Bu değişimlerle birlikte sözlü çeviriler için mekân da ayrı önem arz etmektedir. Tüm bu gelişmeler, kısa bir zaman diliminde değil, yüzyıllar hatta asırlar içerisinde gerçekleşmiştir. Kısaca buna insanoğlunun “anlaşmaya çalıştığından itibaren” denilebilir.

2.1. İlk Çeviri Türü Olarak Sözlü Çeviri

Çeviri, insanın daha ilk oluşumundan beri ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Ayrıca çeviri, bu insanların daha konuşmayı bile öğrenmeden önceki dönemlerine kadar geriye dayandığı düşünülebilir. O dönemlerde bir sorunu bildirmeye çalışırken, mağaralara çizilen desenlerle bilgi aktarımı yapılmaya çalışılmış.

Buradan yola çıkarak aktarma ihtiyacı duyulduğu ilk andan itibaren “Çeviri gerçekleştirilmeye başlanmıştır” yorumu getirilebilir. Tarih kaynaklarını incelediğimiz zaman çevirinin ve çevirmenin durumunu açıklayan bilgilere rastlamamız mümkündür.

Birbirinin dillerini bilmeyen ve anlamak için iki kişinin de dilini bilen ve çeviri yapan kişiye Çevirmen denilir. Ancak bu çeviriye Sözlü yani konuşarak yapıyorsa buna Sözlü Çevirmen denilir. Eskiden bu kişilere Türk topluluklarında yani sözlü çeviri yapanlara “Tılmaç” denirdi (NÉMETH, 1958). Ve zaman geçtikçe şekil değiştirmiş ve “Tercüman” olmuş. Genel olarak eski zamanlarda iki dil bilenler, savaşlarda krallıklar arasındaki iletişimi kurmak amacıyla kullanılırdı. Hâkim olduğu dildeki ülkelerle savaşırken bu kişiler de orduyla savaşa giderdi. Belki savaşçılarla aynı ortamda savaşmak için değildi, ama diplomatik ortamlarda bu kişilerin rolleri büyüktü (Bowen, 1999). Savaşacakları birliklerin veya toplumun karşısında hem tedbirli hem de anlaşmaya varılacak bir durum söz konusu olacaktıysa, bu çevirmenler sayesinde iletişim sağlanacaktı. Çevirmenler bir nevi köprü görevini üstleneceklerdi.

Zamanın geçmesi ile tarihin akışı da değişecekti. Toplumların yaşayış biçimleri, içlerine doğdukları kültürü, devletlerin vizyon ve misyonları zamanın akışından etkilenmektedir. Bunlarla birlikte meslekler de gelişim göstermişlerdir. İlk çağdan

sonra antik çağda gerek Arapların Yunan metinlerin çevirisini yapmaları sayesinde bilimsel araştırmalar varlığını tercümanlar sayesinde koruyabilmiştir (Kızıltan, 2017).

Kralların ve imparatorlukların önemli kişileri olmuşlardır. Tercümanlar saraylarda kalmaya başlamış ve tercümanlık yeni bir anlam kazanmaya başlamıştır. Savaşta ve dış ilişkiler artık onların ağzından çıkacak kelimelere kaldığı söylenebilir. Bu durumlardan ötürü bu kişiler vazgeçilmez kişilikler haline gelmiştir.

2.2. Sözlü Çevirinin Tarihsel Süreci

İnsanlık tarihinin eski dönemlerine göz atılacak olunursa, insanların beraber yaşamaya başladıkları zamanın çok uzun yıllar öncelerine dayanmaktadır. Bu zamanlarda insan daha yeni köy hayatına geçme evresine girmiş, yaşamak için ihtiyaç duyduğu şeyleri üretmeye ve yerleşik hayata geçmeye çalıştığı dönemler bu zamanları kapsamaktadır.

Bu ufak toplulukların kendileri arasında daha paranın bulunmamasına rağmen takas veya değiş tokuş etkinliklerinde bulunmuşlardır (Can, 2012: 62). Bu dönemlerde bu toplulukların kendi içlerindeki alış-veriş etkinlikleri köylerin dışına da taşmış, kendilerinden farklı kültürlerde olan toplumlarla iletişime geçmişlerdir ve aralarında “Ticaret” yapılmaya başlanmıştır (Ersoy, 2012: 17). Buna bağlı olarak kurulan bu ticaret yollarının gelişimiyle transfer edilen her şeyin kaydı tutulma ihtiyacı duyulmuştur. Bu sebeple de M.Ö. 3200 yıllarında yazı dili keşif edilmiştir. Bu dönemde yazının bulunmasıyla birlikte çevirinin yazılı olarak ilk adımı da atılmış olundu (Woodsworth, 1999: 39). Zaman geçtikçe birçok yeni toplum kurulmuş ve diğer toplumlar tarafından keşif edilmiştir. Her yeni topluluk yeni bir yaşayış biçimi, başka bir kültür demektir. İletişime geçip anlamaya çalışmak için de o dönemlerde yazılı çeviri kullanılmaya çalışılmıştır (Can, 2011: 63). Sözlü çeviri ise M.Ö. dört bin yıllarında kadar uzandığı belirtiliyor.

“Bu devirlerde ve daha sonra modern Dilmaçlık ve Çeviride de gerçekliği olan bir yöntem kullanılıyordu. Bu biraz da zorunluluktan ve şartlardan kaynaklanıyordu. Kâtip söze ‘yapışıyordu’. Onu ezberliyor ve ondan sonra aktarıyordu. Ancak diplomaside bir elçi, anlamı yakalamaya ve onu aktarmaya çalışmalıydı. Söz/kelime tekrarı mümkün değildi o anda. Bir haber, bir mesaj vardı ve bunu iletmeliydi karşı tarafa. Haberi iletmek yanında işe ‘Retorik’, güzel konuşma sanatı da katılmalıydı. Böylece partnerini ikna ve tatmin etmiş olacaktı elçi” (Öztürk, 1999:8).

Prof. Dr. İlyas Öztürk ’ün bu sözlerini göz önünde bulunduracak olursak, çeviri konusunda sözlü çevirinin yazılı çeviriye oranla daha baskın bir biçimde kullanıldığı görülebilir.

Öztürk’e göre ayrıca bir aktarma yapılırken sadece mesajı değil aynı zamanda da aktarılan sözlerin vurguların da yapılması gerektiğinin düşüncesinde olunmalıdır. Bu sayede sarf edilen kelimelerin anlamları ayrı bir boyut kazanabilir ve etkisi arttırılabilir.

Buna örnek olarak o zamanlardaki hüküm sürmüş devletlerin elçileri elde ettikleri fermanları bir başka hükümdara aktarırken not alma yöntemiyle oluşturduğu metni aktarırken, ileriki zamanlarda bu çalışmaları sözlü şekilde erek dilden hedef dile aktarması için bir çevirmen kullanılmıştır ya da mevcut metni şahsen okuyup o anda çevirmiştir (Vermeer, 1992: 43-44).

Yanı sıra ticaret yapılırken de yazı daha bulunmadığı zamanda, çeviri sözlü olarak yapılmaktaydı ve herhangi bir yazıya bağlı olunmadığı içinde sözlü çeviriye gerçekleştiren kişi aktarılmaya çalışılan verileri kendi veri süzgecinden geçirip özgün bir yorumla kendi metni aktarıyordu (Okuyan, 2012: 7).

Sözlü çevirilerde dikkat edilen en önemli kısım aslında aktarılan anlamdır. Amaç hedef dile anlaşılana açık net eksiksiz ve anlaşılır bir şekilde aktarmaktır. (Vermeer, 1992: 50). Buna ek olarak en başlardan bu yana kadar çevirmenden sözlü çeviride beklenen genelde birebir anlatılanın aktarılmasıdır. Bu bilgi Goethe’nin çeviride aktarım yönlerinden bir tanesi olan “kaynak metnin aynen kopyalanması” (Eruz, 2003: 30) ibaresinden de çıkarılabilir.

Bir diğerk yandan M.Ö 3000’li yıllarda Mısır çevrelerinde çevirmenlere ayrı bir önem ve “Sözlü Çeviri” anlamına gelen isimler konulmuştur (Diriker, 2005: 86). Şöyle ki çevirmenlik bir meslek olarak kabul görmüş ve birçok ticaret yapılan kurumlarında veya alanlarında önemli rol oynamıştır. Bunun dışında çeşitli alanlarda çalışacak olan kişilerin yeterlilik seviyelerine karar veren mercilerde görevlerde bulunmuşlardır (Eruz, 2003: 23).

Bu etkinlikler sadece sözlü olarak yapılmaktaydı. Taki yazı bulunana kadar. Yazılı çevirinin başladığı zamanı, yazının bulunduğu zamanla ve evrak veya metin üretimine başladığı zamanla ilişkilendirilebilir (Vermeer, 1992: 44) .

Bu bilginin bir başka türüsünü de Öztürk’ün, “Eski Mısır çevirmenleri hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Ancak Kleopatra zamanında yönetiminde, ticarete, kervansaraylarda çevirmen çalıştırdıklarını öğreniyoruz. Daha sonra tutsaklardan bazılarını kendilerine çevirmen olarak kullandıklarını kaynaklardan öğreniyoruz” (Öztürk, 1999: 9) ifadesinden görölmektedir.

Çevirinin gelişim süreçlerinden bir diğerk önemli süreci de orta çağ zamanında yaşanmıştır. Bu dönemde Roma gibi hükümdarlıklarda sözlü çevirmenler çeşitli alanlarda hizmet vermekteydiler. Birçok Yunan eserlerini kendi dillerine çevirtmişlerdi (Kızıltan, 2017: 73). Önceki dönemlerden farklı, sadece savaşlarda anlaşma sağlama amacının dışında, ülke içerisinde sivil toplumların yönetimindeki pozisyonlarında da kullanılmışlardır. Bu yorum “Yunanlılar ve Romalılar sözlü çevirmenleri ordunun harekâtında olduğu gibi aynı zamanda yerel yönetimlerde de devreye sokmuşlardır” (Bowen, 1999: 43) ibaresine dayanarak yapılabilir.

Şimdiye kadar elde edilen bilgiler çerçevesinde eski dönemlerde çevirmenler çeşitli alanlarda, farklı şekillerde, önemli pozisyonlarda boy göstermişlerdir. Özellikle batı bölgelerinde din adamı rolünü üstlenmiştir. (Eruz, 2003: 43). Bu şekilde değerlendirince bir çevirmenin çalıştığı alanın uzman bir kişisi gibi görevde bulunmaktadır. Kısacası çevirmen bir hukukçu, yeri gelince tıp adamı, hatta bir din ve devlet adamı görevini görürdü. (Vermeer, 1996: 62)

Bu dönemlerde devletler siyasi ve diplomatik alanlarda anlaşma sağlama amacıyla İspanyolca, Latince ve özellikle Fransızca önemli bir yere sahipti. Devletler bu dilde

kendi içerisinde gelişim sağlamışlardır ve bu sayede diplomaside sözlü çevirmenlere daha az ihtiyaç duyulmuştur “Dolmetscher... wenig erwähnt” (Bowen, 1999:43). Bu dönemde diplomatik ve siyasi çevirilerde yazınsaldan çok sözlü çeviri etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. İki devlet arasında yapılan anlaşmalarda, o iki ülkenin kendi dilleri arasında çeviri yapılırken, dünya genelindeki anlaşmalarda Fransızca kullanımı daha ağır basmaktaydı. Hatta bu 2. Dünya savaşına” Zweiten Weltkrieg” (Bowen, 1999:43) kadar da bu şekilde devam etmekteydi. Zaman geçtikçe çevirinin önemi daha da fark edilmeye başlamıştır. Daha başarılı çeviriler elde edilmeye çalışılmıştır. Yanı sıra Diplomatik görevde bulunacak kişilerin eğitiminde çeviri etkinlikleri de bulunmaktaydı. Buna örnek olarak Almanya’daki Humboldt Üniversitesi verilebilir “Humboldt Universität (Bowen, 1999:44). Bu dönemlerde gerek yazılı gerek sözlü olmak üzere iki ayrı kulvarda çeviriler gerçekleştirilmiştir. Bunları incelemeye alan akademik çalışmaları inceleyince, sözlü alanında yapılan araştırmaların miktarı ile yazılı çeviri alanında yapılan araştırmalarına göre daha az sayıdadır (Eruz, 2003:150).

2.3. Modern Çağda Sözlü Çeviri

Eski çağlarla kıyaslayınca günümüzde gerek teknolojiye gerek bilimde, sayılması güç olacak binlerce alanda gelişme sağlamıştır. Sadece mesleki açıdan değil günlük yaşantılarımızı da etkilemiş zamanında zorluklarla yapılan birçok çeviri güçlüklerle yapılmıştır. Bugünlerde o eski zamanlardaki süreçleri kıyaslayınca devasa bir değişim görülebilir. İlk çağlarda ulaşım için atlar kullanılırdı ve yerini arabalar aldıysa, çeviri için de araba benzeyecek bazı çeviri teknolojileri yer almaktadır. Bazıları çeviriyi yapacak olan kişiye destek sağlayacak gelişimlerdir. Bazıları ise çevirmene ihtiyaç duyurmayacak icatlardır. Yani üretilen cihazlar veya programlar sayesinde bir tercümanın yapacağı işleri artık bir mekanizmanın yapabileceği noktalardan bahsediliyor.

2.3.1. Sözlü Çeviride Teknoloji

Çevirmene destek sağlayacak birçok ürün, ortamlar ve programlar geliştirildi. Rus bir mühendis 1933 yılında “Mekanik Beyin” olarak adlandırdığı bir cihaz üretmiştir. Bu cihazla mekanik çeviriye ilk adım atılmıştır (Aslan, 2016). Bu cihazın marifeti ise o döneme göre çığır açacak bir meziyette. Cihaz bugün kullanılan bazı çeviri mekanizmalara benzemektedir. Amacı bir dildeki söz dizimini bir başka dilde

karşılığını vermeye çalışmaktır. Günümüzde buna benzer birçok yardımcı cihaz bulunmaktadır. Buna “Google Translate” “Wordfast” “Dejavu” ve “Bing” gibi markaları ve makine çevirisine destek veren şirketler örnek verilebilir. Her bir program çeviriyi kolaylaştırmak ve/veya tamamen kendisi çevirmesini sağlamak için üretilmiştir. Bu programları inceleyince çevirmenin yerini alacak mekanizmalar gibi görünebilir. Ancak bunun mümkün olması zor gibi görünüyor.

Bir çeviriyi eksiksiz veya etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için metinlerin veya konuşmaların içerisindeki ruhun da “Wesen” (Benjamin, 1972) aktarılması gerekir. Buradaki ruh anlayışı anlatılan yerine bazen anlatılmak istenenleri anlayabilmektir. Her ne kadar da bu insanlar tarafından tamamen mümkün olamasa da makinelerin veya programların bunu becerebilmesi imkânsız denilecek kadar zordur.

Daha o zamanlar çevirinin önemi fazlasıyla anlaşılmış ve iletişim kolaylığını sağlamak için girişimlerde bulunulmuş. Georgetown adında bir üniversitenin bazı araştırmacılar tarafından 1954 yılında dünyaca ünlü bir bilgisayar şirketi olan IBM ile ortaklaşa bir program geliştirmişlerdir. Bu program belli miktarda gramer kurallarını barındıracak ve 250 kelimeye kadar hafızası olacaktı. Amacı Rusçadan İngilizceye çeviri yapmaktı (Cheragui,2012: 161 aktaran Aslan, 2016: 3). Çalışmanın sonunda “Makine Çevirisi” başarılı olur ve kısa bir süre içerisinde daha büyük gelişmelere imza atacaklarını belirtmişlerdir. (Cheragui,2012: 161 aktaran Aslan, 2016: 3). Şimdiye kadar üretilen veya ortaya konulan çeviri programların çoğu yazılı çeviriye hizmet edecek programlar, uygulamalar veya cihazlar oldu. Ancak günümüzde bazı şirketler bu cihazları geliştirdiler. Bir çok şirketinde bu dönemde üzerinde çalıştığı bu teknolojilerden birtanesi “Mymanu Klik” dir. Bu cihaz 37 dilden çeviri yapabilen bir kulaklıktır. Hata payı hakkında bilgi yoktur ancak bir çok kullanıcı olan bu kulaklık dünyanın bir çok yerinde faal olarak kullanılmaktadır (Mymanu, 2019)³.

Bu ve buna benzer başka makineler de üretilmiştir. Yani anlaşılan zaman geçtikçe çevirinin bir türü olan “Sözlü Çeviri” için mekanik cihazlar ve programlar geliştirilmiştir.

³(www.mymanu.com, 2019, Erişim Tarihi: 20.03.2019)

Üniversitelerde çeviri programlarına katılan öğrencilerin eğitimlerinde de bazı uygulamaların kullanıldığını biliyoruz (Sakarya Üniversitesi, 2019)⁴. Çoğunlukla bu derslerdeki programlar yazılı çeviriye destek vermektedir. Sözlü çeviri derslerinde önem arz eden etkenler çevirmenin kullanacağı aparatlardır. Zaman geçtikçe sözlü çeviri deki ihtiyaçların çoğaldığı fark edildi. Eskiden bu yana sözlü çeviri iki kişi arasında veya birkaç kişinin toplandığı ortamlarda yapılırken günümüzde konferanslar, sempozyumlarda çeviri yapılmaktadır. Bir kişinin sesini duyurabilmesi için böyle bir ortamda bağırması gerekmektedir.

Bağırsa bile herkese ulaşabilmesi mümkün olmayacağı için bu gibi girişimlerden sakınılıyordur. Buna bir çözüm getirmek için uzun zamanların geçmesi ve böyle bir sorunu ele alacak kişilerin olması gerekti. Sözlü çeviri edimi bugünlerde sistematik çalışmalarla oluşturulmuş kabinlerde yapılmaktadır. Eskiden iki veya birkaç kişiye hizmet veren çevirmenler şimdi bir kulaklık ve birkaç aparatla aynı anda yüzlerce hatta binlerce insana ulaşabilmektedir. Çeşitli alanlarda çalışmalar sürdüren şirketler ortak çalışmalarla sözlü çevirmenler için kolaylık sağlaması amaçla cihazlar, programlar ve çalışma ortamları geliştirmişlerdir. Bir tercüme kabinin belli başlı ölçüleri vardır. Hatta bu kabinleri oluşturmanın belli kuralları vardır. AIIC⁵ (International Association of Conference Interpreters) tarafından kriterleri oluşturulmuş bir Çeviri kabini oluşumunun özelliklerinden bahseden belgede detaylı bir şekilde bu ortamları anlatıp açıklamaktadır.

Görünüşe göre daha gelişmeler bu kadarla kalmayacak ve sürekli olarak devam edecek. Gün geçtikçe firmaların ve şirketlerin gelişmesiyle sözlü çevirmene duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Global diye adlandırdığımız bu dünyada uluslar arası anlaşmalardan tutun şirketler arasındaki antlaşmalara kadar her alanda iletişimin sağlanabilmesi için bu çevirmenlere ihtiyaç duyulur.

2.4. Sözlü Çeviri Türleri

Sözlü çevirinin tarihi çok eski zamanlara dayanmaktadır. İnsanoğlu birbiriyle iletişime başladığından beri sözlü çeviri var olagelmıştır. Sözlü çeviri, yazı bulunmadan önce,

⁴ (www.ceviribilim.sakarya.edu.tr, 2019, Erişim Tarihi: 20.03.2019)

⁵ (International Association of Conference Interpreters)

var olan tek çeviri türüydü. Yazının bulunmasıyla birlikte zamanla metinlerin bir dilden bir başka dile aktarılmasına başlanmıştır.

Sözlü çeviriyi gerçekleştiren çevirmenin, çeviri yapılan dillerin gramer kurallarını, sözcüklerini, deyimlerini, kinayeli sözlerini, imalarını çok iyi bilmesinin yanı sıra hızlı düşünme, hızlı karar verme performansına sahip olması da elzemdir. Tarihi insanlık tarihi kadar eski olan ve her türlü insan ilişkisinin sağlanmasında önemli bir rol üstlenen sözlü çeviri, iki türden oluşmaktadır: *Simultane* yani eş zamanlı çeviri ve *ardıl* çeviridir (Doğan, 2003: 47). Ardıl çeviri kendi içinde pek çok dala ayrılmaktadır.

Sözlü çeviri, yazılı çeviriye göre çok daha zahmetli bir iştir (Tahir Gürçağlar, 2011: 66). Yazılı çeviri yaparken çevirmenin kendi inisiyatifiyle kullanabileceği belli bir süresi vardır. Çevirmen bu süreçte sözlük veya çeviri programı kullanabilme kolaylığına sahip olur. Sözlü çeviride ise sözlük ve program gibi araçlar kullanılmamaktadır. Özellikle simultane çeviride çevirmen bir dilde duyduğu ibare veya cümleyi anında diğer dile çevirmekle yükümlüdür. Sözlü çeviri esnasında hata yapma ihtimali yazılı çeviride hata yapma ihtimalinden çok daha fazladır. Üstelik sözlü çeviri faaliyetinde bulunan bir çevirmen, aktardığı ibare ve cümlelerin doğruluğunu kontrol edebilme fırsatına sahip değildir. Sözlü çeviride her iki dil gramer kurallarından çeşitli kültürel kodlarına kadar oldukça yetkin bir şekilde çok kısa zaman içinde sürekli olarak kullanılmaktadır (Doğan, 2003: 84-86). Bunun yanı sıra çevirmen anlam aktarımının daha sağlıklı olması için vurgulamalarına ve tonlamalarına da dikkat etmelidir.

2.4.1. Simultane/Andaş Çeviri

Simultane çeviri en eski çeviri türlerinden biri olarak görülebilir. Eskiden bir görüşme esnasında bir kralın kendi tercümanı olduğunu düşünürsek ve bu kişilerin bir toplantıda olduklarını varsayarsak yapılan bir konuşmanın bir sözlü çevirmen tarafından krala bizzat bir çeviri yapılmıştır dememiz mümkün olabilir. Böylelikle bu etkinliğin çok eskilere dayandığı düşünülebilir (Doğan, 2003: 10). Zamanın geçmesi ve teknolojinin gelişmesiyle de bu çeviri türünün eğitimi ile profesyonellik kazanmıştır.

Simultane çeviri diğer sözlü çeviri dallarından çok farklı ve bir o kadar da zordur. Sözlü çeviride bilgi veren kişinin söylediği her bir detayın tam ve eksiksiz aktarılması beklenir. Tam ve eksiksiz derken; söylenen kelimelerin ve anlamlarının karşı tarafta karşılığı verilmelidir. Anlatılmak isteneni hem kültürel hem de gramer yapısı olarak en doğru şekilde aktarılması gerekmektedir. Kültür de ayrı bir etkidir. Çeviriyi gerçekleştiren kişi konuştuğu her dilin kültürüne de ayrıca hâkim olmalıdır (Doğan, 2003: 84).

Çeviri esnasında kullanılan kültürel terimlerin önceden bilinmesi gerekmektedir. Sebebi ise aşîkârdır. Eğer tercüme esnasında herhangi bir sorun oluşacak olursa bunu için ne bir düzeltme imkânı ne de konuşmacıyı durdurup bekletme imkânı olamıyor.

Bu sebepten dolayı Simultane çeviri yapan bir kişinin birçok işi aynı anda yapması ve pratik çözümler üretebilme yetisinde olması gerekmektedir.

Birincisi iyi bir dinleyici olması gerekmektedir. Sözlü çevirmenin algıları açık olması gerekmektedir. Eğer algıları ve duyuşal organizmaları çalışması gerektiği gibi çalışmazsa, konuşan kişinin söyledikleri anlaşılmaz olur (Ersoy, 2012: 128). Bundan doğacak sorunlar ise aktarılacak olan anlaşılamadığı için aktarım da başarısız olacaktır.

İkincisi çevirmenin aynı zamanda iyi bir gramer bilgisine sahip olması gerekmektedir. Bu sadece erek kültürde değil aynı zamanda çevirinin gerçekleştirileceği kültürde de olmalıdır. Aksi takdirde söylenenlerin anlaşılması zor olacak ve çeviri başarısız olacaktır. Bir diğer etken ise kültürdür. Çevirmen mümkün olduğunca dünyanın birçok köşesine ilgi duymalıdır (Doğan, 2017: 114). Her bir bilgi kendisine bir başka bilgiyle bağlantı kurmasını sağlayacaktır (Atik, 2011: 55). Bu sayede herhangi bir ortamdaki farklı gelen veya değişik olan bilgileri daha önce ulaştığı bilgilerle kıyaslayabilmesinde ve sonuç üretebilmesinde yardımcı olacaktır (Doğan, 2003: 160). Kültürel farklılıklara bir örnek vermemiz gerekirse ülkemizde çokça tüketilen “Simit” kelimesi verilebilir. Simit Türk kültürüne özgü olduğu için bir başka ülkede bu ürünü bilmeleri mümkün olmayabilir. Ancak bazen benzer ürünleri olabiliyor mesela Almanya’da Simit’e benzer bir ürün olan “Brezel”. Eğer Çevirmen bu iki taraftaki öğeleri tanıyorsa çevirisinde “Yerlileştirme” (Myskja, 2013) yapabilir. Ve bu sayede bir soruna daha başlamadan çözüme kavuşturmuş olabilir. Bir sözlü çevirmen çeviri

esnasında her bir sayılan bu özellikleri aynı anda kullanmalıdır. Gerek ardıl gerek simultane çeviride bu değişmemektedir. Simultane çeviride tüm bu işlem diğer sözlü çevirilere oranla daha hızlı olmalıdır.

Sebebi ise Simultane çeviride çevirmenin bekleme süresinden yoksun olmasıdır. Konuşmacı bilgi paylaşımında bulunurken mola vermemektedir ve çevirmen her anını takip edip bilgileri aktarması gerekmektedir. Dolayısıyla çevirmen konuşanın kullandığı gramer yapısını, üslubu ve kültürel öğelerin toplamı anlamsal bir bütünlük sağlamalıdır. Eğer çevirmenin tüm bunları saniyelik aralıklarla yaptığını düşünürsek, hafızasını üst seviyede zorlandığı düşünülebilir (Doğan, 2017: 114). Simultane alanında çalışmalar yürüten çevirmenlerin, sadece konuşmacıyla ilgili sorumlulukları yoktur. Kendisinin bulunduğu kabinle de sorumluluğu vardır. Kendisine göre bir düzen oluşturmalıdır (Doğan, 2003: 62). Kullanacağı her türlü eşyanın yeri ve konumu ayarlanmalıdır. Aksi takdirde herhangi bir aksama yaşanırsa konuşmacıyı dinlememiz bozulabilir ve aktarılan bilgi veri kaybına uğrayabilir. Aşağıda (www.antalyasimultane.com erişim tarihi: 18.03.2019) bir internet sitesinde yayımlanan konferans çevirisiyle ilgili bir görsel görülmektedir:

Resim 1. Konferans Çevirisi Ortamı

Dolayısıyla simultane çeviri yapanların bulundukları pozisyon gereği harcadıkları gayret çok yüksektir. Bu kişilerin ayrıca kendilerine beslenme, dinlenme, uyuma

düzenleri, psikolojilerini kontrol edebilme gibi görevleri de vardır (Diriker, 2005: 125). Çevirmen dinç ve dinlenmiş bir hafızaya ihtiyacı vardır.

Sürekli bir bilgi akışı olacağı için konsantre bir şekilde çalışmalıdır (Doğan, 2003: 164).

Zihninden o anki konu hakkında bir sürü bilgi çağırmaya çalışırken çevirisinin konusu dışında başka bir düşüncesi olmamalıdır. Kendisini bundan sıyrılmayı başarabilmelidir.

2.4.1.1. Kabin İçi

Kabin içi çeviride kabinde en az iki çevirmen bulunmaktadır. Bu kişiler 20-30 dakika aralıklarla değişirler. Bu sayede biri çeviriyi gerçekleştirirken diğerinin dinlenme inkarı olur (Doğan, 2003: 52). Çeviri kabininde oluşacak herhangi bir sorun çevirinin aksamasına sebep olacağından her kabin için görevlendirilmiş kişiler vardır. Bu kişiler olası bir teknik arızada devreye girer ve sorunu çözmeye çalışır (AIIC).

Örneğin bir çevirmenin sağlıklı ve konsantre çalışabilmesi için bazı gereksinimleri vardır. “Su” sözlü bir çevirmenin gereksinim duyduğu en önemli şeylerden biridir. Uzun süreli konuşmalarda ağzını nemlendirmesi gerekebilir (Doğan, 2003: 67). Bu basit veya önemsiz gibi görülebilir ancak çok önemli veya kritik anlar yaşamaya sebebiyet verebilir.

Bunların dışında kabin içerisindeki fiziksel ortamın beraberinde getirdiği bazı sorunlar da olabiliyor. Mesela kabinin içindeki oksijen düzeyinin dengeli olması gerekmektedir. Çevirmenin kısa süreli de olsa bir yaşam alanı olan bu yerde rahat olmalıdır. Ayrıca nem ve sıcaklık değerleri de bir o kadar önem arz etmektedir. Çevirmen ne üşümeli ne de terlemelidir. Bu rahatsız ortamlar çeviriyi etkileyebilmektedir (Diriker, 2005: 124)

2.4.1.2. Kabin Dışı

Bu çeviri yöntemi eski zamanlarda sözlü çevirinin daha yeni filizlenmeye başladığındaki yöntemdir. Sözlü çevirmen, ortamın durumuna göre çevirisini kabinden sürdürür. Ancak teknik bir sorun olduğunda çevirmen konuşmacını yanına gider ve çevirisini kürsüden yapar. Bu durumda konuşmacı konuşmasına devam

ederken çevirmen de mikrofondan çevirisine devam eder. Bu sayede çeviri devam ettirmiş olunur. Bu durumda tabi bazı sorunlar da çıkabilir. Bunlardan biri de sesin karışması veya tam olarak algılanmayabilir. Bir yandan konuşmacı gruba anlatımını sürdürürken, diğer yandan çevirmen de mikrofona konuşmaktadır. Bu sebepten dolayı da anlamada sorunlar çıkabilir (Doğan, 2003: 53). Doğan’a göre buna bir çözüm olabilecek bir yorum vardır.

“Yabancı dili rahat anlayabilen dinleyicilerin ön sıralara, anlamayanların da arka sıralara oturması önerilir. Yabancı dilde dinlemeyi tercih eden izleyiciler yakından izleme olanağı bulabilirler; çevirmen salonun geneline mikrofonla ulaşabilir ve kendi çevirisi ile konuşmacının sesi arasında resonans farkı olduğundan çevirmen, engelleyici boyutta kesişim etkisine maruz kalmadan, çeviriyi sürdürebilir” (Doğan, 2003: 53).

Sonuç olarak bu tarz çeviri etkinliğinin sorunları bulunmaktadır. Ancak çözüm odaklı bir yaklaşımdır ve acil durumlarda kullanılan bir yöntem olduğu söylenebilir.

2.4.1.3. Fısıltı Çeviri

Fısıltı çevirisi iki veya az kişiler için yapılan özel bir çeviri yöntemidir. Buna tek taraflı simultane çevirisi de denilebilir. Çevirmen yine bir konuşmacıyı dinlemektedir ve anlık çeviri yapmaktadır. Ardıldaki gibi not alma imkânı olabilir eğer ortam bu duruma uygunsa. Çok sessiz konuşulduğu için biraz yorucu olabilir. Çevirmen dinleyiciyle veya dinleyicilerle yakından direkt olarak irtibatla olduğu için dikkat etmesi gereken bazı hususlar da olabilir. Buna örnek olarak konu ele alınabilir. Kıyafetlerimiz veya kendi kokumuz dinleyiciyi rahatsız etmemelidir. Ne çok keskin parfüm kokusu ne de ter kokusu gibi herhangi rahatsız edici kokuların olmaması gerekir. Çevirmenin temiz ve sağlığa uygun olması gerekmektedir. Konuşma olacağı için çevirmenin ağız bakımı da bir o kadar önemlidir. Konuşurken dinleyici etkilenmemelidir. Fısıltı çevirisi yöntemi daha çok özel çevirmenler tarafından kullanılır. Genellikle yöneticilerin veya tek başına farklı yerlerde olacak kişilerin yanındaki çevirmenlerin tercihidir. Katıldıkları toplantılarda, konferanslarda ve görüşmelerdeki konuşmacı tek taraflı konuştuğu zaman bu yöntem tercih edilmekte (Arzik, 2019).

2.4.1.4. Konferans Çeviri

Konferans çevirmenliği adından da anlayacağımız gibi belli bir toplulukta çeviri yapılmasıdır. Eski tarihlerden beri devletler ve toplumlar kendi çevirmenlerini yetiştirmişler. Bunun en büyük nedenleri genel olarak ya ticari, diplomatik veya dini konulardır. Amaç diğer bir tarafa kendilerini anlatabilmek ve anlaşma sağlayabilmektir. Gerek Osmanlıda gerek diğer ülkelerde bu durum hep aynıydı. Konferans çevirmenliği 20. Yüzyılda gelişme göstermiş ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Dünyaca bilinen Paris barış Anlaşmasının yürütme dili olarak Fransızcanın kabul görülmesiyle de ilk kez konferans çevirmenliği adı altında çeviri yürütülmüştür. Ancak yeterli yardımcı teknolojik eşyaların olmamasından dolayı, bu tam olarak konferans çevirisi değil daha fazla ardıl çeviri yapılmıştır. Ayrıca “konferans çevirmenleri” ibaresi de ilk kez Fransızlar tarafından kullanılmıştır (Diriker, 2005: 90). Türkiye’de konferans çevirmenliği 1960lı yıllarda canlanmıştır. Bu yıllarda Ford vakfı tarafından iki yüz yetmiş günlük çeviri eğitimi verilmiştir. Çeviri alanında öncü sayılan kişiler tarafından verilen eğitimle, kalifiyeli çevirmenler yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemlerde çevirmenlerin iş olarak pek rağbet görmüyordu. Bu durum genel olarak dünyada da bu şekilde gelişti Zamanında işinde iyi olan kişiler sonradan yetişecek olan öğrencilere hocalık yapmışlardır (Stolz, 1998: 309). Yılda toplam on beş ile yirmi günlük bir çalışma süreleri oluyordu. Ancak bu durum 1980li yıllarda Türkiye’nin dış dünyaya açılması sonucunda çevirmenlere duyulan talebi arttırmış ve konferans çevirmenliği daha bir önem kazanmıştır (Diriker, 2005: 91). Konferans çevirmenliğinde çevirmenler bir kabinde bulunurlar. Kabinlerde dinleyicilerin hangi dilleri konuşuyorlarsa o dillere çeviri yapılır. Eğer dinleyiciler İngilizce ve Almanca dillerini anlıyorlarsa, o vakit iki kulis bulunur ve her kuliste gerekli dile çeviri yapan çevirmen olur. İki dile çeviri yapıldığı için iki ayrı kulaklık frekansı olur. Dinleyicilerde bir tercüme aleti bulunur ve istedikleri kanala geçip o dildeki çeviriyi dinleyebilir. Bu kabinler tercüme için gerekli tüm teknolojiye sahiptir (Doğan, 2003: 55). Konferans çevirmenliği ile ilgili birçok araştırmalar yapılmıştır. Ingrid Kurz’ un bir araştırmasında profesyonel olan AIIC çevirmenlerle ilgili yapılmış bir deneyi incelemiştir. Deneyin amacı profesyonel çevirmenlerle, bilgi aktarımının tam olup olmadığına, aktarım esnasında takılmaların yaşanıp yaşanmadığı gibi sorulara cevap aramaktadır. Ancak bu değerlendirmeyi doktorlar, politikacılar gibi farklı gruplar

tarafından yapılmaktadır. Bunun da sebebi Kurz' un "Çevirmenler hiçbir zaman kendilerinin eleştirilerine değil, dinleyicilerin eleştirilerine kulak vermelidir (Kurz, 1993: 13). Dejean'nın yazısındaki "...we must satisfy our adince", yani dinleyiciyi tatmin etmemiz gerekir ibaresiyle bunu desteklemektedir (Dejean Le Feal, Some thoughts on the evaluation of simultaneous interpretation, 1990). Aşağıdaki tablo bu deneyin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 1: Dört Farklı Grupta Sözlü Çevirinin Değerlendirme Kriterleri

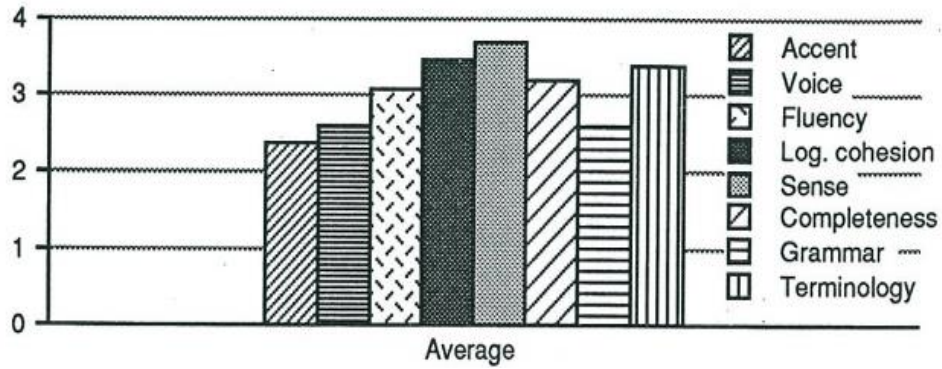
Criterion	Int. N = 47	MDS N = 47	Eng. N = 29	CE N = 48	avg.
1. native accent	2,9	2,3	2,2	2,08	2,365
2. pleasant voice	3,085	2,6	2,4	2,396	2,6
3. fluency of delivery	3,468	2,9	2,966	3,208	3,1
4. logical cohesion	3,8	3,6	3,1	3,3	3,458
5. sense consistency	3,957	3,6	3,655	3,6	3,69
6. completeness of interpretation	3,426	3,0	2,9	3,458	3,2
7. correct gramm. usage	3,38	2,4	2,03	2,688	2,6
8. use of correct terminology	3,489	3,4	3,138	3,729	3,4
average	3,44	3,0	2,8	3,06	3,06

(Dejean Le Feal, 1990)⁶

(Int: Genel Bilgi, Eng= İngilizce Bilgisi vb.) Bu farklı dört grubun değerlendirme şeklidir. Gruplar çeviriyi yapan kişilere 8 soru üzerinden cevaplar vermişlerdir. Bu sorular birer puan olarak hesaplanmıştır sonradan genel ortalamaları alınmıştır. Bu sayede genel bir başarı ortalaması alınabilir. Dejean Le Feal 1990 yılında kaleme aldığı araştırma kapsamında aşağıdaki tabloda bu durum daha yakından incelenecektir.

⁶ 1: Bir Dili Anadil Siveyesinde Konuşma, 2: Hoş Ses, 3: Akıcı Dil Kullanımı , 4: Mantık Uyum, 5: Duygu Tutarlılığı, 6: Sunum, 7: Gramer Kullanımı, 8: Doğru Terminoloji Kullanımı

Tablo 2: Dört Farklı Grupta Sözlü Çevirinin Kalitesine Dair Kriterler

(Dejean Le Feal, 1990)⁷

Bir diğer sonuç işe çeviriyi gerçekleştirenlerin, doğru gramer kullanımları olup olmadığına, çevirinin duraksamaksızın bir biçimde mi yapıldığına, terminolojik kavramların doğru kullanıp kullanılmadığı gibi alanların ne kadar başarılı aktardıklarına dair bir sonuç şeması olarak görülebilir. Bu da dört farklı dinleyici gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir.

2.4.1.5. Video Konferans Çeviri

Video konferans çevirmenliği normal konferans çevirisine benzer. Burada iki fark vardır. Bunlar, belli bir nedenden dolayı toplanamayan ve bir görüşme sağlaması gereken kişilerin belli cihazlarla bir dijital ortamda toplanmasıdır. Burada çevirmen çeviriyi gerçekleştirirken herkes o cihazdan çevirmeni dinler.

Aşağıda (www.ilksentercume.com, erişim tarihi: 20.03.2019) internet sitesinde yayımlanan bir video konferans çevirisiyle ilgili haberden görsel görülmektedir: bir video konferans çevirisi ile ilgili bir görsel görüyorsunuz.

⁷ Accent: Aksan, Voice: Ses, Fluency: Akıcılık, Log. Cohesion: Mantık Uyumu, Sense: Anlam, Completeness: Tamamlayıcılık, Grammar: Dil Bilgisi, Terminology: Terminoloji

Resim 2. Video Konferans Çeviri Ortamı

Sorun şu ki çevirmen bir çeviri gerçekleştirirken konuşan kişiyi görüp mimiklerini ve hareketlerini takip etmesi çeviride fayda sağlayacaktır. Burada bu mümkün değildir. Ve çevirmen zorlanabilir. Bir diğer etmen ise aletlerin ses kalitesidir. Duydukları net ve anlaşılır olması gerekmektedir. Aksi halde bilgiler kaybolabilir ve çeviri zor duruma girebilir (Doğan, 2003: 57).

Avrupa'nın çeviri komitesinin çeviri alanı için bazı belirlediği kıstasları vardır. Bunlardan biri de sözlü çevirinin gerçekleştirileceği dijital ortamdaki ses alışverişlerindeki frekanslarının belli bir seviyede olmasıdır.

2.4.1.6. Medya Çeviri

Medya çevirisi televizyondan yapılan çeviridir. Bir konuşmacı vardır ve çevirmen simultane çeviriye benzer bir çeviri yapar. Çevirmeni dinleyen kesim salondaki kişilerdir. Ancak burada çevirmeni dinleyenler evlerindeki televizyonda konuşmayı dinleyenlerdir. Çevirmenler kabinlerde değil televizyon kanallarının stüdyolarında habercilerle beraber kalıp çevirisini gerçekleştirmektedir (Kurz, 1998: 311).

Çevirmenin burada birkaç yüz kişi değil de milyonlara seslendiği için de ayrı bir heyecanı olabilir. Dinleyiciler çevirmenden güzel bir çeviri yapmalarını bekledikleri için çevirmen gramer, hitap, doğruluk gibi unsurlara dikkat etmelidir (Kurz, 1998:

311). Çevirmenin bulunduğu yerde iki adet ekran vardır. Birisi kürsüyü göstermektedir bir diğeri ise yapılan yayının akışını yansıtmaktadır. Bu sayede çevirmen hem sırada olan etkinliği takip edebilir diğeri yandan da çevirisini yaptığı dildeki konuşmacıyı izleyip çevirisini gerçekleştirebilir (Doğan, 2003: 56).

2.4.2. Ardıl Çeviri

Sözlü çeviri tarihi daha önceki başlıklarda da anlatıldığı üzere çok eski zamanlara dayanmaktadır. İlk sözlü çeviri türü olarak düşünülen 2 yöntemden birisidir ardıl çeviri. İlk zamanlarda bu yöntemin, ticaret yollarının gelişip toplumlar arasında iletişimde bulunurken kullanılmıştır (Can, 2011:62).

Ardıl çevirinin simultane çeviri gibi çok eski tarihlere dayandığı söylenebilir. Ardıl çevirinin daha fazla iki kişi veya birkaç kişi arasında gerçekleştirildiği için simultane çeviriye göre daha fazla kullanıldığı düşünülebilir. Simultane çeviri için bir kabine ve bir teknik ortama ihtiyaç duyulurken ardılda bunların hiçbirine ihtiyaç duyulmamaktadır. Ardıl çeviri en az iki kişi arasında yapılmaktadır.

Çevirmenin buradaki görevi ise iki taraf arasında gerçekleşecek iletişimi kurmaya çalışmaktır. Bu aktarım esnasında birçok bilgi geçmektedir. Ve her bir bilginin eksiksiz bir bütün şekilde aktarılması gerekmektedir. Bunun hem çok büyük dikkatte ve çok fazla o iki dilin konuşulduğu ülkedeki kültüre hâkim olunması gerekmektedir (Ersoy, 2012:127). Dolayısıyla çevirmenin bu çeviri etkinliğinden çok öncelerinden başlamış bir hazırlık sürecinden geçmiş olması gerekmektedir. Edindiği bütün bilgiler aktarım esnasında ona farklı gelebilecek herhangi bir bilgiyi daha önceleri edindiği bilgiyle karşılaştırabilecek ve belirsiz kalmış bir detaya çözüm getirme imkânı bulabilir.

Çevirmenin fiziksel pozisyonuna göre bazı araç gereçleri kullanma imkânı olabilir. Eğer masa başında gerçekleşen bir çeviri oluyorsa not için bir kâğıt kalem kullanması olası olabilir. Uzun bir cümlede veya uzun bir ifade de kendisine notlar alabilir ve bu sayede daha detaylı bilgi aktarımı için bir ortam oluşturulabilir. Not alma şekli genellikle semboller, anahtar kelimeler gibi kısa ve pratik kullanım sağlayacak şekilde yapılır (Dejean Le Feal, 1999: 305). Unutmamalı ki konuşmacı ilk duraksamasına kadar sürekli bilgi aktarımı olacaktır. Bu sebepten dolayı da not alırken de konuşanı

dinleme kesilmemelidir (Ersoy, 2012: 209). Yani not alırken bir yandan da kulağı konuşmacıda olmalıdır. Ardıl çeviri simultane çeviriye göre daha avantajlıdır. Ardıl çeviri esnasından anlaşılmayan şeyler olacak olursa konuşmacıya soru sorulabilir ve algılanan bilgilerin doğruluğu tasdiklenebilir.

Çevirmenin sağlığı kuşkusuz iyi olmalıdır. Duyu organları iyi çalışmalıdır. Sözlü çevirmen ağızıyla çalıştığı kadar bir o kadar da kulaklarıyla da çalışır. Anlatabilmesi için öncelikle iyi bir şekilde duyabilmesi gerekmektedir. Aksi halde çevirmenin anlamasıyla ilgili büyük sorunlar çıkacaktır.

Bir başka önemli nokta da anlama becerisidir. Bazen konuşmacılar saklı ifadeler kullanılmaktadır. Duymak önemli olduğu kadar o duyulanı da doğru anlayıp ve doğru yorumlamalıdır. Bu sayede çevirmen aktarırken hem anlamsal hem de vurgulanmak istenen kısımları da gerektiği gibi aktarabilecektir.

Ve tabi ki hitabı da ayrı önem arz eder çevirmenin. İyi ve etkili bir aktarım için çevirmen kelimeleri sarf ederken tonlamasından tutun vurgusuna kadar en ayrıntılı bir şekilde çalışmalıdır. Anlaşılır olabilmesinin bir başka kıstasta konuşmacının konuşma hızıdır. Eğer çevirmen hızlı ve duraksız konuşacak olursa dinleyici tarafından anlaşılması çok güç olacaktır.

2.4.2.1. Telefon Çeviri

Telefon çeviri modern teknolojinin sunduğu ve genellikle şirketlerin veya şahısların acil zamanlarda kullandıkları bir yöntemdir. Hastaneler acil durumlarda ülkemize gelen turistlerin sorunlarına yardımcı olabilmek için bu hizmeti veren şirketlerden faydalanmaktadır. Bunun dışında telefonda yapılan görüşmelerin bazı zorlukları vardır. Bunlardan biri de kulağımıza götürdüğümüz ahizenin verdiği ses kalitesidir. İyi bir aktarım için doğru ve net anlama sağlamak gerekmektedir. Bunun için telefonlardaki ortalama frekans 125-12,500 Hz. Arasında olmalıdır (Doğan, 2003: 50).

2.4.2.2. İkili Görüşme Çevirisi

Sözlü çeviri türlerinden olan ikili Görüşme/Diyalog Çevirisi iki veya kalabalık ortamlarda yapılmaktadır. Bu çeviri yöntemi ardıl ve simultane çeviri tekniklerinden daha farklıdır. Bu türde çeviri daha karşılıklı diyalog şeklinde geçmektedir. Ardıl

çeviriye benzer ancak daha basit ortamlarda kullanılmaktadır. Ardılda ki gibi resmi veya ciddi ortamlarda kullanılmıyor. Günümüzde çok yaygın olarak ilgi gören bu çeviri yöntemi birçok çeviri hizmeti veren şirketler tarafından yoğun şekilde kullanılmaktadır (Doğan, 2003: 49). Bu çeviri türü bazen de belli bir konu dışında kalan görüşmeleri de kapsamaktadır. Yani günlük konuşmalar veya bir sorunu anlatmaya çalışılırken. Bir zamanlar Amerika’da başlamış olup, ücret karşılığı olmayan bir çeviri servisi sağlamıştır. Bu çeviriler de halktan kişiler tarafından gerçekleştiriliyordu. Amerika o zamanlar buna “Community Work” adını vermişti (Bowen, 1999: 319).

2.5. Kuramsal Açıdan Sözlü Çeviri

Çevri tarihini incelediği zaman çok eski zamanlara geri gittiği görülebilir. Çeviri tarihi İ.Ö. ikinci yüzyıla kadar uzanmaktadır (Ece, 2013). Bu dönemlerde çeviri alanında çalışmalara başlayanlardan bir tanesi “Cicero” dur. Hazırladığı metinler direkt olarak çeviriye ele almaktadır ve çevirinin sorunsallarına ve hatta yöntemlerinden bahsetmektedir. (Ece, 2013:52). Bununla birlikte çevirmenin nelere uyması gerektiğine ve neye göre çevirmesi gerektiğine de değinmiştir. Kendisi erek metne olan bağlılığından bahseder. Burada çevirinin anlamı anlama olması gerektiğini savunmaktadır.

Yazılı ve sözlü çevirilerin farklılıkları vardır. Her zaman her durumda belli bir yöntem uygulanması mümkün değildir. Bu sebepten dolayı da zamanla kuramcılar ve araştırmacılar sayesinde yazılı çeviri ve sözlü çeviri alanlara bölünmüştür.

Sözlü çeviri türü çok önceleri yani eski zamanlarda sadece ardıl olarak görülürken bugün sözlü çevirinin birçok farklı tarafları da yansıtılmaktadır. Daha yazının bulunmadığı ve çeviri sadece sözlü şekilde yapıldığı zamanda aktif ve yoğun şekilde ardıl yöntemi gerçekleştirilirdi. İlerleyen dönemlerde ardılın yanı sıra simultane ve ardıl çeviri adı altında birçok farklı çeviri türü geliştirilmiştir.

Sözlü çeviri alanında, günümüze yakın olan zamanda sözlü çeviri de nam salmış Heidemarie Salevsky adında bir kuramcı vardır. Kendisi alman asıllı olup aktif olarakta sözlü çeviri yapmış bir kişidir. Salevsky’nin 2014 yılında yayınladığı “*Problem des Simultan Dolmetschens*” adında simultane çeviri alanına ait çok önemli

araştırmaları vardır ve sözlü çeviri alanındaki teknolojik gelişimşeri ayrıca takip etmiştir. Gerek sözlü çevirmenin çevresel faktörleri, gerek çevirmenin çevirisi esnasındaki tutumuna kadar, çevirmenin bir çok alanıyla ilgilenmiş, sorunsalları bulmuş ve çözüm odaklı yaklaşımları olmuştur. Salevsky sözlü çeviri etkinliğini çeviri dünyasında on ayrı başlıkla bilimsel bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

Sözlü çeviri Salevsky'ye göre aşağıdaki etmenler çevresinde oluşup şekillenmektedir:

1. Amaç (Translationsziel)
2. Çeviri Türü (Translationart)
3. Araç (Medium)
4. Diller (Sprachen)
5. Külltürler (Kulturen)
6. Alan (Bereich)
7. Konu (Thematik)
8. Metin Türü (Textklasse)
9. Yazar / Çevirmen (Produzent)
10. Erek Kitle (Adressat)

(Pöchhacker, 2000: 5)

Zamanının ileri gelen bu gibi bazı filozoflar, düşünürler, edebiyatçılar, çeviri etkinliğini yakın takibe almışlardır. Onlar sayesinde bugün çeviriyi, çeviribilim adı altında sözlü çeviri için incelemeler yapılabiliyor ve fayda sağlayan çalışmalar sürdürülebiliyor.

Bir başka sözlü çeviri kuramcısı da Sylvia Kalina'dır. Alman bilim insanı olan Kalina'nın 2000 yılında kaleme aldığı Dolmetschen: Theorie Praxis Didaktik adında simultane çeviri hakkında araştırması vardır (Kalina, Dolmetschen: Theorie Praxis Didaktik, 2000). Bu kitapta Kalina sözlü çevirinin teorileri ve eğitimi hakkında bilgiler

vermektedir. Kendisi, yazılı çeviride olduğu gibi sözlü çeviride de aktarım gücünün önemli olduğunu anlatmaktadır (Kalina, 2000:165).

Aktarım gücü derken, burada çevirmenin içeriği eksiksiz ve kaynak kültürdeki bir bilginin, özündeki etkisi neyse karşı tarafta, yani erek kültürde de aynı etkiyi yaratacak biçimde aktarmak olduğunu söylemektedir.

Aynı kitap derlemesinde yer alan bir başka sözlü çeviri alanında araştırmalar yapan bir bilim insanı vardır. Franz Pöchhacker (Pöchhacker, 2000). Pöchhacker' in çalıştığı konu Sözlü çevirinin, kültürlerle, iletişimde olunan kişilerin özellikleriyle, vb. iç içe birbirine bağlı olduğunu belirtmektedir (Pöchhacker, 2000:12).

Pöchhacker sözlü çeviri alanında sayısı çok eseri vardır. Bu eserlerde çoğunlukla konferans çevirmenliği üzerinedir. Simultane çevirinin fiziksel ve mantıksal zorluklarından, farklı temalı konferanslardaki tutumuna kadar birçok makalesi ve yazısı vardır. Bunlara örnek olarak “*Doing Justice to Court Interpreting (with Miriam Shlesinger)*” veya “*Dolmetschen. Konzeptuelle Grundlagen und deskriptive Untersuchungen*”u örnek verilebilir. Ayrıca Pöchhacker'in sözlü çevirilerin diğer dallarına da önemli katkıları olmuştur. Sadece uygulama da değil aynı zamanda sözlü çeviri eğitimiyle de ilgilenmektedir. Hatta onu özel kılan, sözlü çeviri dünyasının eğitimi üzerine olan çalışmalarıdır. “Translation Studies- An Interdiscipline” yazısında sözlü çeviri eğitimi hakkında uygulanabilecek bazı bilgiler verilmiştir.

Bunu dışında Ingrid Kurz Multimedia sözlü çeviri hakkında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Sadece bununla değil aynı zamanda Pöchhacker gibi sözlü çeviri eğitimi hakkında fazlasıyla çalışmaları mevcuttur. 2002 yılında yayınladığı “*Teaching Translation and Interpreting 4: Building bridges*” kitabında sözlü çeviri eğitiminde önemsendiği bazı ana unsurlar vardır. Bunlar “The benefits of coordination, cooperation, and modern technology” yani koordinasyonun faydaları, iş birliği yapmak (diller arası olan ilişkiler) ve günümüz teknolojileri (Kurz, 2002: 67).

Bir sözlü çeviri eğitiminde eğitimi verecek olan kişilerin mutlaka akademik eğitim almış ve kendilerini bu alanda geliştirmiş olması gerekmektedir. Aksi halde eğitim alan kişinin etkili bir çevirmen olabilmesi zor olacağını belirtmiştir. (Kurz, 2002: 65).

Kendi derslerindeki detaylara da değinecek olursak, Viyana üniversitesinde sözlü çeviri programında haftada 6 saat ders vermektedir. Ve her hafta bir sonraki haftada yapılacak olan dersin konusunu vermektedir. Bu sayede öğrenciler ders için hazırlıklar yapabilmektedir (Kurz, Interpreting training programmes, 2002). Avrupa'nın birçok köşesindeki akademisyenlerin ve bilim insanların sözlü çeviri edinci üzerine çalışmalar yaptığını görölüyor. Amaçları mevcut çeviri yetisini geliştirmek olduğu düşünülebilir. Sadece edinçle kalmıyorlar profesyonel ortamdaki sorunsallara değiniyorlar ve çözüm önerileri getiriyorlar.

2.6. Değerlendirme

Bu kısımda sözlü çeviri alanların türlerine değinildi. Dolayısıyla ikinci bölüm sözlü çeviri ile ilgili bir fikir oluştururken aynı zamanda bu tez çalışmasında hangi konuların ele alındığına dair bir bilgi verilmiş oldu. Şimdi ise bir sonraki bölümde gerek Türkiye'de gerek dünyada, sözlü çeviri alanında akademik çalışmalar yapmış olan ve/veya yapan, önde gelen akademisyenler tanıtılacaktır.

BÖLÜM 3: ÇEVİRİBİLİMİN ALT ALANI OLARAK SÖZLÜ ÇEVİRİ VE TÜRKİYE’DE AKADEMİK ÇALIŞMALAR BAĞLAMINDAKİ DURUMU

Çok eskiden beri süre gelen çeviri etkinlikleri, çeviri süreçlerinin işleyişi gibi konularına duyulan ilgi her dönemde merak uyandırmıştır. Hem çeviriyi karabulutlarından arındırmaya hem de kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Sözlü çeviri alanında dünyada birçok kişi tarafından akademik araştırmalar yapılmaktadır. Amaç her zaman daha başarılı çeviriler elde etmek olmuştur. Türkiye’de de bu yönde emekleri olan akademisyenler vardır. Aşağıda bu araştırmalara bakılacaktır.

3.1. Sözlü Çeviride Zihinsel Araştırmalar

Çeviri yapılırken insanın beyni bir sürü hesaplamalar yapar. Bir çeviride, çevirmen görsel hafızasını zorlayıp erek kültürde eş değer bir sonuç ararken, aynı zamanda duyduklarını gramer yönünden de en uygun şeklini bulmaya çalışır ve beyin bunun gibi belki sayısız işlemler yapar. Bu fonksiyonların çevirideki işlemlerinin önemini gören bilim insanları araştırmalar yapmışlardır. Bu gibi araştırmaların sonuçlarında işlem yapan beyinin zihnin işlemsel verilerine ulaşılmış ve modeller şeklinde anlaşılır modeller oluşturulmuştur. Hiçbir araştırma yüzde yüzlük bir sonuca ulaştıramamış olsa da, sözlü çeviride beyinin işlemi hakkında önemli veriler elde edilmiştir. Araştırmalarda hazırlanan modeller bir sürecin nasıl ilerlediğini anlatan tablolardır (Doğan, 2003: 115).

Elde edilen bilgiler doğrultusunda varsayımlarda bulunmak mümkün olabilir. Buna örnek olarak hafızanın zorlanma süresi veya beyinin yoğun kullanılan kısımların bilgilerini vermek mümkün.

Sözlü çeviri geliştikçe farklı alanlarda çalışan bilim insanları çeviri üzerine de çalışma yürütmüştür. İnsan üzerinde bilişsel ve zihinsel araştırmalarda bulunun araştırmacılar, sözlü çeviride araştırmalar yapıp zihinsel aktivitelerin nasıl olduğunu anlamaya çalışmışlardır.

1990 yılında Trieste Üniversitesinde farklı alanlarda araştırmalar yapan bir kaç bilim insanı biraraya gelmesiyle bu araştırmalar hız kazanmıştır. Amaçları beyin fonksiyonların çeviri esnasında hangi alanları kullandığını öğrenmektir (Hauenschil & Heizmann, 1997). O zamanın teknolojiyle çok sağlıklı verilere erişilemediği

belirtilirken, bu çalışmalar ileride daha büyük sonuçlar getirecek araştırmalara ön ayak olmuştur.

Yapılan ilk araştırmalardan biri, sözlü çevirmenlerin duyacakları bir ses için hangi kulaklarını kullandıklarını öğrenmektir. Yani bir sesi hangi kulak ile duymayı tercih ettiklerini öğrenmeye çalışmışlardır. Hauenschil & Heizmann'e göre bu tercihlerin sebebi, beyinin hangi taraflarının kullanıldığını göstermektir.

Bununla birlikte insanın en önemli organlarından biri olan gözün tarama tekniği ile beyinin arasındaki ilişkiyi çözümlmeye çalışmışlardır. Fakat teknolojinin o zamanlarda sunduğu yetersiz imkanlar dahilinde net sonuçlar alınamamıştır (Diriker, 2005: 118). Sözlü çeviri esnasında zihnin hangi alanı kullandığı önemli olduğu gibi, aynı zamanda belleğin de nasıl kullanıldığı önemlidir. Modeller sayesinde çeviri sürecinin işleyişini yani belleğin nasıl kullanıldığı hakkında kısmi olarak da olsa bilgi alınabilmektedir.

Sylvie Lambert özgün çalışmalarıyla o zamanda bilinenin dışında bazı deneyler gerçekleştirerek farklı bir model ortaya koymaktadır. Kendisi hem profesyonel çevirmenlere hem de çevirmen adaylarına telefon ahizeyi tutma hakkında anketler düzenlemiştir. Bu anketlerden sonra, bu kişilerden özel tasarlanmış ve geliştirilmiş kulaklıklarla on iki dakikalık İngilizce ile Fransızca dilleri arasında simultane çeviri yapmalarını istemiştir.

Özel geliştirilmiş kulaklıklar sayesinde çevirmen çevirisini yaparken kulağına giden ses kontrol edilebiliyordu. Lambert çeviri esnasında kulaklıklardan gelen sesi önce bir kulağa, ardından da hemen diğer kulağa vermiştir. Bu durumda denekler, normal şartlarda dinlemek için tercih ettikleri kulak tarafından sorun bildirmezlerken, diğer kulaktan gelen seslerin anlaşılmadığı hakkında yorumlar getirmişlerdir.

Bu verilerle birlikte, diğer yandan deney devam ederken kulaklıktaki ses seviyesi otomatik artılıp kısılırken, çevirmenlerin düzeltmeleri ve eklemeleri gibi faaliyetleri takip edilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır (Diriker, 2005: 122).

Lambert, anketler ve not alan çevirmenler baz alınarak sağ elini kullanıma alan kişilerin sol kulağın tercih edildiği ve beyinin sağ yarım kürenin kullanımda baskın olduğunu ortaya koymuştur (Diriker, 2005: 122).

William James de bu modellerden bir tanesini oluşturan bilim insanlardan birtanesidir. Kendisi insanlarda üç adet belleğin olduğunu savunmaktadır. Bunlar imge sonrası bellek, birincil ve ikincil belleklerdir. Ona göre ilk bellek “kısa süreli hafıza” kişinin yaşadığı o anında düşünöncelerini oluşturan akışı sağlayan kısımdır (Atik, 2011: 45). İkincil olan ise “uzun süreli hafıza” daha önceleri edinilen bilgilerin depolandığı ve tekrar çağrılabilen bölgedir (Atik, 2011: 46). Burada eskiden edinilen bilgiler aralarında bağlantı kurulabilir ve mantık yoluyla konuları veya bilgileri birbirine bağlanabilir (Doğan, 2003: 117). Eskiden depolanan bilgileri yeni gelen bilgilerle ilişkilendirebilir ve yorum getirilebilir.

Buradan çıkarılacak sonuçta şöyle olabilir. Algılarımız açık olduğunda öğrendiğimiz yeni bilgileri beyin kabul eder. Dikkatin yoğun olduğu sürede beyinin aldığı yeni bilgileri, eskiden öğrendiği, uyumlu veya benzer bilgileri çağırıp, ortak bir mantık kurmaya çalışır. Buna da “geri çağırma” denir (Atik, 2011: 30). Bu işlem başladıktan sonra iletişim süreci başlar. Bu süreçte bilgi alışverişi olmaktadır ve her saniye devam etmektedir. Sürekli aktarım yapılan bellek alanına 1990 yılında ortaya koyduğu modelde “Working Memory” yani çalışan hafıza olarak adlandırmıştır (Hauenschil & Heizmann, 1997).

3.2. Sözlü Çeviride Sözlü Çeviri Sorunları

Sözlü çeviri farklı alanlara bölündüğü için, her alanın kendi içerisinde ayrı ayrı sorunları vardır. Bir yandan bazı alanlarda işitsel sorunlarla karşılaşılırken öte yandan bir başka alanda teknik sorunlar yaşanıyor. Bu durum her zaman vardı ve her zaman da var olacak gibi gözüküyor. Şimdiye kadar yapılan araştırmaların ve gözlemlerin sonuçları aynı sonlandı. Eskiden hangi sorunlardan bahsedersek bahsedelim bugün hala aynı sorunlar karşımıza çıkmaktadır.

Sözlü çevirinin bir alanı olan ardıl çevirinin çevirmene yaşattığı bazı olumsuz durumlar vardır. Bilindiği üzere ardıl çeviri yapan kişi iki farklı dile hâkim olan kişilerin arasında durur. Amacı her yönlü sözlü çeviriyi gerçekleştirmektir. Bazen öyle anlar yaşanır ki çevirmen söyleneni anlayamayabilir. Bunun sebeplerinden bir tanesi de konuşan kişinin sessiz konuşmasıdır. Konuşan kişi sessiz konuşunca ne söylediği zor veya yanlış anlaşılabilir. Bir başka açıdan ardıl çeviri yapan bir kişi birçok farklı kültürden kişilerle iletişime geçebilir. Bu kişilerin sözlü çevirilerini

gerçekleştirdiklerinde fazlaca önceden duymadığı veya bilmediği kavramlarla karşılaşabilirler. Bu sebepten dolayı çeviriyi durdurup konuşmacıya o detay hakkında sorular sorup çözümlemesi gerekebilir. Bu da çevirinin gidişatını bozabilir. Ardılın alt dallarından olan telefon çevirisinde de bazı sorunlarla karşılaşılır. Özellikle de telefonun kalitesi (konforu) veya sesin kalitesinin ayrı bir önem taşımaktadır. Eğer bu kıstaslarda sorun yaşanacak olursa ne konuşan anlaşılabilir olur ne de söyledikleriniz iyi anlaşılabilir. Bunun için de AIIC bu gibi çeviriler için en uygun ortamı sağlayabilmek için bir kural getirmiştir. Telefonda gelen ses frekansları 125-12.500 Hz. arasında olmalıdır (Doğan, 2003: 50).

Bir başka ardıl çevirinin alt dalı olarak konferans çevirileridir. Konuşmacıdan uzak olduğu zamanlarda yaşanan herhangi bir sorundan dolayı kendisine ulaşma sıkıntısı olabilir. Konuşma esnasında anlaşılmayan bir durum olduğunda konuşmacıyı durdurma imkânımız olamayabilir ve çeviri yarıda kalabilir veya anlaşılmayabilir.

Asıl sorunlardan biri de simultane çeviri yapılırken yaşanabiliyor. Konferans çevirisine çok benzer olan bu çeviri türü birçok risk barındırmaktadır. Simultane çeviri yapılırken kabinde bir mikrofon ve bir kulaklıkla çeviri gerçekleştirilir. Kabinden konuşmacıyı görebilir ve çevirinizi görsel imgelerle desteklenebilir. Ancak odanın içerisinde bulunan teknik aksaklıklar çeviriyi sabote edebilir. Tam olarak çeviri esnasında yerinden oynayan bir kablo veya kabinden dinleyicilerin kulaklıklarına giden bağlantı kesildiğinde elden pek bir şey gelemeyebilir. Diğer alanlarda da olduğu gibi bazı kültürel etmenlerde de takılabilir çevirmen. Yabancı olduğu bir konuda konuşmacıyı durdurma veya sorma gibi bir şansı olmayabilir. Tüm bunların dışında farklı genel sorunlarda vardır. Bunlar yine kültüre dayandırılabilir. Mesela bir söylemde kullanılan bir ifadenin çevirisi birebir verilmiş olabilir. Ancak anlatılmak istenen başka bir şey ise orada çevirmen sıkıntıya düşebilir.

3.3. Dünyada Sözlü Çeviri Alanında Çalışma Yapanlarda İleri Gelen Bilim İnsanları

Dünyanın birçok yerinde sözlü çeviri alanında çalışmalar yürütüldü ve hala yürütülmektedir. İlk araştırmalardan bu yana gerek çevirinin eğitim süreci gerekse çeviri esnasında yaşananların psikolojik incelemelerine kadar birçok alanda çalışmalar yürütülmüştür. Farklı disiplinlerle çalışan bilim adamları tıbbın, sosyal bilimlerin,

edebiyatın, v.b. birçok alandan destekle sorunsallara ışık tutulabilmiştir. Deneylerle ıspatlanmış birçok sonuçlar vardır. Bunlar sayesinde sözlü çevirinin gelişim süreci sağlanmıştır ve sorun olarak görülen birçok alana çözümler bulunmaya çalışılmıştır. Aşağıda değineceğim kişiler sözlü çeviri alanında bahsedilen gelişime katkıda bulunmuş akademisyenlerdir. Bunun dışında daha sayılmayan nice akademik çalışmalar yapan kişiler vardır. Umarız onlar da bu alana fayda sağlayacak gelişimlere imza atabilirler.

3.3.1. Franz Pöhhacker

Franz Pöhhacker alman asıllı bir sözlü çevirmen bilim insanıdır. Sözlü çeviri alanında birçok eseri bulunmaktadır. Ortaya koyduğu çalışmaların büyük çoğunluğu simultane çeviri üzerinedir. Simultane çevirinin tarihçesinden, simultane çevirinin nasıl gerçekleştirildiğine kadar birçok bilgi vermektedir (Pöhhacker, 1999: 301). Bu başlık altında çevirinin not alma tekniklerinden, simultane çevirinin zorluklarından ve oluşumundan bahsetmektedir. “Situative Zusammenhänge” aldı yazısında bir sözlü çevirmenin çalışma kelinin nasıl oluştuğundan bahsetmektedir. Ona göre çeviri esnasında yaşanan bilgi eksikliklerini giderme imkânı, daha öncesinde yaşanan olayların birikimleriyle veya konu veya kişi hakkında edinilen veriler sayesinde olabilir (Pöhhacker, 1999: 328). Simultane eğitimi hakkında da önemli çalışmaları vardır. Çalışmalarında simultane eğitiminin öğrenme ve geliştirme açısından fayda sağlayacak verileri ortaya koymaktadır. Çevirinin felsefîk tarafından da sözlü çeviriyi ele almıştır. Ona göre düşünceleri bir konuyu anlamak için bir forma sokuyoruz ve bu sayede şekillenen bilgi bizim haznemizi geliştiriyor (Pöhhacker, 2004: 61).

3.3.2. Peter A. Schmitt

Peter A. Schmitt dünyaca tanınmış bir akademisyendir. Kendisi çeviri alanında büyük ve önemli işlere imza atmıştır. Daha çok genel çevirinin eğitimi ve teknik konuları üzerine çalışmıştır. Bu konuları ele alırken sözlü çeviri çalışmalarına da değinmiştir. Bir çalışmasında sözlü çeviri eğitiminde bilgisayarın kullanımını anlatmıştır. Bilgisayar programlarının sözlü çeviri sürecinde bilgisayarın yardımı ile çevirinin pratikleştirile bilineceğini belirtmiştir; özellikle de terminoloji konusundaki çalışmalarda (Schmitt, 1999: 349). Bilgisayar programlarının sözlü çeviriye olan

katkısı ise telekomünikasyon araçlarının geliştirilmiş olmasıdır. Örneğin iletişimi sağlamak için kullanıma alınan bütün aparatlar bilgisayarlar ile gerçekleştirilir.

3.3.3. Sylvia Kalina

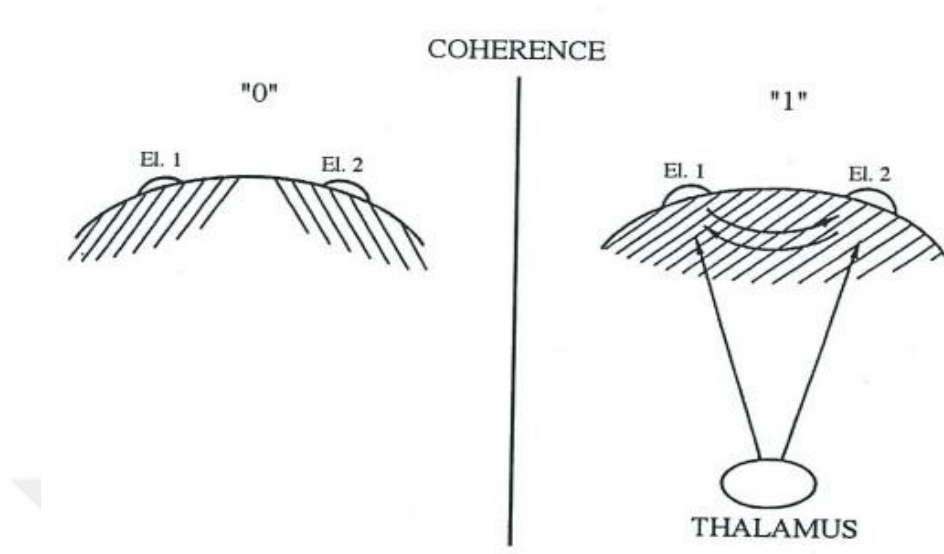
Sylvia Kalina sözlü çeviri alanında vaz geçilmez bir yere sahiptir. Birçok sözlü çeviri alanında çalışan kişiler kendisinin yazdığı metinleri, makalelerini ve kitaplarını başucu kitabı olarak kullanmaktadır; özellikle sözlü çeviri alanında araştırma yapan kişiler. Kalina, sözlü çeviride beyinin kullanım şeklini ve sözlü çevirinin stratejilerine değinmektedir. Zihnin, çeviri esnasında nasıl çalıştığını nasıl bir çalışma sisteminin olduğunu konu olarak ele almıştır. Simultane ve diğer sözlü çeviri türlerinin modelleri hakkında bilgiler vermektedir (Kalina, 1998). Kalina çalışmalarının çoğunu sözlü çeviri üzerine yapmıştır. Bunlardan bazıları sözlü çeviri eğitimiyle de ilgilidir. Teorilere ve pratikte uygulamalarına da ayrıca el atmıştır.

3.3.4. Ingrid Kurz

Ingrid Kurz da diğer sayılan kişiler gibi sözlü çeviri alanında çok önemli bir isimdir. Kendisinin sayısız çalışmaları bulunmaktadır. Bunların çoğu da sözlü çevirinin konularıyla ilgilidir. Bu çeviri türündeki çalışmalar psikoloji, sözlü çevirideki performansları, beyinin çevirideki tutumu (Kurz, Gehirnpshychologie, 1999) gibi birçok alanlarındadır. Beyinin incelenmesi konusunda çok üstünde duran Kurz bir yazısında beyninin hangi alanlarının ne iş gördüğüne dair bilgi vermektedir (Kurz, 1995).

Sözlü çeviride, çevirmenin simultane çevirisi esnasındaki psikolojisini anlamaya çalışmıştır. Çeviriyi gerçekleştiren kişi birçok aksiyonu aynı anda yapmaktadır. Çevirmen dinler, anlar ve ardından bir aktarımda bulunur. Bu durum esnasındaki beyinin işlevsel hâlini inceleyen araştırmaları vardır (Kurz, 1999: 125). Aşağıdaki resim beynin işlevini anlatan bir grafiktir. Burada bilgi alışverişin beynin hangi alanlarında gerçekleştirildiğini anlatmaya çalışmaktadır.

Resim 3. Kurz'un Bilgi Alışverişi Yapan Beynin İşlem Şeması

(Kurz, 1999: 126)⁸

Kurz'un başka araştırma konularından bir diğeri ise medya çevirisi üzerinedir. Burada Kurz çevirmenin televizyondan yaptığı çevirilerini ele almaya çalışmıştır. Buradaki zorluklardan ve dinleyici sayısının çok oluşundan etkilenen çevirmenden psikolojik ve yaşadığı baskıdan da bahsetmektedir. Bunun diğer çevirilere oranla daha stresli olduğunu belirtmektedir (Kurz, 1998: 311).

3.3.5. Birgit Strolz

Birgit Strolz 'un alanı sözlü çevirideki alt alanlarından olan konferans çevirmenliği adına fazlaca üzerinde çalıştığı çalışmaları vardır. Çalışmalarında konferans çevirmenliğinin eğitimi hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda bu çeviri türünde çalışacak olan yeni çevirmenlerin görevlerine de değinmektedir (Stolz, 1998: 308).

3.3.6. Margareta Bowen

Margareta Bowen 'in ağılık verdiği çalışmalar ardıl çeviri dallarınadır. Bunların gelişim tarihlerini ve teknik açıdan incelemeleri vardır. "Community Interpreting"

⁸ Türkçe Çevirisi: Coherence= Bağdaşıklık

Thalamus= **Talamus**, diensefalonun bir parçasıdır. Koku duyusu hariç, tüm sistemlerden gelen afferent(duyusal) sinyaller için bir kapı olarak kabul edilir.

yani ikili konuşmalarda yapılan çevirilerdeki incelemesinde, eşit benzer veya bağlantılı konulardaki kişilerle iletişimde olmadıkları için, yapılan çeviriler Simultane çeviriyle kıyaslanmamalıdır (Bowen, 1999: 319). Çünkü simultane çeviri yapan kişi belli bir konuda konuşma yapan bir kişinin çevirisini yapmaktadır. Ancak ikili konuşmalarda yapılan çeviriler konular değişkendir. Bu da zorlu bir çeviri süreci olabilir. Sözlü çevirinin geçmişini de ele alan Bowen çeşitli dönemlerini araştırmıştır. Araştırmalarında sözlü çevirmenlerin yüz yıllar boyunca kendisinden az bahsettirmiştir. Ancak zaman geçtikçe diplomatik anlaşmalarla isimleri değer kazanmıştır (Bowen, 1999: 45).

3.3.7. Heidemarie Salevsky

Heidemarie Salevsky sözlü çeviri alanında eskiden beri çokça çalışmalar yürüten bir bilim insanıdır. Kendisi sözlü çeviri alanının sorunsallarına ve eğitime de fazlasıyla katkı sağlamış ve araştırmalar yapmıştır. “Probleme des Simultandolmetschens” kitabında simultane çevirmenlerin yaşadığı sorunlara değinmektedir. Dillerin kendi gramer kurallarından çıkan sorunlar, kelime yapıları, çevirmenin psikolojik sorunları gibi birçok konuyu ele almaktadır (Salevsky, 2014).

3.3.8. Barih Henry C.

Barih Henry C. Çok eskiye danan sözlü alanında çalışmaları vardır. Çalışmalarını incelediğimiz zaman sözlü çeviri eğitimi hakkında bilgiler verdiği görülmektedir. Araştırmaların birinde sözlü çevirmenler ne yaparlarsa yanlış olur veya çeviri hatalı olur konusunu irdelemektedir. (Barih, 1971). Buradan çevirmenin görevlerinden ve/veya tutumundan bahsedebilmektedir. Bunun yanı sıra araştırmalarında sözlü çeviri eğitimi hakkında önemli veriler elde etmiştir. Sözlü çevirmenin sahip olması gereken özelliklerinden ve eğitim aşamasında öğretilmesi gereken tekniklerden bahsetmektedir (Barih C., 1973).

3.3.9. Dejean le Feal Karla

Dejean le Feal sözlü çeviri alanındaki çalışmalarıyla çok büyük bir öneme sahip bir bilim insanıdır. Birçok makalesi kitabı ve araştırmaları vardır. Kendi çalışmaların dışında, başka bilim insanlarıyla da yürüttüğü çalışmaları da vardır. Simultane çevirinin fazlaca alanlarına el atmıştır ve simultane çeviri eğitimi ilgili olan çalışmalar

ayrı dikkat çekmektedir. Some thoughts on the evaluation of simultaneous interpretation adlı çalışmasında bir çevirini kaliteli olup olmadığına çevirmenlerin kendilerinin değil onları dinleyenlerin kararına bağlı olduğunu belirtmiştir (Dejean Le Feal, 1990). Bundan yola çıkarak ona göre çeviri dinleyenlere bilgilerin tam aktarılması, bu aktarımın akıcı olmasına ve dinleyicinin aklında soru kalmamasını istediği düşünülebilir.

3.4. Türkiye’de Sözlü Çeviri Alanında Çalışma Yapanlarda İleri Gelen Bilim İnsanları

Dünya da uzun zamandan beri çeviri alanında araştırmalar yapılmaktadır. Bunlar çevirinin her türüsünü kapsamaktadır. Türkiye’de sözlü çeviriye destek amaçlı oluşturulan kurumlar 19. yy’nin ortalarına yani 1960’lara dayanır. Buralarda çeşitli sözlü çeviri eğitimi verilmekteydi (Doğan, 2003: 26). Zaman geçtikçe bu alanlarda araştırma yapma gereği hissedilince, bugün de üzerinde çalışmalar yapan akademisyenler bazı sorunsallara ve/veya çeşitli konularda araştırmalar sürdürmüşlerdir. Bunlardan bazı ileri gelen akademisyenlerin yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

3.4.1. Hüseyin Ersoy

Doç. Dr. Hüseyin Ersoy Sakarya’nın ilçesi olan Akyazı’da dünyaya gelmiştir. İlkokul ve ortaokulu Türkiye’de tamamlayan Ersoy İstanbul Üniversitesinde Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü okumuştur. Ardından yüksek lisansını Sakarya Üniversitesinde tamamladıktan sonra doktorasını da Hacettepe üniversitesinde bitirmiştir. Akademik hayatı ise Sakarya üniversitesinde devam etmiştir. Uzun yıllardan beridir Sakarya üniversitesi çeviribilim bölümünde de başkan yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Şu anda da aktif olmak üzere bu bölümün başkanlığını yürütmektedir (bkz. www.sakarya.edu.tr)⁹. Çalışmalar yürüttüğü alanlardan birkaçı şöyledir. Simultane çeviri, sözlü çeviri çalışmaları, ardıl çeviri, teknik çeviri gibi devam etmektedir. Ersoy’un yazmış olduğu “Kavram, Kuram ve Süreç açısından Tercüme Etkinliği” kitabı buna örnek verilebilir.

⁹ (www.hersoy.sakarya.edu.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019)

Kitabında sözlü çeviri alanının önemli konularını ele almıştır. Kuramcıların görüşleri ve kuramsal bakış açıları hakkında bilgi vermektedir. Kendi çıkarımları ile birlikte Sözlü çevirinin önemli kısımlarını yansıtmak ve eğitici bir şekilde okuyuculara bilgiler vermektedir. Sözlü çevirinin birçok alanına değinen Ersoy ayrıca sözlü çeviri eğitimine katkı sağlayacak bilgiler de aktarmaktadır. Bir bölümünde bir Sözlü çevirmenin sahip olması gereken becerilere değinmiştir ve burada çeviride yardımcı olabilecek tüyolar vermektedir (Ersoy, 2012: 127). Ersoy'un kitapları dışında ulusal ve uluslararası çokça makaleleri de vardır. Bunlar gerek sözlü gerek yazı çevirilerin birçok farklı alanlarına değinmektedir. Çeviri Sektörü hakkında bilgi verdiği bir yazısında sözlü çevirinin eğitime değinmektedir (Ersoy & Öztürk, 2015). Bir başka yazısında sözlü çeviride görsel etmenlerin etkilerinden bahsetmektedir. Ona göre görsellerin varlığı anlama ve aktarımı kolaylaştıracaktır (Ersoy, 2014).

3.4.2. Aymil Doğan

Prof. Dr. Aymil Doğan lisans ve lisansüstü eğitimlerini Hacettepe Üniversitesinde tamamlamıştır ve şu anda da Hacettepe Üniversitesinde akademik görevini sürdürmektedir. Kendisi sözlü çevirinin simultane ardıl gibi çokça alanlarıyla yakından ilgilenmektedir. Yayımladığı makaleler ve kitaplar sözlü çeviri dünyasında ışıltı tutar niteliktedir.

Gerek simultane çeviride yaşanan sorunlara önerdiği çözümlerle gerek Andaş çeviri de çevirmende olması gereken nitelikler konusuna değinmesi ve hatta bu alanlarda eğitim süreçlerinin önemine kadar birçok yazısı bulunmaktadır. Bir başucu kitabı olarak düşünülebilecek “Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları” kitabında sözlü çeviriye ait birçok bilgiye yer verilmiştir. Sözlü çeviri türlerin neler olduğunu, sözlü çeviri esnasında gerçekleşen bellek olayları gibi önemli konulara değinmektedir (Doğan, 2003). Yazmış olduğu makaleler sözlü çeviri alanının çeşitli konularına değmiştir. Türkiye’de önemli bir konumda olan Toplum Çevirmenliği hakkında araştırmaları ve yayınları vardır. Bir yazısında Türkiye’de gerçekleşmiş olan 1999 yılı depreminden sonra çeviri eğitimi veren kurumların birleşip bu alanda eğitim vermeye başlanıldığı hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda doğal afetlerde ihtiyaç hâlinde eğitilmiş çevirmenler yetiştirmeyi hedeflendiği söylenebilir.

3.4.3. Jonathan Maurice Ross

Jonathan Maurice Ross eğitimini yurtdışında tamamlamış ve şu anda Boğaziçi Üniversitesinde akademik görevini sürdürmektedir. Kendisinin sözlü çeviri alanında sayısız yayını bulunmaktadır. Ağırlıkta Sağlık Çevirisi ile ilgili yazıları varlığını göstermektedir. Yeni yetişen çevirmenlerin Sağlık Çevirisi ile ilgili eğitim bilgileri vermektedir. Bir yazısında çevirmenin anlaşılabilir olma durumları olabileceğini ve bunların kültürel durumlardan dolayı olabileceğini bildirmiştir. Bu sebepten dolayı da çeviri yaparken de anlaşılabilir başka sorunlar açabileceği hakkında bilgiler vermektedir (Ross , 2011). Jonathan M. Ross'un bunun gibi sağlık ve toplum çevirmenliği ile ilgili çok fazla yayımladığı metinleri vardır.

3.4.4. Ebru Diriker

Prof. Dr. Ebru Diriker lisans yıllarını yurt dışında lisansüstü yıllarını da Türkiyede Boğaziçi üniversitesinde geçirmiştir. Şu anda da aynı üniversitede akademik kariyerini sürdürmektedir. Diriker sözlü çeviri alanında birçok eser vermiştir. Simultane veya Konferans çevirmenliği hakkındaki donanımlarını yazdığı eserlerinde okuyuculara aktarmaya çalışmıştır. Konferans çevirmenliğindeki teknolojik unsurların öneminden bahsetmektedir. Bir eserinde konferans çevirmenliğindeki teknolojinin faydalarını ele almaktadır. Buna örnek olarakta video konferansı vermektedir. Aynı zamanda bu yazısında sözlü çevirinin eğitiminin zorlu bir süreç olduğunu belirtmektedir (Dirik, 2010). Kendisi birçok öğrencinin yüksek lisans ve doktora tez danışmanlığını da yürütmektedir.

3.4.5 Alev Bulut

Prof. Dr. Alev Bulut İstanbul Üniversitesinde Mütercim Tercümanlık İngilizce anabilim dalında akademik kariyerini sürdürmektedir. Kendisinin sözlü çeviri adına hazırladığı çok fazla eserleri vardır. Özellikle toplum çevirmenliği, ARÇ ve spor çevirmenliği hakkında önemli eserleri bulunmaktadır. "Afette Rehber Çevirmenlik Örneğinde Toplum Çevirmeninin Sorumluluğu" adlı makalede Prof. Dr. Turgay Kurultay ile birlikte toplum çevirmenlerinin üstlendiği görevlerden bahsetmektedir. Sadece bu değil ARÇ'ın önemi hakkında da bilgiler verilmektedir. Buna örnek olarak olağan üstü hâl durumunda olay yerine gelen eğitimle ARÇ görevlilerin daha önce orada

bulunan deneyimsiz olan kişilere önderlik yapılması gerektiği hakkında paylaşımları vardır (Bulut & Kurultay, 2010). Spor çevirmenliğindeki araştırmaları ile de adı öne çıkan Bulut gerek çevirmenin çevirideki zorluklarından gerekse çevirmenin iş hayatından örnekler vermeye çalışmıştır. Spor çevirmenliğinde ardıl çeviri etkinliği için kulüplerin veya kurumların çevirmenin belli bir kalifikasyona sahip olduğunu belirtilmektedir. Bunların dışında Freelance çalışanların da taraftarı oldukları takımlar için çevirmenlik yaptıkları olabilmektedir bilgileri bizlere aktarmaktadır (Bulut, 2016: 4). Sözlü çeviri alanında önemli bir yere sahip olan Bulut ayrıca yüksek lisans ve doktora tezlerinin danışmanlıklarını da yapmaktadır.

3.5. Değerlendirme

Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de sözlü çeviri alanında çalışmalar yürüten önde gelen bilim insanlarının bazıları tanıtıldı. Hangi alanlarda çalışmalar yürüttüklerini ve ne gibi verilere ulaştıklarına değinildi. Bir sonraki bölümde ise Türkiye’de sözlü çeviri alanında geçtiğimiz on yılda (2008-2018) yapılan çalışmaların bibliyografik çalışması yapıldı. Bu sayede sözlü çevirinin hangi konularda çalışmalar yürütüldüğünü ve nasıl bir gelişim süreci yaşandığı gösterilmektedir.

BÖLÜM 4: SÖZLÜ ÇEVİRİDE TÜRKİYE ÜZERİNDEN 2008-2018 YILLARI ARASINDA BİBLİYOGRAFİK TARAMA SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELERİ

Türkiye’de çeviribilim veya mütercim tercümanlık bölümlerin olduğu birçok üniversiteler bulunmaktadır. Bu bölümlerin bazıları Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Ege Üniversiteleridir. Bu üniversitelerdeki bölümlerin öğrencileri uzmanlaştırdığı alt alanlar vardır. Bunlar sözlü ve yazılı çeviri, bunun yanı sıra hukuk ve ekonomi gibi uzmanlık alanlarından oluşmaktadır. Sözlü çeviri de kendi içerisinde alanlara ayrılmaktadır. Bunlar simultane ve ardıl çeviri olarak sınıflandırılabilir. Tüm bu uzmanlıklar konusunda çalışan akademisyenler bu bölümler bünyesinde akademik faaliyetler yürütmektedirler. Bu yürütülen araştırmaların neler olduğu konusunda bu bölümde çalışma yapılacaktır. Dolayısıyla son on yıl (2008-2018) içerisinde sözlü çeviri alanında yapılan tezlerin, yazılan makalelerin ve hazırlanan kitapların bibliyografik incelemesine yer verilecektir. Toplanan tüm veriler tasnif edilerek grafiklere dönüştürülüp değerlendirilecektir.

4.1. Araştırma Yöntemi

Geçtiğimiz on yılda yayınlanmış tezlerin, makalelerin ve kitapların bibliyografyası hazırlanmıştır. Aşağıda madde halinde araştırma yöntemi açıklanacaktır:

1. ÖSYM’nin kılavuzundan hareket ederek, Türkiye genelinde Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri tespit edilerek bir liste hazırlanmıştır.¹⁰
2. Hazırlanan liste üzerinden ilgili üniversitelerin web sitelerindeki akademisyenlerin yayınları veri olarak toparlanmaya çalışılmıştır.
3. Eğer akademisyenlerin yayınları paylaşılmamış ise ya da bu verilerin güncel olmadığı anlaşılıyorsa, önce a) googleschoolar’a, b) akademia.edu, c) researchgate.com adları yazılarak taranmıştır.
4. İsimler üzerinden hareket etmenin dışında veri toplamak için ikinci bir yol izlenmiştir: Akademisyenlerin adları üzerinden sözlü çeviriyle ilgili bulunan makalelerden hareketle sırasıyla sözlü çeviri (eğitim), interpreting (education),

¹⁰ Liste Ekler bölümündedir.

interprétation (éducation), Dolmetschen (Bildung), ardıl çeviri (eğitim), consecutive translation (education), traduction consécutive (éducation), Konsektivdolmetschen (Bildung), andaş çeviri (Eğitim), mahkeme çeviri, court Translation, traduction judiciaire, Gerichtsdolmetschen, hastane çevirmenliği, hospital Translation, traduction hospitalière, Krankenhausdolmetschen, toplum çevirmenliği (eğitim), community interpreting (education), traduction communautaire (éducation), Kommunal dolmetschen (Bildung), spor çevirmenliği, sports interpreting, interprétation sportive, sportdolmetschen, konferans çevirmenliği (eğitim), conference interpreting (education), interprétation de conférence (éducation), konferenzdolmetschen (Bildung), diplomasi çevirmenliği, diplomatic interpreting, interprétation diplomatique, diplomatisches dolmetschen, diyalog çevirisi, dialogue translation, traduction de dialogue, dialogüdolmetschen, sözlü çeviri teknolojileri, interpreting technologies, technologies d'interprétation, dolmetsch technologien gibi anahtar kelimeler seçilmiştir. Bu sözcükler görüldüğü gibi İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere toplam (Türkçe dahil) dört dilde hazırlanmış ve bunlar üzerinden de yukarıdaki kaynaklarda taramalar gerçekleştirilmiştir.

5. Elde edilen veriler MS Excel'e işlenmiş ve buradan grafikler oluşturulmuştur. Daha sonra grafikler tezin içerisine alınarak değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışmanın özellikle on yıl ile sınırlandırılmış olmasının sebebi ise söz konusu dönem içerisinde sözlü çeviri alanını etkileyecek birçok gelişmenin yaşanmış olmasıdır. Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinin siyasi, ticari v.b. açıdan artması, teknolojik gelişmelerin sözlü çeviri alanına yansımaları (video ve telefon gibi araçlar üzerinden sözlü çeviri imkanı), 2011 yılı itibarıyla Türkiye'ye gelen yoğun Suriyeli yabancılar için ortaya çıkan toplum çevirmenliği ihtiyacının ortaya çıkması gibi hususlar araştırmanın bu yılları kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesine neden olarak gösterilebilir. Basılı kaynaklara ulaşmanın zorluğu olabileceğinden web tabanlı kaynaklara ulaşılabilir bir dönemi ele almak araştırmanın imkan/olanakları bakımından daha elverişli olarak görülmüştür. Diğer bir neden ise yayınlara

ulaşılabilirlikle birlikte, bilimsel çalışmanın gereği olarak sınırlandırma ihtiyaının bulunmasıdır.

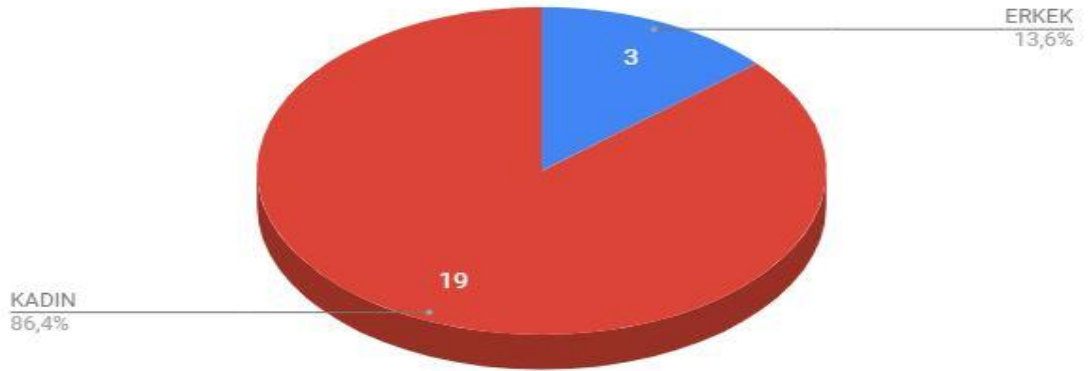
Aşağıda sırasıyla yüksek lisansa ait veriler, sonra doktora ait veriler ve sonra da kitap ile makale çalışmaları konusundaki veriler grafikler halinde paylaşılacaktır.

4.2. Yüksek Lisans Tez Araştırmaları

Türkiye’de eviribilim ve mütercim tercümanlık bölümlü öğrencilerin lisans eğitimi tamamlandığında lisansüstü eğitimi başlayabilmektedir. Birçok niversite/bölüm kendi bünyesinde bu eğitimi vermektedir.

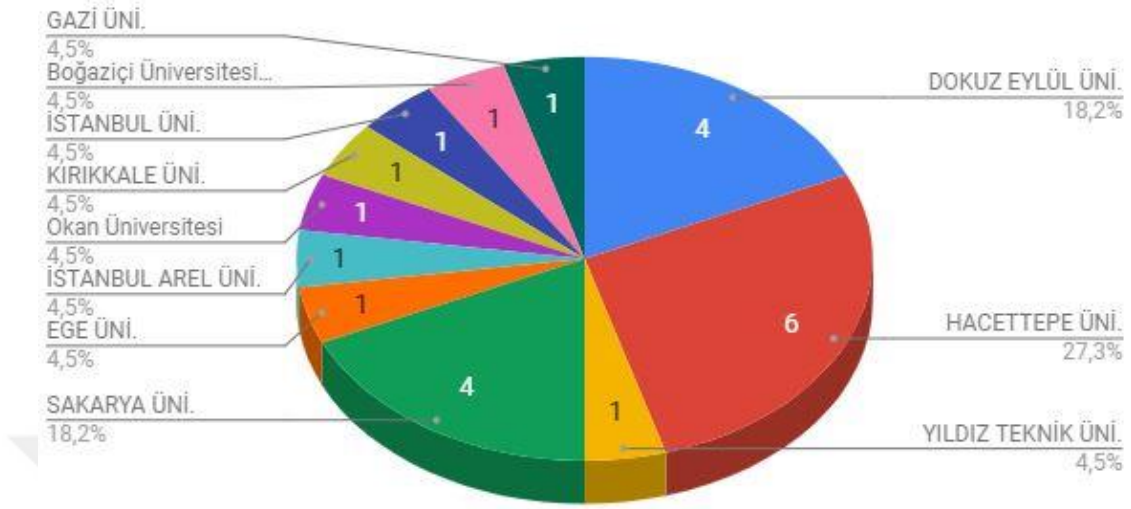
Aşağıda yüksek lisansta sözlü eviri alanında yapılmış olan tezlerin verileri grafik içerisinde paylaşılmaktadır.

Grafik 1. Sözlü eviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Ayrılması

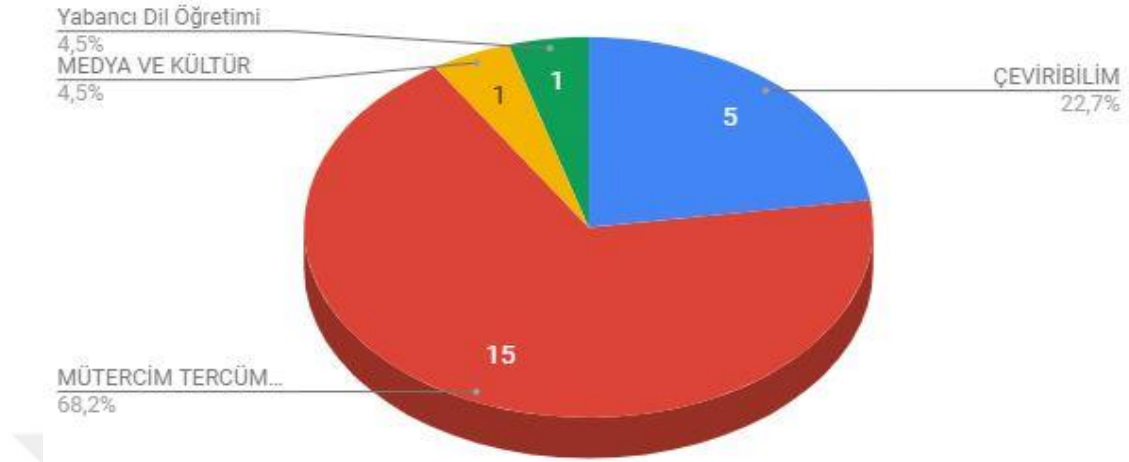
Bu grafikte geçtiğimiz on yılda sözlü eviri alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerin cinsiyete göre bir ayırım yapılmaya çalışılmıştır. Buradan da görüleceği gibi sözlü eviri alanında yapılan çalışmalarda kadınların sayıca üstün olduğunu görülebilir. Kadın ğrencilerin sözlü eviri alanına ilgileri erkeklere göre daha fazla olduğu buradan hareketle sylenabilir.

Grafik 2. Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Üniversitelerine Göre Ayrılması

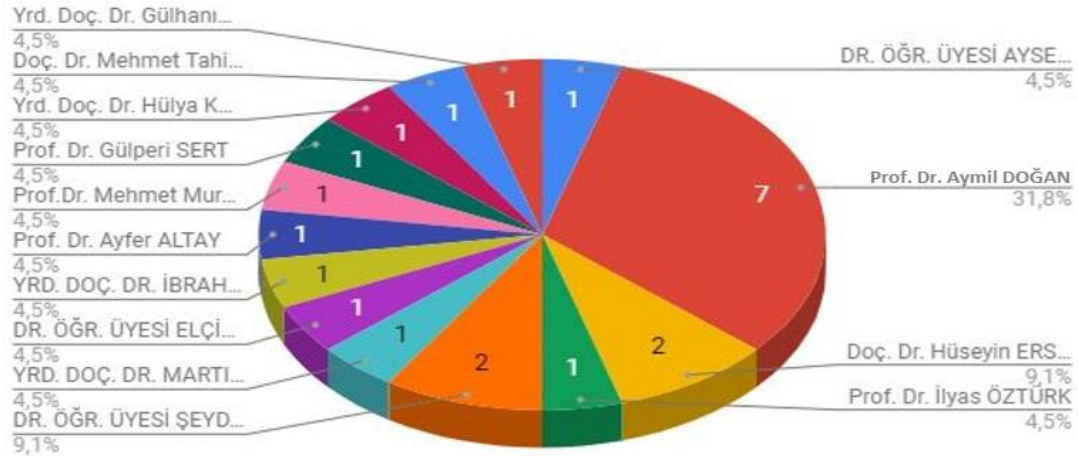
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezi hazırlayan kişilerin, yüksek lisansını tamamladığı üniversiteler sayısal olarak verilmiştir. Grafikten yola çıkılarak en çok çalışmayı Hacettepe üniversitesi yürüttüğü görülebilir. Ardından Sakarya ve Dokuz Eylül üniversiteleri takip etmektedir. Buradaki grafikten de anlaşılacağı üzere Hacettepe Üniversitesinin sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezi yazdırma konusunda ilk sırayı elde ediyor olmasının altında yatan sebebin grafik 4’den de anlaşılacağı üzere Prof. Dr. Aymil Doğan’ın bu sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezi yazdırma konusundaki faaliyetleri olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Grafik 1 ve Grafik 2 birbirini doğrular nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 3. Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Bölümlerine Göre Ayrılması

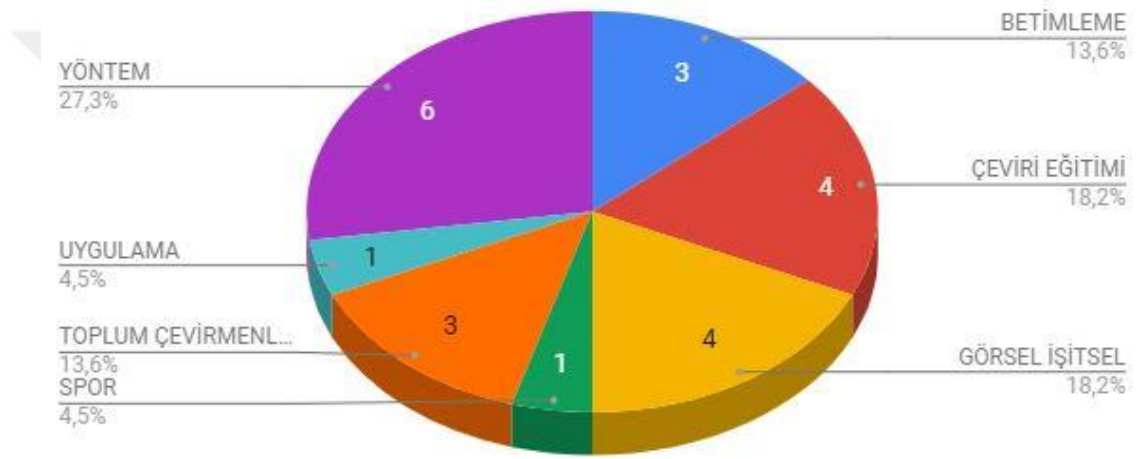
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezi çalışan öğrencilerin lisans yıllarındaki bölümleri verilmiştir. Çoğunlukta olan Mütercim Tercümanlık bölümü ve aynı bölüm olmasına rağmen diğer adıyla çeviribilim bölümü öğrencilerinin ilk sırada yer aldığı anlaşılmaktadır. Akabinde sözlü çeviri alanında özellikle yabancı dil öğretimi ile medya ve iletişim bölümlerinin yer aldığı görülmektedir. Sözlü çeviri konusunda çeviribilim bölümlerin daha araştırmacı bir rol üstlendiği bu grafikten hareketle söylenebilir. Bu durum sözlü çevirinin doğrudan çeviribilim ya da mütercim tercümanlık bölümlerinin doğrudan araştırma nesnesi olarak görmesinden kaynaklanmaktadır.

Grafik 4. Sözlü Çeviri Alanında Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan Kişilerin Danışmanlarına Göre Ayrılması

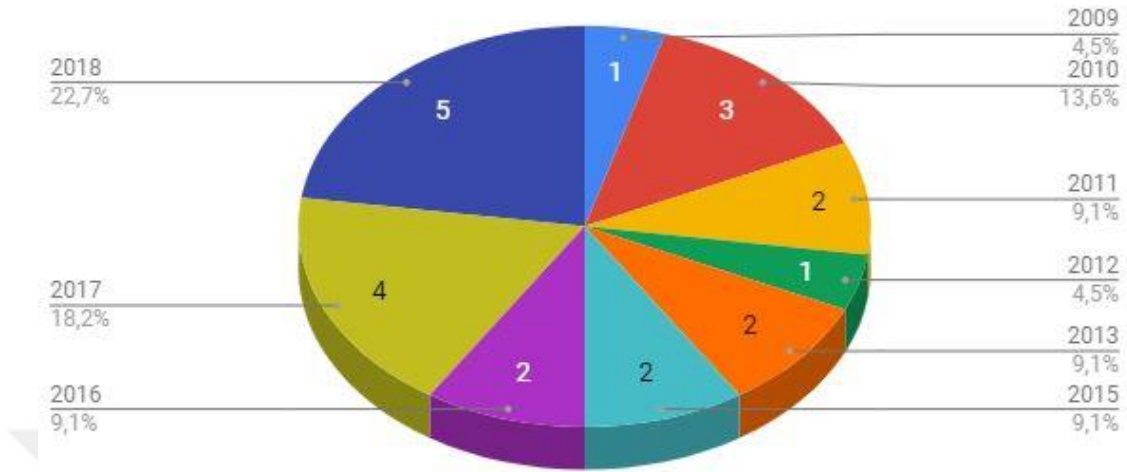
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezi çalışan öğrencilerin danışmalıklarına göre sayısal dağılımı yansıtılmıştır. Buna göre geçtiğimiz on yılda sözlü çeviri alanında en çok tez danışmanlığı yapan Hacettepe Üniversitesinde görevde bulunan Prof. Dr. Aymil Doğan olmuştur. Bu sırayı takiben Sakarya Üniversitesin görev yapan Doç. Dr. Hüseyin Ersoy ikinci sırayı aldığı görülmektedir. Uzun yıllardır hem piyasada konferans çevirmenliği yapıyor olması hem de Sözlü çeviri alanında duayen isimlerden biri olması bu durumu açıklayabilir

Grafik 5. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanan Yüksek Lisans Tezlerin Alanlarına Göre Ayrılması

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında yüksek lisans tezlerin çalışıldığı alanları yansıtmaktadır. Yapılan çalışmaların yoğunluklu olarak üç alanda toplandığı söylenebilir: Bunlar sırasıyla sözlü çeviri yöntemleri, görsel-işitsel mecrada sözlü çeviri ve çeviri eğitimiyle ilgili sözlü çevirinin işlenmesiyle bağlantılı tezlerdir. Diğerleri de betimleme, iletişim, spor, çeviri edinci ve sağlık gibi alanlardan oluşmaktadır. Bu durum bir açığı ortaya çıkarmaktadır: O da sözlü-çeviri-teknolojileri konusunda bir boşluğun olduğunu göstermektedir. Araştırmacıların bu mecrada çalışmalarını gerçekleştirmesi, teknoloji ve sözlü çeviri bağlantısını daha yoğun işlemesinin bir ihtiyaç olduğunu söylemek gerekir.

Grafik 6. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezlerin Yıllara Göre Ayrılması

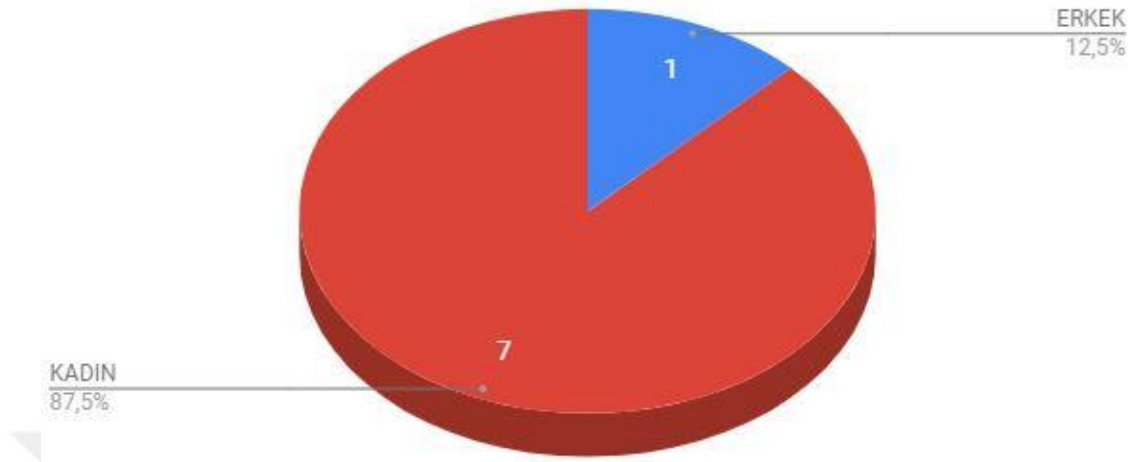

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında yapılan yüksek lisans tezlerin yıllara göre olan dağılım görülmektedir. Bu alanda 2016 yılından itibaren bir ivme kazanıldığı görülmektedir. Araştırmanın 2008 ila 2018 yılları arasını incelediği düşünülürse, sözlü çeviri alanında son on yıl içerisinde özellikle geçmişten günümüze doğru bir gelişimin söz konusu olduğu izlenebilir. 2018 yılı ise sözlü çeviri konusunda araştırmaların zirve yaptığı bir dönem olmuştur. Grafiğin geneli dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacak olunursa, 2019 ve sonraki yıllar sözlü çeviri konusundaki araştırmaların giderek artacağı kolaylıkla söylenebilir.

4.3. Doktora Tez Çalışmaları

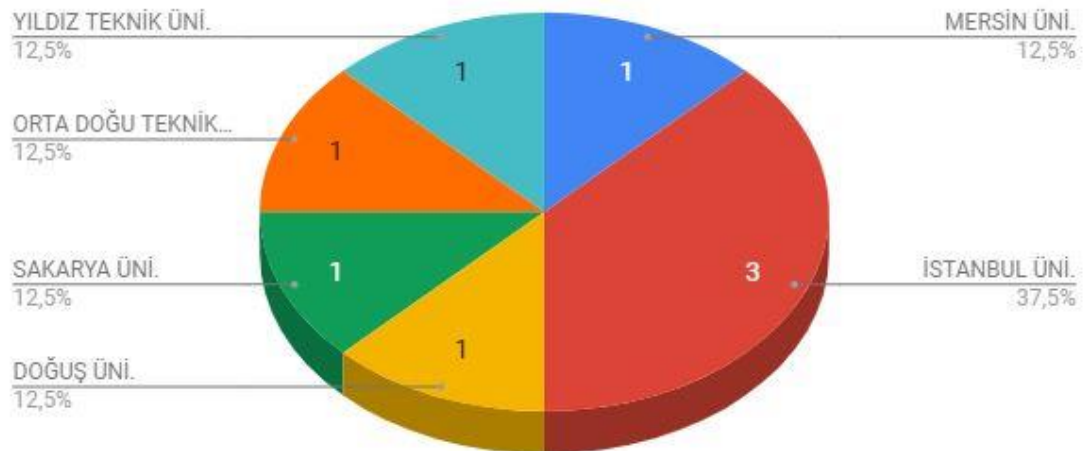
Yüksek lisansın başarılı geçmesi halinde öğrencilerin isteği üzerine doktora programlarına devam edebilirler. Yüksek lisans öğrencilerin sınıf sayılarına oranda doktora öğrencilerin miktarı daha az olmaktadır. Bu durumda sebeplerinden bir tanesi bu alanda kontenjanların yüksek lisansa göre daha düşük olmasıdır. Bu durumu değerlendirmeler kapsamında özellikle dikkate almak gerekir. Zira doktoranın kontenjanının daha düşük olması sözlü çeviri alanındaki araştırmaların azlığını doğuracak bu da sanki doktora aşamasında sözlü çeviriye olan ilginin düştüğü izlenimi verebilecektir. Oysa bunu bir kontenjan meselesi olduğu yukarıda vurgulandığı gibi anlaşılmalıdır. Aşağıda son 10 yıl içerisinde Türkiye’de sözlü çeviri üzerine yazılmış doktora tezleri hakkında istatistiki bilgiler grafikler halinde paylaşılacaktır.

Grafik 7. Sözlü Çeviri Alanında Doktora Tezi Hazırlayan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Ayrılması

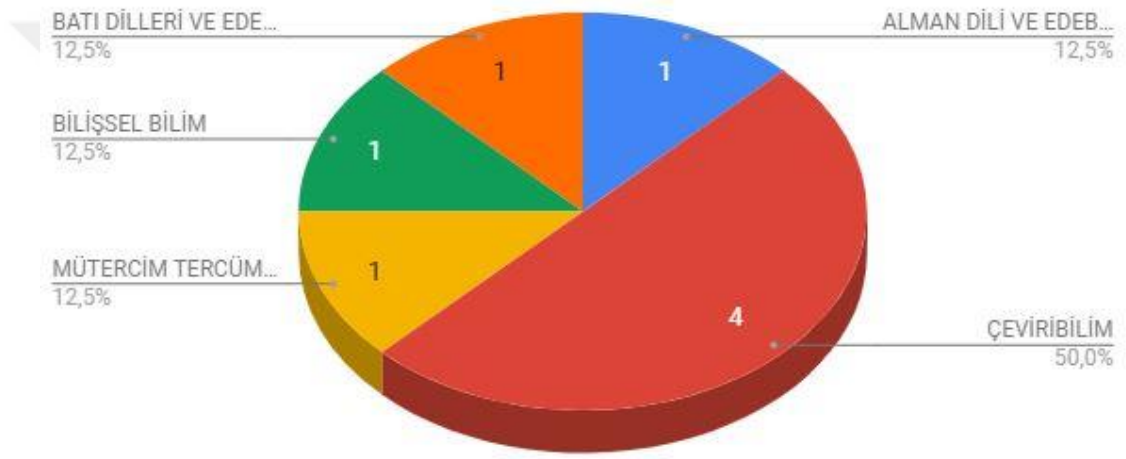
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yapılan doktora tezi hazırlayan kişilerin cinsiyetlerine göre dağılımı grafik olarak gösterilmektedir. Çok fazla çalışmanın yapılmaması yansırı, yine bu alanda kadınların daha çok çalışmalar yaptığı görülmektedir. Sayısal olarak yukarıdaki “kontenjan” gerekçeleriyle sözlü çeviri alanında çalışmaların azaldığı çıkarımında bulunulmuştu. Ancak görüldüğü üzere oran olarak erkek ile kadın araştırmacıların bu alana yönelik ilgileri yine yüksek lisans düzeyindeki ilgiyle benzerdir. Bu ise Türkiye’de sözlü çeviri konusunda kadınların erkeklere göre daha ilgili olduğunu göstermektedir.

Grafik 8. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Üniversitelere Göre Ayrılması

Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yapılan doktora tezlerin üniversitelerine göre bir grafiği gösterilmektedir. Bu alanda çalışmalar sürdüren İstanbul Üniversitesi ilk sırayı almaktadır. Yukarıda, bundan önceki istatistiklerden hareketle Hacettepe Üniversitesinin ipi göğüsleyen Üniversite olması beklenirken istatistiklere giremiyor olması ise şaşırtıcı bulunabilir, ancak bunun haklı bir gerekçesi var; Hacettepe Üniversitesinin doktora programı incelenen yıllar arasında bulunmamaktadır.

Grafik 9. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Bölümlerine Göre Ayrılması

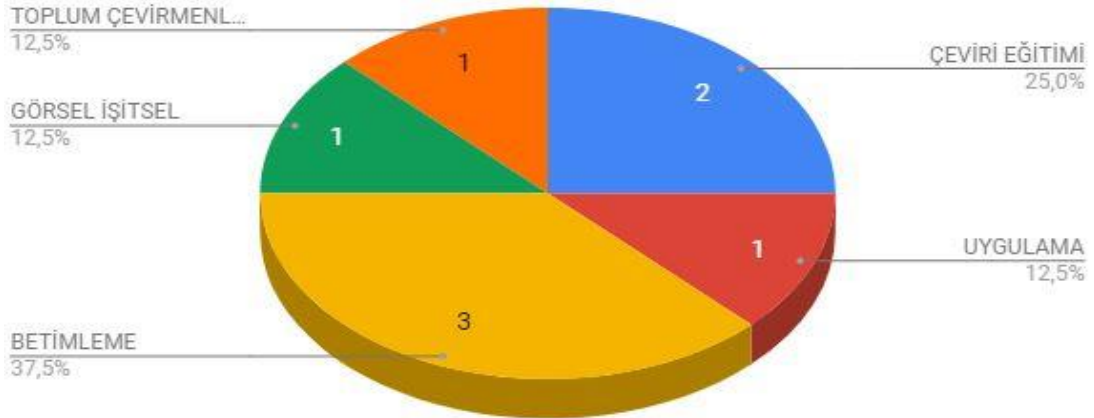
Çeviribilim ve mütercim-tercümanlık bölümünün tıpkı yüksek lisansta olduğu gibi sözlü çeviri konusunda doktora da araştırmayı en çok yapan bölüm olarak bulunmasının sebebi, sözlü çevirinin bu bölümün temel araştırma nesnesine giriyor olması olarak açıklanabilir. Ancak diğer doktora programlarında ise bu alanda çalışmaların olması ise sözlü çeviri gibi bir olgunun disiplinler arası bir doğasının bulunuyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Grafik 10. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Danışmanlarına Göre Ayrılması

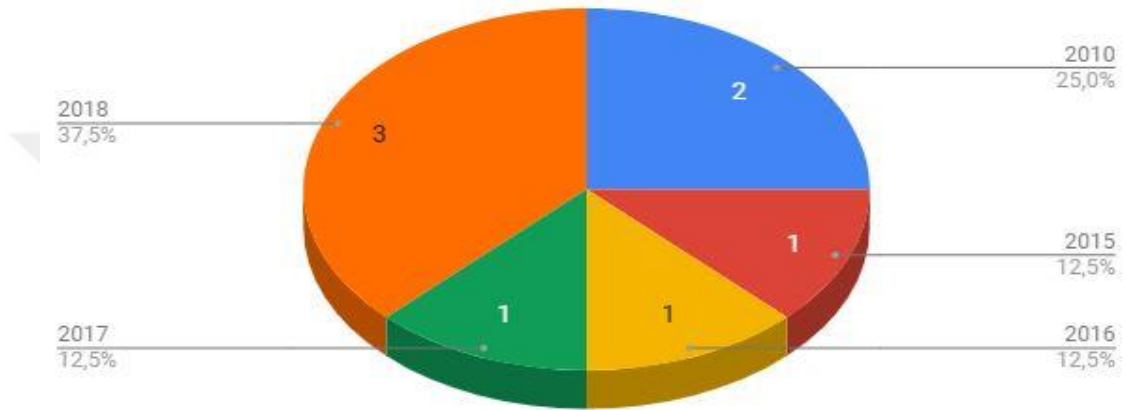
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yapılan doktora tezlerin danışmanlıkları hakkında bilgiler verilmektedir. Bu doğrultuda tüm hocaların da aynı miktarda çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Yüksek lisans alanında sözlü çeviri konusunda çok tez çalışması yaptırmış olan Aymil Doğan'ın burada bulunmuyor olması kafalarda soru işareti oluşturabilir. Ancak bunun makul bir açıklaması vardır: Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyesi olan Aymil Doğan'ın sözlü çeviri alanında doktora tezi çalıştırmamış olmasının altında yatan sebep, bu üniversitenin çeviribilim ya da mütercim tercümanlık adı altında bir doktora programının bulundurmuyor olmasından kaynaklanmakta olduğu söylenebilir.

Grafik 11. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Alanlarına Göre Ayrılması

Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yapılan doktora tezlerin alanlarına göre ayrılmış bir grafik yansıtılmaya çalışılmıştır. Doktora düzeyindeki araştırmalarda Betimleyici araştırmaların özellikle sözlü çeviride başı çektiği ve akabinde çeviri eğitiminde sözlü çeviriyle ilgili çalışmaların yürütüldüğü gözlemlenmiştir.

Grafik 12. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Doktora Tezlerin Yıllara Göre Ayrılması

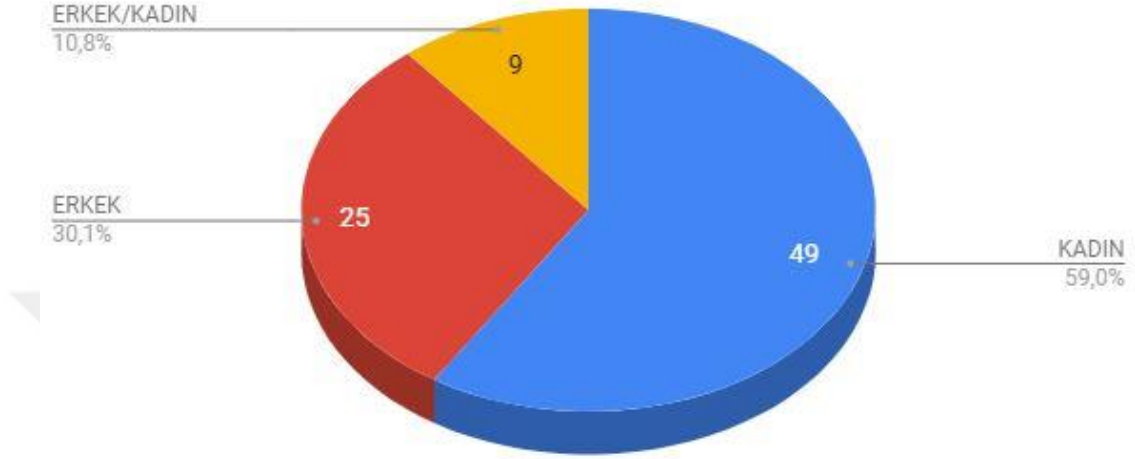
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yapılan doktora tezleri yıllarına göre ayrılmıştır. Bu grafikte 2010 ve 2015 yılları arasında sözlü çeviri konusunda herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bunun altında birkaç sebepten bahsedilebilir. Öncelikle Türkiye’de çeviribilim bölümlerin geçmişinin çok fazla geriye dayanmadığı bilinmektedir. Kaldı ki doktora konusunda henüz köklü olan Hacettepe gibi üniversitelerin dahi doktora programlarının bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla 2010 öncesi sözlü çeviri alanında sözlü çeviride doktora düzeyinde araştırmalarının bulunmaması öncelikle çeviribilim bölümlerinin çok yeni sayılabilecek programlar olması, daha sonra bu programların 2010’lardan sonra tüm Türkiye’de yaygınlık kazanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Grafikten okunabileceği üzere 2018 yılı en çok doktora düzeyinde çalışmaların yapıldığı sene olmuştur, bu çalışmaların git gide artacağı yönünde bir öngöründe bulunabilir.

4.4. Makale Çalışmaları

Uzun yıllardan beridir birçok alanda makaleler yazılmaktadır. Bu kısımda son on yılda sözlü çeviri alanında yazılmış olan makalelerin incelemesi yapılmaya çalışılmıştır.

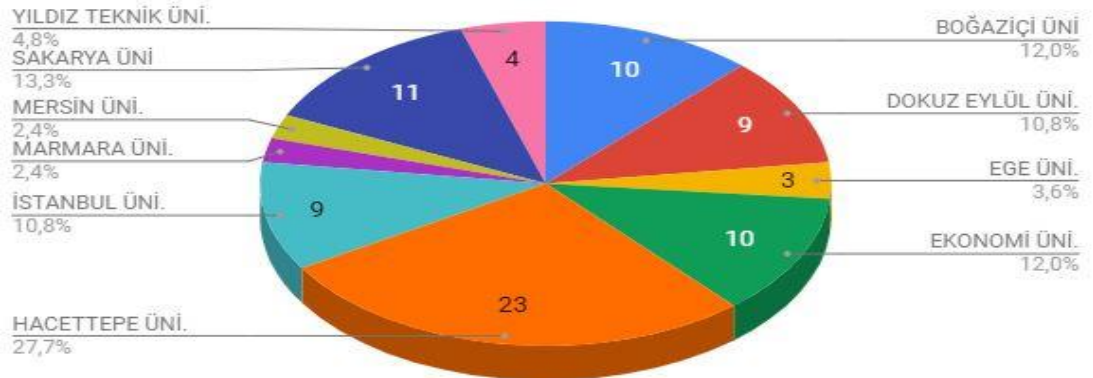
Makalelerin sözlü çevirinin hangi alt alanlarda, hangi yıllarda ve hangi konular kapsamında çalışıldığı konusunda grafikler paylaşılıp ardından analizler yapılacaktır.

Grafik 13. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Ayrılması

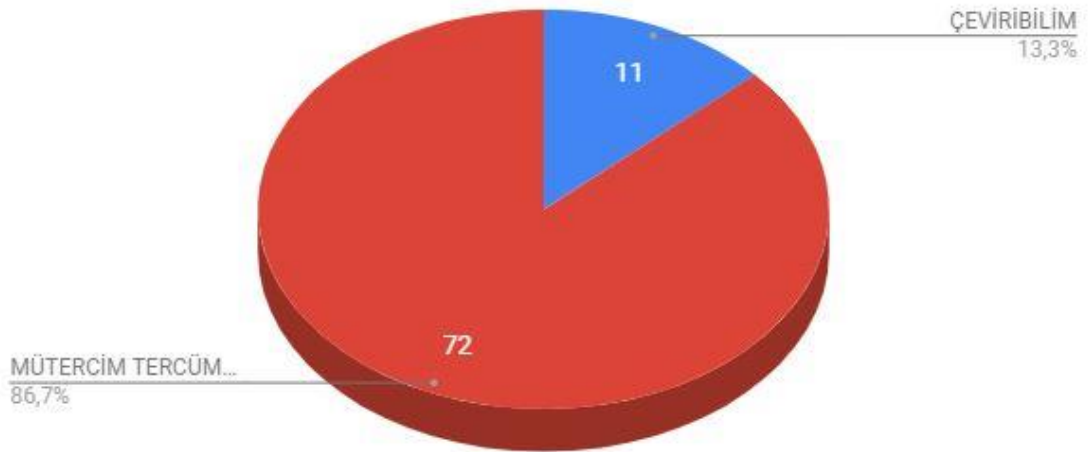
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yazılan makalelerin yazarlarının cinsiyetlerine göre ayrıldığı veriler yansıtılmaya çalışılmıştır. Grafikte diğer türlerde de olduğu gibi makale yazımında kadınlar öne çıkmaktadır. Erkek yazarların kadın yazarlara göre yarı yarıya az olduğu görülmektedir. Bu grafikte diğerlerinden farklı bir durumu vardır. Makaleler kitaplar gibi, tezlerden farklı olarak, yazarları bir den fazla olabilmektedir. Yani bir makale üzerinde çalışanları kadın ve erkek karışık olabilmektedir. Bu pasta grafiğinde de en düşük oranla kadın ve erkek ortak yazarlı makalelerin hazırladığını görülmektedir.

Grafik 14. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Üniversitelerine Göre Ayrılması

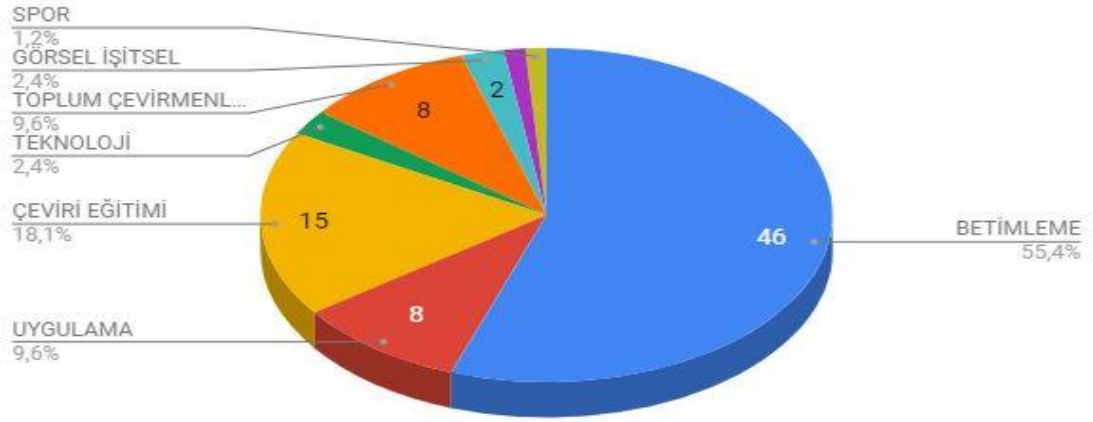
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yazılan makalelerin yazarın bağlı olduğu üniversitesi yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda en çok yayını gerçekleştiren Üniversite Hacettepe olmuştur. Onu takip eden ise Sakarya Üniversitesi ikinci sırayı almaktadır. Ardından sırasıyla Ekonomi, Boğaziçi, Dokuz Eylül ve İstanbul üniversiteleri gelmektedir. Bir Anadolu Üniversitesi olarak Sakarya Üniversitesinin köklü üniversitelerle benzer düzeyde bir çaba içerisinde olması kayda değerdir. Sözlü çevirinin bu bağlamda en çok metropol şehirlerde, sanayinin, iletişimin, ekonominin en çok döndüğü şehirlerin üniversitelerinde işleniyor olması bir tesadüf olarak görülmemelidir. Zira bu şehirlerin sözlü çeviri konusundaki ihtiyaçları da sözlü çeviri konusundaki çalışmaların akademi düzeyinde ele alınmasında rol oynadığı söylenebilir.

Grafik 15. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yazarlarının Üniversitelerdeki Bölümlerine Göre Ayrılması

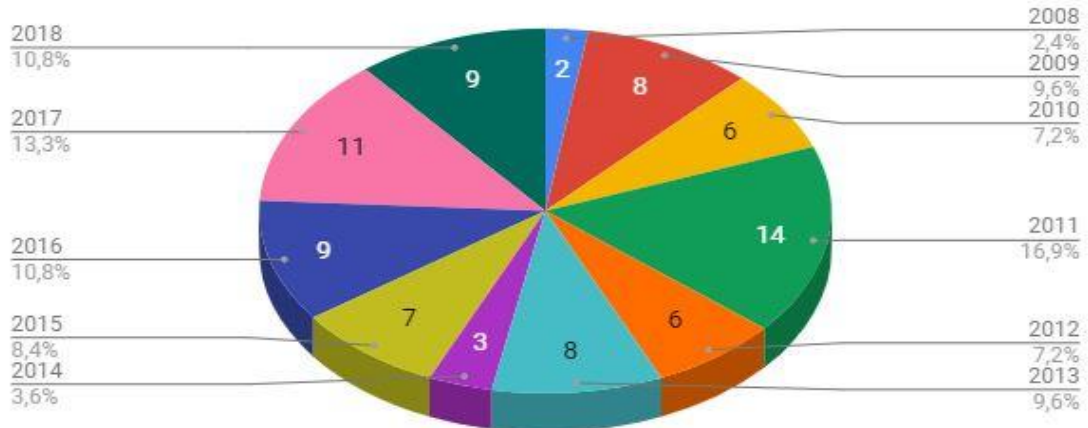
Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yazılan makalelerin kişilerin bölümlerinin grafiği gösterilmektedir. Yazılan makalelerin büyük bir bölümü Hacettepe Üniversitesi mütercim tercümanlık bölümünün akademisyenleri tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

Grafik 16. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Alanlarına Göre Sıralanması

Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yazılan makalelerin hangi alanlarda hazırlandığı bilgisi gösterilmeye çalışılmıştır. En çok sözlü çevirinin betimlendiği çalışmalar yürütülmüştür, kuramsal süreçler işlenmiştir. Ardından sözlü çeviri eğitimiyle ilgili çalışmalar bunu takip etmektedir. Sonrasında sırasıyla uygulama, toplum çevirmenliği ve görsel/işitsel takip etmektedir. Sözlü çevirinin eğitimi konusunda araştırmalar oldukça yaygın görünmektedir. Ne kadar betimleyici çalışmalar başı çekse de, çeviri eğitimi konusunda gerek makale (burada olduğu gibi) gerekse de lisansüstü çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir. Yine vurgulanması gereken bir konu ise lisansüstü araştırmalarda olduğu gibi makale düzeyinde de sözlü çeviride teknoloji konusuna neredeyse girilmediği hususudur. Bu yönde araştırmacıların yönlendirilmesi noktasında bir ihtiyaç görülmektedir.

Grafik 17. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Makalelerin Yıllara Göre Sıralanması

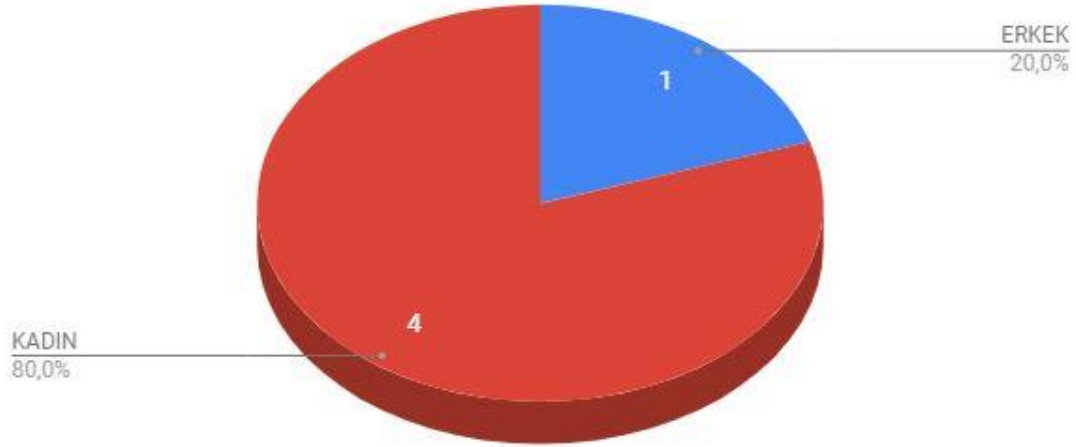

Yukarıdaki grafikte son on yılda sözlü çeviri alanında yazılan makalelerin yıllarına göre dağılımı gösterilmektedir. En çok 2011 ile 2017 yıllarında çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu yılları 2016 ile 2018 yılları takip etmiştir. Ardından 2013 ile 2009'da aynı oranla çalışmalar yürütülmüştür. Yıllara göre dağılımı incelendiği zaman yılda ortalama yedi adet makale hazırlandığı söylenebilir. Yine lisansüstü araştırmalarda olduğu gibi makale düzeyindeki sözlü çeviri araştırmaları günümüze geldikçe artış gösterdiği konusunda kanaat geliştirilebilir. Bu ise memnuniyet verici bir durumdur. Ancak bu durumunda bir koordinasyona, araştırmanın mecrasının belirlenmesine, boşlukların tespitine ve araştırmacıların bu anlamda doğru yönlendirilmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir. Yukarıdaki grafiklerden anlaşıldığı üzere örneğin sözlü çeviri ve teknoloji alanındaki eksik bu minvalde bir yönlendirmeyle doldurabilir. Tam da bu nokta bu tezin hizmet etmesi amaçlanmıştır. Gerek genel değerlendirme gerekse sonuç kısmında yine bu konuya dikkat çekilerek ilgili tarafların harekete geçirilmesi hedeflenecektir.

4.5. Kitap Çalışmaları

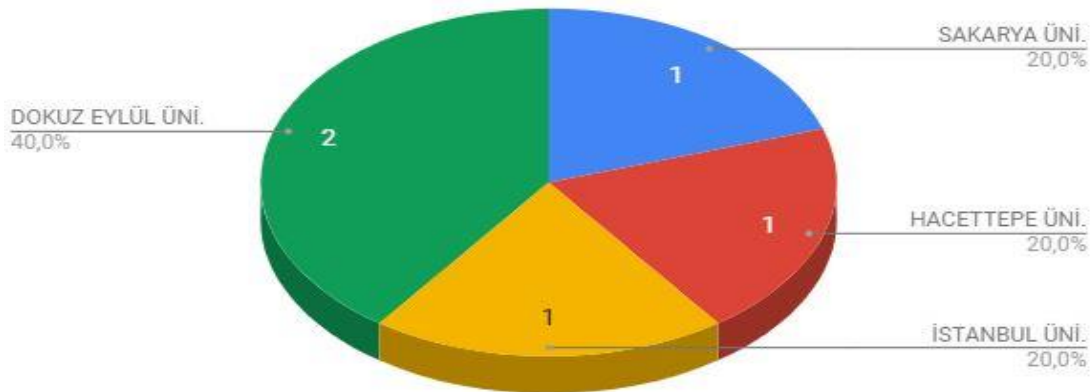
Bu kısımda son on yılda sözlü çeviri alanında hazırlanmış bilimsel nitelikteki kitapların hangi alanda, hangi üniversitelerde hazırlandığı yönünde veriler derlenerek grafikler eşliğinde paylaşılıp değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Grafik 18. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Bilimsel Kitapların Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Sıralanması

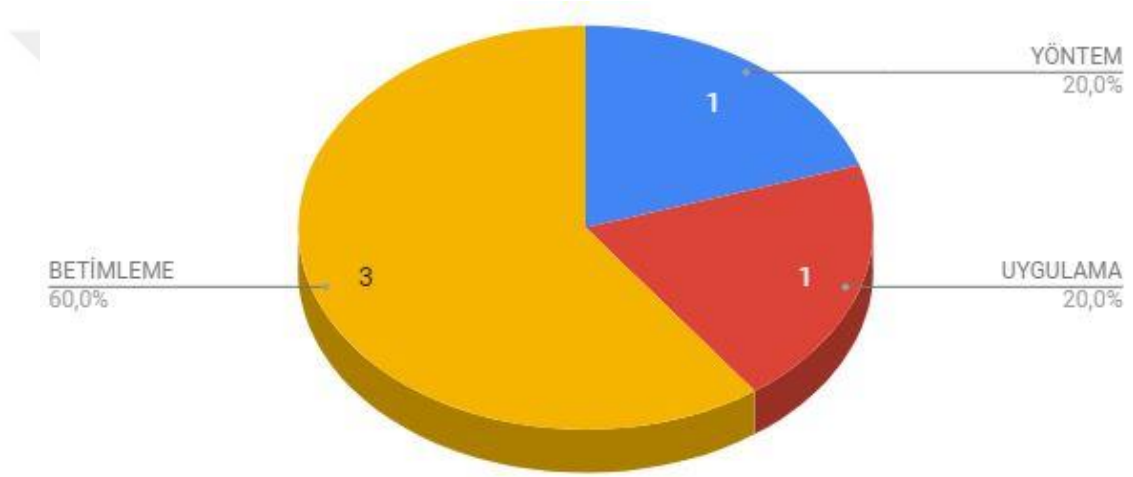
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan kitapların çoğunun kadınlar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Büyük bir farkla kadınların bu alanda faaliyet gösterdiği görülmektedir. Tıpkı lisans üstü çalışmalar (yüksek lisans ve doktora) ya da makale (akademisyenlerin araştırmaları) çalışmaları, bilimsel kitap çalışmalarının yazarlarıyla benzer bir veri izlemektedir. Gerek öğrenci gerekse öğretim üyelerinde özellikle kadınların bu mecrada hakim konumda olduğunu göstermektedir. Tam da bu noktada sözlü çeviri konusunda Türkiye piyasasında çevirmenlerin cinsiyetlerine göre nasıl bir sayısal veri oluşturduğu fikri akla gelmektedir. Bunun ise ayrı bir araştırma ile incelemek mümkündür. Muhtemeldir ki, bilimsel araştırma düzeyinde sözlü çeviri alanında kadın egemenliğinin piyasadaki uygulayıcılarının da kadın olduğudur.

Grafik 19. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Yazarlarının Üniversitelerine Göre Sıralanması

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan kitapların hangi Üniversitelerde hazırlandığı hakkında bilgi vermektedir. Dokuz Eylül Üniversitesinde çalışan akademisyenlerin sözlü çeviri alanında bilimsel kitap çıkartma konusunda başı çektiği görülmektedir. Ardından Hacettepe, İstanbul ve Sakarya üniversiteleri gelmektedir. Bunca lisansüstü çalışmasının olmasına karşın bilimsel kitap düzeyinin buna mukabil düşük olması beklenmedik bir sonuç olarak görülebilir. Özellikle son yıllarda sözlü çeviri alanına yönelik artan ilgi bilimsel kitap çıkarma noktasında kendini gösterebilir.

Grafik 20. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Alanlarına Göre Sıralanması

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan kitapların alanlarına göre bilgiler içermektedir. Hazırlanmış kitapların çoğu yöntem ve betimleme alanlarında hazırlanmıştır. Bunların ise eğitim alanını da kapsadığı söylenebilir. Bunun dışında sözlü çeviri uygulamaları hakkında da hazırlanmış kitap bulunmaktadır.

Grafik 21. Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Kitapların Yıllarına Göre Sıralanması

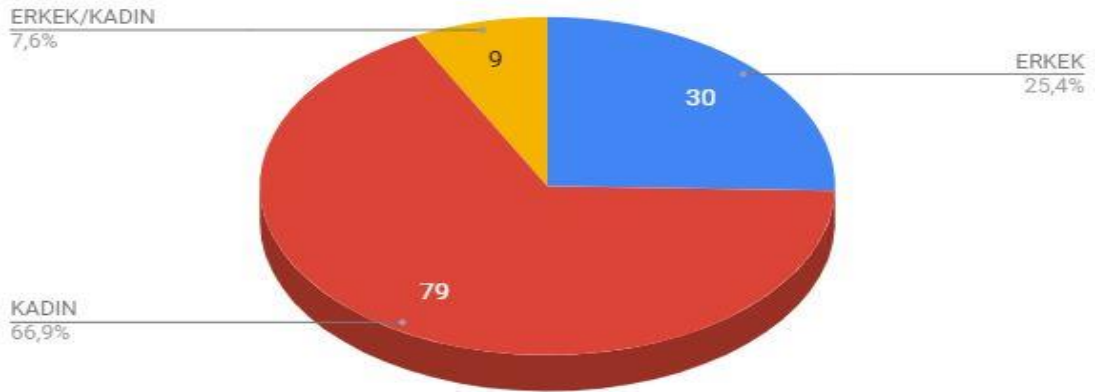

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan kitapların yıllara göre dağılımını göstermektedir. 2012, 2014, 2015, 2017 ve 2018 yıllarında sözlü çeviri alanında çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. 2010 yılından sonra bugüne doğru bu çalışmaların yapılmış olması ise bu alandaki ilginin arttığını teyit etmektedir.

4.6. Sözlü Çeviride Yapılan Toplam Çalışmalar

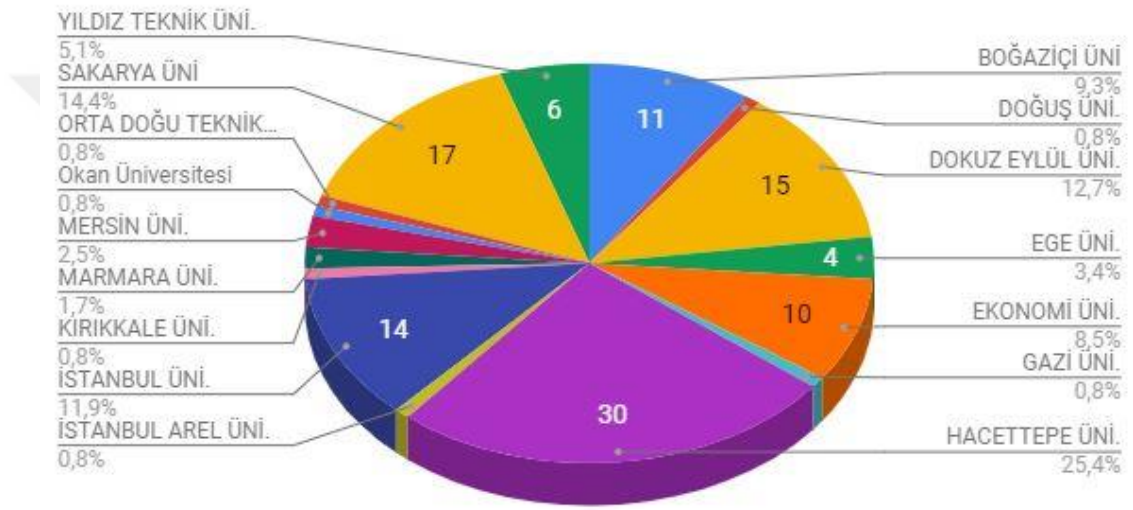
Önceki bölümlerde lisansüstü araştırmaların (tezlerin), makale ve kitapların verileri grafikler halinde paylaşılmıştır. Bu kısımda ise sözlü çeviri alanında yapılmış bu çalışmaların toplam faaliyet/etkinlik yoğunluğu, cinsiyet oranları gibi veriler oransal/sayısal olarak yansıtılmaya çalışılacaktır.

Grafik 22. 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yazarların Cinsiyetlerine Göre Ortalaması

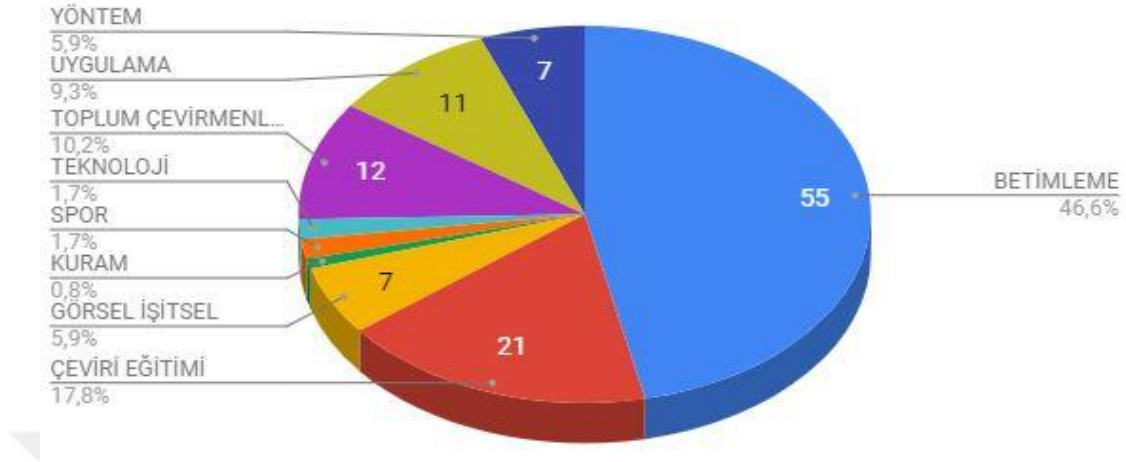
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan toplam çalışmaların yazarların cinsiyetlerin göre dağılımı görülmektedir. Toplama bakınca kadınların ağırlıkta olduğu gözlemlenmektedir. Kadınların 2008-2018 yılları arasında erkeklere oranla yaklaşık üç kat daha fazla sözlü çeviri alanında bilimsel faaliyette bulundukları anlaşılmaktadır.

Grafik 23. 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yazarların Üniversitelerine Göre Ortalaması

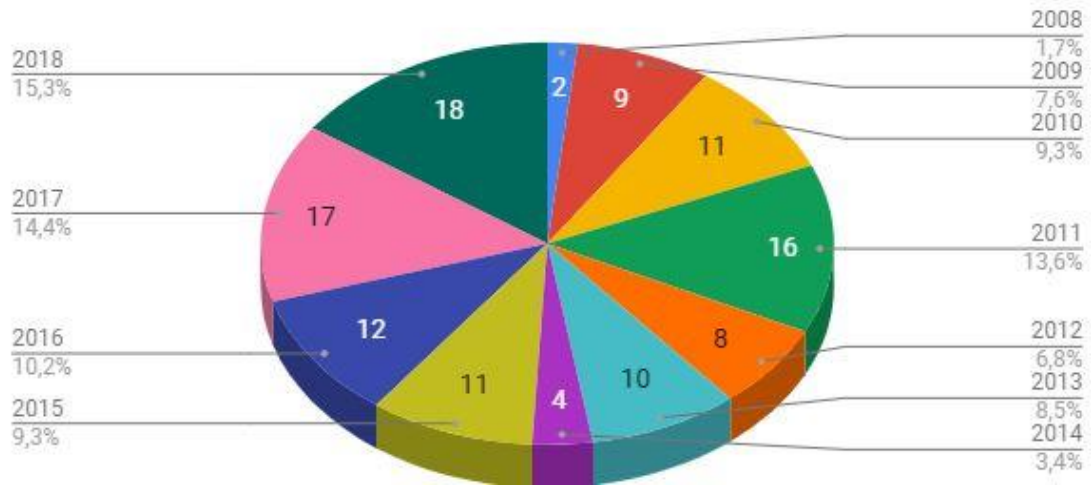
Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan toplam çalışmaların oranını üniversitelere göre göstermektedir. Grafiğe göre Hacettepe Üniversitesi en fazla çalışmanın yapıldığı Üniversite olmuştur. Bunu sırasıyla Sakarya, İstanbul ve Boğaziçi Üniversiteleri takip etmiştir. Hacettepe Üniversitesinin son on yıl içinde göstermiş olduğu performansla özellikle sözlü çeviri araştırmalarında ipi göğüsleyen üniversite olduğunu söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır. Kendisine en yakın olan Sakarya Üniversitesinden dahi iki kat daha fazla çalışma yaptığı görülmektedir.

Grafik 24. 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Alanlara Göre Ortalaması

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan toplam çalışmaların alanlarına göre bilgi verilmektedir. En çok betimleme alanında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Betimleme alanı sözlü çeviri süreçlerini kapsamakta, bunları incelemekte ve sözlü çeviri eylemi hakkında ayrıntılı bir tanımlama içermektedir. Ardından sözlü çeviri eğitimi gelmektedir. Sonra sırasıyla toplum çevirmenliğiyle ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Toplam çalışmalar içerisinde teknolojinin çok zayıf bir konumda yer aldığı yine gözden kaçmamaktadır.

Grafik 25. 2008-2018 Yılları Arasında Sözlü Çeviri Alanında Hazırlanmış Tezlerin, Makalelerin ve Kitapların Yıllara Göre Ortalaması

Yukarıdaki grafikte sözlü çeviri alanında hazırlanan toplam çalışmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir. En çok eser 2013 ile 2017 yıllarında verildiği görülebilir. Bu yıllardan sonra gelen en çok çalışmalar yapılan yıllar ise 2015 ile 2016 yıllarıdır. Sonradan sırasıyla 2010 ile 2015, 2013, 2009 ve 2014 gelmektedir. Genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, sözlü çeviri çalışmalarının toplamda günümüze doğru ivme kazandığı söylenebilir.

4.7. Değerlendirmeler

2009'dan bu yana sözlü çeviri alanında hazırlanmış çalışmaların bibliyografik çalışması yapılmaya çalışıldı. Elde edilen veriler şunu gösteriyor ki, bu alanda en çok eser verenler kadınlar olmuştur. Gerek tezlerde gerekse makalelerde yapılan çalışmalarda büyük bir oranla kadınların çalışmaları ön planda olduğu yorumu getirilebilir. Diğer yandan bu alana hizmet etmiş üniversitelerin istatistiksel bir ortalama yakalama imkânı olmuştur. Buradan da sözlü çeviri alanında çalışmalar sürdüren Üniversitenin Hacettepe olduğu görülebilir. Buradan bu kurumda sözlü çeviri alanında çokça araştırmaların yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sözlü çeviride betimleme alanında en çok eser verilmiştir. Yayınlanan eserlerin daha çok analiz ve gözlemler gibi durumlara değinildiği yorumu getirilebilir.

2013 ile 2017 yıllarının en çok yayının yapıldığı yıllar olduğu bilgisine ulaştığımızda bir süre çalışmaların yavaşladığı yorumu getirilebilir. Yıllara göre dağılıma bakınca yayın ivmesi çok fazla inişli ve çıkışlı olduğu için hiç yayın yapılmadığı bir sene olmadığı söylenebilir.

SONUÇ

Çalışmada sözlü çevirinin türlerine, tarihi gelişimlerine, sözlü çeviri alanında çalışmalar yapan akademisyenlere ve bu akademisyenlerin çalışmalarına değinildi. Her bir konu, kendi içerisindeki alt alanlarına ayrıştırılıp incelendi. Bu sayede hem genel çeviri hakkında hem de çevirinin alt alanı olan sözlü çeviri türü hakkında genel bilgilere ulaşıp paylaşıldı. Ardından da son on yıl içerisinde yayınlanan eserlerin bibliyografik çalışması yapıldı.

Önce bilimsel bilginin öneminden bahsedildi. Ardından bu bilgilerin yayınlandığı akademik yayın türlerine değinildi. **Sonra** ise sözlü çevirinin türleri anlatıldı. Burada türlerin alt alanlarına ve tarihi gelişimlerine değinildi. Devamında sözlü çeviri kuram açısından incelendi. Ardından dünyada ve Türkiye’de, sözlü çeviri alanında çalışmalar yapıp, ileri gelen bilim insanlarına değinilerek tanıtıldı. **Son olarak** Türkiye üzerinden son on yıllık (2008-2018) bir bibliyografik tarama çalışması yapıldı. Burada, sözlü çevirinin hangi alanları hakkında araştırmalar yapıldığına, bu konuları kimlerin kaleme aldığına, yazarların bağlı oldukları üniversite ve bölümlerine değinildi. Tüm bilgiler grafiklerle daha anlaşılır hale getirildi. Böylelikle sözlü çeviride hangi konu(lar) üzerinde daha çok durulduğu ve hangi konular üzerinde durulması gerektiği bilgilerine ulaşıldı. İstatistikler sayesinde gelecekte ne gibi çalışmaların yürütülebileceği hakkında fikirler geliştirildi.

Araştırmanın verilerinden hareketle kadınların sözlü çeviri alanında daha fazla faaliyet içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan Nörolingüistik ve Psikodilbilim gibi bilim alanların kadınların beyin yapılarının ve işleme/işlem süreçlerinin erkeklere göre daha farklı işlediği yönünde iddiaları mevcuttur; bu iddialar göz önünde bulundurulduğunda sözlü çeviri konusunda kadınların erkeklere göre daha yatkın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna göre sözlü çeviri alanında yapılan çalışmalarda özellikle kadınların araştırmacı olarak öne çıkmasının altında bu gerçeğin yatabileceği söylenebilir.

Kadınların 2008-2018 yılları arasında erkeklere oranla yaklaşık üç kat daha fazla sözlü çeviri alanında bilimsel faaliyette bulundukları görülmüştür. Kadınların sözlü çeviri araştırmalarında başı çekmesinin belirgin olması kadar, teknolojinin henüz sözlü çeviri

alışmalarında yeteri kadar işlememiş olduğu da ayrı bir somut veri olarak ortada durmaktadır. Yeni araştırmaların özellikle sözlü çeviri teknolojilerini kapsayıcı bir biçimde olması gerektiği ve bu boşluğın doldurulmasının gerekliliği çalışmanın sonucu olarak dile getirilmelidir.

Diğer taraftan Üniversitelerdeki alışmalar göz önünde bulundurulduğunda en çok sözlü çeviri konusunda büyük şehirlerin üniversitelerinde akademik faaliyetlerin yürütüldüğu görölmüştür. Bu ise sözlü çevirinin bu bağlamda en çok metropol şehirlerde, sanayinin, iletişimin, ekonominin en çok döndüğu şehirlerin üniversitelerinde işleniyor olması bir tesadüf olarak görölmemesi sonucunu doğurmuştur.

Son olarak erkek araştırmacıların daha fazla sözlü çeviri alanına eğilmesi, belki teknolojiyle daha ilgili/yatkın olması ön cevabından hareketle, sözlü çeviri ve teknolojiyi ortak bir araştırma zemininde buluşturması öneri olarak burada beyan edilebilir.

KAYNAKÇA

- Arzik, Ö. (2019, 2 19). *Özüm Arzik Erzurumlu*. ozumarzik: <http://www.ozumarzik.com> adresinden alındı
- Aslan, E. (2016). Geçmişten Bugünüme Çeviri Teknolojileri. *International Turkic World Educational Sciences and Social Sciences Congress*, (s. 6).
- Atik, G. (2011). *Sözlü Çeviri Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Sinemis.
- Barih C., H. (1971). A Discription of Various Types of Omissions, additions and errors of translation encountered in Simultaneous Interpretation. B. M.-M. Sylvie Lambert içinde, *Empirical Research in Simultaneous Interpretation* (s. 121-138). Philadelphia: John Benjamins.
- Barih C., H. (1973). *A Study of Simultaneous Interpretation*. Michigan: Michigan University Microfilms.
- Benjamin, W. (1972). *Die Aufgaben des Übersetzers*. Frankfurt: Gesammelte Schriften.
- Bowen, M. (1999). Community Interpreting. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Hanbuch Translation* (s. 319). Tübingen: Stauffenburg.
- Bowen, M. (1999). Geschichte des Dolmetschens. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 43-46). Tübingen: Stauffenburg.
- Bulut, A. (2016). Sports Interpreting and Favouritism: Manipulators or Scapegoats? *RumeliDE Dil ve Ed ebiyat A raştırmal arı Dergis i*, 1-14.
- Bulut, A., & Kurultay, T. (2010). Afette Rehber Çevirmenlik Örneğinde Toplum Çevirmeninin Sorumluluğu. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 75-102.
- Büyüknisan, E. (2009). Reiß Ve Vermeer'in 'Genel Bir Çeviri Kuramının Temeli'- Çeviribilimde 'Yapısalcı' Eğilime Karşı 'Bütünleyici' Bir Çözüm Mü? . *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71-78.
- Can, M. Z. (2011). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Algılanmasında Çevirinin Rolü*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Can, M., Balkul, H., Çalık, O., & Gümüş, A. (2018). *Türkiye'de Çeviribilim Alanında 2013-2018 Yılları Arasında Hazırlanan Makaleler Üzerine Betimsel Bir Analiz*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Cemal, A. (1983). *Çevirmenin Görevi*. İstanbul: Yazko Çeviri .
- Day, R. (1996). *How to Write and Publish A Scientific Paper*. United States of America: ORYX PRESS.

- Dejean Le Feal, K. (1990). Some thoughts on the evaluation of simultaneous interpretation. M. Bowen, & D. Bowen içinde, *Interpreting: Yesterday, Today, and Tomorrow* (s. 154-160). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dejean Le Feal, K. (1999). Konsekutivdolmetschen. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 304). Tübingen: Stauffenburg.
- Dinçer, S. (2018). *Akademik Yazım ve Araştırmacılara Öneriler*. Ankara: PEGEM AKADEMİ.
- Dirik, E. (2010). Simultaneous Conference Interpreting and Technology. Y. Gambier içinde, *Handbook of Translation Studies* (s. 1-451). Philadelphia: Jhon Benjamins.
- Diriker, E. (2005). *Konferans Çevirmenliği*. İstanbul: Scala.
- Doğan, A. (2003). *Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları*. Ankara: Hacettepe Doktorlar Yayınevi.
- Doğan, A. (2012). *Andaş Çeviriye Anokhin'in İşlevsel Sistem Kuramı Ve Chernov'un Etkinlik Kuramı Kapsamında Yaklaşım*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Doğan, A. (2016). Anybody Down There? Emergency and Disaster Interpreting in Turkey. *Palgrave Macmillan UK*.
- Ece, A. (2013). Erek-Odaklı Kuram, Skopos Kuramı Ve Bağıntı Kuramı Bağlamında Çeviri Eğitimi. *Marmara Üniversitesi Dergisi*, 49-58.
- educasedanismanlik. (2016). Educase Danışmanlık: <http://educasedanismanlik.com/hakemli-dergi-nedir/> adresinden alındı
- Ersoy, H. (2012). *Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Ersoy, H. (2014). Die Relevanz der Visualität (reale Situation) für das Rezipieren des Translators beim Übersetzen und Dolmetschen Folgerungen für den interkulturellen Kommunikationsbereich (Translationsbereich). *trans-kom*, 140-165.
- Ersoy, H., & Öztürk, T. (2015). Global Changes In The Translation Industry And Their Reflections On Translator And Interpreter Training . *Tarih Okulu Dergisi*, 554-573.
- Eruz, S. (2003). *Çeviriden Çeviribilime*. İstanbul: Multilingual.
- Hauenschil, C., & Heizmann, S. (1997). *Machine Translation nad Translation Theory*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Kalina, S. (1998). *Strategische Prozesse beim Dolmetschen*. Tübingen: Gunter Narr.

- Kalina, S. (2000). *Dolmetschen: Theorie Praxis Didaktik*. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag.
- Kızıltan, R. (2017). Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları - 1 Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar. *Ankara Üniversitesi DİL ve Tarih-coğrafya Fakültesi Dergisi*, 71-88.
- Kökdemir, D., Demirutku, K., Çırakoğlu, O., Işın, G., Muratoğlu, B., Sayın, P., & Yeniçeri, Z. (2004). *Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı*. Ankara: Elyadal Dizisi.
- Kurz, I. (1993). Conference Interpretation: Expectation of Different user Groups. *The Interpreters*, 13-21.
- Kurz, I. (1995). Watching the Brain at Work. *The Interpreters' Newsletter*, 14.
- Kurz, I. (1999). Gehirnpshychologie. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 128). Tübingen: Stauffenburg.
- Kurz, I. (1999). Mediendolmetschen. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 311). Tübingen: Stauffenburg.
- Kurz, I. (1999). Psychologie. H. G. Marry Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 125-127). Tübingen: Stauffenburg.
- Kurz, I. (2002). Interpreting training programmes. *[Benjamins Translation Library , 65-72.*
- Meredith, J., & Mantel, S. (2012). *Project Managment*. Amerika: Jhon Wiley and Sons INC.
- Mymanu. (2019, 03 08). *mymanu*. mymanu: <https://www.mymanu.com/> adresinden alındı
- Myskja, K. (2013). *Foreignisation and resistance: Lawrence Venuti and his*. Norveç: Nordic Journal of English Studies.
- NÉMETH, J. (1958). *Zur Geschichte des Wortes Dolmetscher*. Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae: Akadémiai Kiadó.
- Odabaş, H., & Odabaş, Y. (2012). Türkiye’de Akademik Açık Dergi Yayıncılığı Ve Atatürk Üniversitesinde Açık E-Dergi Uygulaması. *Türkiye’de Akademik Açık Dergi Yayıncılığı Ve Atatürk Üniversitesinde Açık E-Dergi Uygulaması* (s. 355-370). içinde ERZURUM: A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi .
- Okuyan, S. (2012). *Çeviri Tarihinin Bugünün Çeviri Bakış açısıyla İncelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Özel, H. (2014). Ödev/Makale/Tez Yazma Teknikleri. *Ödev/Makale/Tez Yazma Teknikleri*, (s. 1-82). Ankara.
- Öztürk, İ. (1999). *Tarihsel Süreçte Çeviri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

- Pöchcacker, F. (1999). Situative Zusammenhänge. H. G. Mary Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 327-329). Tübingen: Stauffenburg.
- Pöchecker, F. (1999). Simutandolmetschen. H. G. Mary Snell Hornby içinde, *Handcuch Translation* (s. 301-303). Tübingen: Stauffenburg.
- Pöchhacker, F. (2000). *Dolmetschwissenschaft: Zur Gegenstand und Gliederung der Disziplin*. Ingburg: Röhrling Universitätsverlag.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. Londra: Routledge.
- Ross, J. (2011). "If you don't understand what I mean..." Interpreting in health and social care, *Centre for Social Policy and Intervention Studies*, 2-98.
- Salevsky, H. (2014). *Problem des Simultan Dolmetschens*. Leipzig: Max Stirner.
- Schmitt, P. (1999). Computereinsatz in der Ausbildung von Übersetzern und Dolmetschern. H. G. Mary Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 348-351). Tübingen: Stauffenburg.
- Stolz, B. (1998). Konferenzdolmetschen. H. G. Mary Snell Hornby içinde, *Handbuch Translation* (s. 309). Tübingen: Stauffenburg.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: SAY Yayıncılık.
- Titze, S., & Rom, K. (2015). Leitfaden für das Verfassen der Bachelorarbeit. 1-11.
- Üniversitesi, S. (2019, 03 20). *Sakarya Üniversitesi*. Sakarya Üniversitesi: www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/ adresinden alındı
- Vermeer, H. (1992). *Skizzen einer Translationsgeschichte*. Berlin: IKO.
- Woodsworth, J. (1999). *Geschichte des Übersetzens*. Tübingen: Stauffenburg.
- [www.mevzuat.gov.tr.](http://www.mevzuat.gov.tr/) (2019, 03 23). mevzuat: www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı
- Yıldırım, Ö. (2019, 02 17). *Felsefe*. [http://www.felsefe.gen.tr:](http://www.felsefe.gen.tr/)
[http://www.felsefe.gen.tr/felsefeye_giris/bilimsel_bilgi_nedir_ne_demektir.as](http://www.felsefe.gen.tr/felsefeye_giris/bilimsel_bilgi_nedir_ne_demektir.asp)
p adresinden alındı

EK 1. 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’deki Sözlü Çeviri Alanındaki Lisans Üstü Çalışmalar

Ahmet AKIN	Nonverbal Elements In Interpreting	2010
Alper KUMCU	Visual Focal Locı In Simultaneous Interpreting	2011
Aylin Yavaş	Ardıl Çeviri Eğitiminde Zihin Haritaları Oluşturma Yönteminin Etkililik Derecesi	2011
Bahar Aliye Sertdemir	Effizienz Und Optimierung Der Simultandolmetschdidaktik: Vergleich Von Türkischen Mono-Und Multilingualen Studiengängen	2017
Çaglayan SAYHAN	(In)Visibility Of The Interpreter In Consecutive Interpreting: A Discussion Of Norms Against Actual Performance	2010
Çakır Gökhan Şimşir	Sözlü Çeviri Türlerinden Ardıl Çeviri Yöntem Ve Teknikleri	2013
Duygu ÇURUM	Effect Of Imagery Mnemonic Method Of Locı In Consecutive Interpreter Training	2010
Esra Küçükeçir	Interpreter At The Crossroads Of Communication, Culture And Language: A Study On Amıstad	2018
Fadime ÇOBAN	Çeviri Edinci: Yazılı Ve Sözlü Çevirmenin Sahip Olması Gereken Beceri Ve Yeteneklerin Genel	2013

	Çeviri Kuramları Işığında İncelenmesi	
Mehtap Aral	Emotional Intelligence And Interpreting: A Study On Conference Interpreters In Turkey	2016
Nazlıgül Bozok	Simultane Çeviride Stratejiler Ve Hatalar: İngilizce-Türkçe Dil Eşinde Öğrenci Odaklı Deney	2018
Olca Şener	Türkiye'de Hastane Çevirmenliği: Sosyolojik Açıdan Rol Ve Etik	2017
Özge Bayraktar Özer	Andaş Çeviride Dilsel Ve Dil Dışı Bilgi Arasındaki Bütünleyicilik	2017
Remziye Sedef Önderli	Simultaneous Media Interpreting Of Cultural References And Humorous Elements: Interpreting 86th Academy Awards Ceremony Into Turkish	2016
Semin ESMERLİGİL	Effect Of Shadowing Exercises In Simultaneous Interpreting Training	2012
Sevinç KABUKÇİK	Sözlü Çeviri Sürecinde Çevirmenin Yasadığı Anlama Ve Aktarma Süreçler Üzerine Kuramsal Ve Yöntemsel Bir Araştırma	2009
Türkan ÖZTÜRK	Küresel Hareketlilik Etkisinde Türkiye’de Sağlık Çevirmenliği Uygulamaları: Çevirmen Görüşlerine Dayalı Bir Çalışma	2015
Gözde Begüm Uyanık,	Spor Çevirmenliğinde Durumların Ve Görevlerin Tanımlanması	2015
Zaineb Arif Abdulsahab Alsaati	Türkçede Ve Arapçada Simültane Çevirinin Geliştirme Yöntemleri	2018
Rüveyde Kübra Arslan	Toplum Çevirmenliği Ve Kurumsal Alan İlişkisi Community Interpreting And Its Institutional Field Relationship	2018
Nesrin Conker	The Professionalization Of Sign Language Interpreting In Turkey: Interpreter Training And Public	2017

	Interpreting Services Türkiye'de İşaret Dili Çevirmenliğinin Profesyonelleşmesi: Çevirmen Eğitimi Ve Kamusal Alandaki Çeviri Hizmetleri	
Aslıhan Emir	Özel Bir Hastanede Çevirmen Olarak Çalışanların İletişim Becerileri İle Ruhsal Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi The Relationship Between The Communication Skills And The Mental Statues Of The Employees As A Translator In A Private Hospital	2018
Asiye Öztürk	Sözlü Çeviri Öğrencilerine Verilen N-Geri İşleyen Bellek Eğitiminin Aktarım Ve Devamlılık Etkisi: Davranışsal Ve Optik Beyin Görüntüleme Çalışması	2018
Bihter Esin Yücel	Mahkeme Çevirmeninin Rolü Ve Görünürlüğü	2018
Coşkun DOĞAN	Edirne Özelinde Düzensiz Göçmenlerin Tercümanlık Boyutunda Sorunları Ve Çözümünde Toplum Tercümanlığının Rolü	2017
Duygu Duman	Toplum Çevirmenliğine Yorumbilgisel Bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmeni Ve Öznellik	2018
Emra BÜYÜKNİSAN	Çeviribilim Gölgesinde Sözlü Çeviri	2010
Esra Özkaya	Konferans Çevirmenliğinde Normlar Işığında Tarafsızlık Kavramı	2015
Özüm Arzık Erzurumlu	Gatekeepers As A Shaping Force In Tv Interpreting	2016
Rana Kahraman	Göç Ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları Ve Toplum Çevirmeninin Rolü	2010

EK 2. 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’deki Sözlü Çeviri Alanındaki Makale Çalışmalar

Alper Kumcu	A Translational And Transnational (Hi) Story: Role Of Translation And Interpreting In The Course Of Turkish Republic’s Accession To The European Union	2011
Alper Kumcu	Andaş Çeviride Görsel Odak Alanları	2011
Alper Kumcu	Internet Usage Behaviours Of Translators And Interpreters In Turkey	2013
Alper Kumcu, Duygu Çorum	Terminology Work In Conference Interpreting: A Case Study	2009
Alev Bulut	“Afette Rehber Çevirmenlik”, Community Interpreting In Turkey,	2010
Alev Bulut	Spor Tercümanlığı Ve İltimas: Manipölatörler Ya Da Günah Keçileri	2018
Anna Lia Ergün	Age And Input Effect In Simultaneous Bilingual: Turkish And Italian	2017
Elena Antonova Ünlü, Çigdem Sagin-Simsek	Testing The Impact Of Formal Interpreting Training On Working Memory Capacity: Evidence From Turkish–English Students–Interpreters.	2018
Kerim Hakan Altıntaş	“Afetlerde Çevirmenlik Hizmetleri” Hamer Acil Ve Afet Durumlarında Sağlık Yönetimi Semineri	2009
Diriker Ebru	“Meta-Discourse As A Source For Exploring The Professional Image(S) Of Conference Interpreters”.	2009
Diriker Ebru	“Simultaneous Conference Interpreting And Technology”	2010
Diriker Ebru	User Expectation Surveys: Questioning Findings And Drawing Lessons For Interpreter Training	2011

Nazik Göktaş	La Théorie Interprétative De La Traduction (La Tît) Sous Ses Différents Aspects	2013
Aymil Doğan, Marta Arumı Rıbas, Begonya Mora-Rubio	Metacognitive Tools İn Interpreting	2009
Aymil Doğan	Andaş Çeviride Görsel Malzemenin Edimbilimsel Ve Metinbilimsel Çözümlemesi. Çeviribilim Ve Uygulamaları	2008
Aymil Doğan	Training Of Interpreters: Some Parameters Of Curriculum. Translation In All Its Aspects With Focus On International Dialogue. International Colloquium Of Translation	2009
Aymil Doğan	Learning Approaches And Study Habits Of Conference Interpreting Students	2011
Aymil Doğan	Cognitive Pragmatic Dimension In The Training Of Interpreting	2011
Aymil Doğan	Surveying The Volunteers Of Emergency And Disaster Interpreting Initiative (Arc) İn Turkey	2012
Aymil Doğan, Rana Kahraman	Emergency And Disaster Interpreting In Turkey: Ten Years Of A Unique Endeavour.	2011
Aymil Doğan	Anybody Down There? Emergency And Disaster Interpreting In Turkey	2016
Aymil Doğan	Mahkeme Çevirmenliğinin Dünyadaki Gelişim Aşamaları Ve Türkiye’deki Mevcut Durumu.	2009
Aymil Doğan	Ardıl Çeviri Eğitiminde Bazı Bilişsel Süreçler Ve Kuramsal Yaklaşımlar	2011
Aymil Doğan	Sözlü Çeviri Eğitimi İçin Yatkınlık Sınavı Üzerine Çalışmalar Ve Görüşler	2011
Aymil Doğan	Andaş Çeviriye Anokhin’in İşlevsel Sistem Kuramı Ve Chernov’un Etkinlik Kuramı Kapsamında Yaklaşım	2012

Aymil Doğan	Sözlü Çeviri: Çalışmaları Ve Uygulamaları. Güncellenmiş Ve Genişletilmiş	2008
Jonathan Maurice Ross	“If You Don’t Understand What I Mean...” Interpreting In Health And Social Care,	2011
Jonathan Maurice Ross	(2015). ‘Sağlık Alanında Amatör Sözlü Çevirmenlik	2015
Jonathan Maurice Ross	‘Informal Interpreters In Medical Settings: A Comparative Socio-Cultural Study Of Turkey And The Netherlands’	2012
Jonathan Maurice Ross	‘Interpreting In Health And Social Care: Policies And Interventions In Five European Countries’. In Inequalities In Health Care For Migrants And Ethnic Minorities	2012
Emra Durukan	Ardıl Çeviri Eğitiminde Not Almanın Önemi Ve Not Alma Duyarlılığının Pekiştirilmesi	2017
Ena Hodzık	Anticipation During Simultaneous Interpreting From German Into English: An Experimental Approach. ‘Quality In Interpreting: Widening The Scope’, Interlingua, Olalla García Becerra, E. Macarena Pradas Macías And Rafael Barranco- Droege (Eds.) Granada (Spain): Comares	2013
Ena Hodzık	‘The Effect Of Word Order On Predictive Processes During Simultaneous Interpreting From German Into English’, In W. Baur, B. Eichner, S. Kalina, N. Kessler, F. Mayer And Jeannette Oersted (Eds.) Man Versus Machine, Vol. I: The Future Of Translators, Interpreters And Terminologists, Proceedings Of The Xxth Fit World Congress, Berlin.	2014
Ena Hodzık	Predictive Processes During Simultaneous Interpreting From German Into English, Interpreting	2017

Ersöz Demirdağ H.	"Ardıl Çeviri Öğrenimi Aşamasında Dilsel Hatalar: Birkaç İpucu	2013
Filiz Şan / Seda Koçlu	Determination Of Communication Problems Of The Refugees In Sakarya And The Need For Community Interpreting Sakarya'daki Mültecilerin İletişim Sorunlarının Belirlenmesi Ve Toplum Çevirmenliğine Olan İhtiyaç	2018
Gülfidan Aytaş	Sözlü Çeviride Ortak Zemin Bilgisinden İzler - International Journal Of Languages' Education And Teaching	2017
Şaban Köktürk, Gülfidan Aytaş	Sözlü Çeviride Bir Değerlendirme Aracı Olarak Rubrik.	2017
Halil İbrahim Balkul	Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Yazılı Ve Sözlü Çeviri Hizmetleri: Türkiye Örnekleme Ve Küresel Bakış -	2017
Halil İbrahim Balkul	A Comparative Analysis Of Translation/ Interpreting Toolsdeveloped For Syrian Refugee Crisis	2018
Hande Ersöz Demirdağ	Türkiye'de Sözlü Çeviri Çalışmalarında Alanlararasılık	2009
Hande Ersöz Demirdağ	Ardıl Çeviri Öğrenimi Aşamasında Dilsel Hatalar	2013
Hülya Kaya	Strategischer Aufbau Der Dolmetschkompetenz: Simultandolmetschen Aus Der C- Arbeitssprache	2011
Hüseyin Ersoy	Çevirinin Üst Alan (Çeviribilim) Ve Alt Alan (Yazılı Çeviri, Sözlü Çeviri) Adlarının Terminoloji Kuralları Açısından İncelenmesi	2011
Hüseyin Ersoy	Die Relevanz Der Visualität (Reale Situation) Für Das Rezipieren Des Translators Beim Übersetzen Und Dolmetschen Folgerungen Für Den Interkulturellen Kommunikationsbereich (Translationsbereich)	2014

Hüseyin Ersoy	Göçmen Ve Mültecilerin İletişim İhtiyaçlarının Karşılmasında Çeviri, Kalite Ve Empatinin Rolü - International Journal Of Language Academy	2018
Hüseyin Ersoy, Türkan Öztürk	Global Changes In The Translation Industry And Their Reflections On Translator And Interpreter Training	2015
İkiz FİLİZ	"Evaluating The Boundaries And Possibilities İn Translating Socio-Cultural Elements: The Case Of The White Castle By Orhan Pamuk	2016
Kurultay, Turgay Ve Alev Bulut	"Afette Rehber Çevirmenlik Örneğinde Toplum Çevirmeninin Sorumluluğu”.	2010
Lütfiye Oktar, Neslihan Kansu-Yetkiner, Yasemin Yavuz, Murat Özgen	Sözlü Çeviride Belirtikleştirmeye Öğrenci Odaklı Bütüncü Temelli Bir Yaklaşım	2016
M.Sahin	Virtual Worlds In Interpreter Training. The Interpreter And Translator Trainer	2013
Şahin Eraslan, M.Şahin	Sözlü Çeviri Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar: Sanal Dünyalar	2017
Mehmet Tahir Öncü	Probleme Interkultureller Kommunikation Bei Gerichtsverhandlungen Mit Türken Und Deutschen	2011
Mehmet Tahir Öncü	Türk Muhakeme İletişiminde Hukuk Dili Ve Önemi	2013
Neslihan Kansu-Yetkiner , Lütfiye Oktar , Yasemin Yavuz, Mmurat Özgen	Sözlü Çeviride Kip Kaydırmalarına Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi Çerçevesinde Bütüncü Temelli Bir Yaklaşım	2014
Neslihan Kansu-Yetkiner , Lütfiye Oktar , Yasemin Yavuz, Mmurat Özgen	Yazılı Metinden Sözlü Çeviride Akıcısızlık Ve Duraklar: Öğrenci Odaklı Bütüncü Temelli Bir Yaklaşım	2015
Yetkin Karakoç	Analyzing Misunderstanding In Consecutive Interpreting In Sensitive Settings And Interpreter Training	2015

Yetkin Karakoç	Diplomasi Çevirmeni İçin Tarafılık/ Tarafsızlık Ve Sözlü Diplomasi Çevirisindeki Denetim/Müdahalelere Bir Bakış	2018
Neslihan Kansu Yetkiner	A Learner Corpus-Based Approach To Explicitation In Interpreting Studies (Oktar Lütüye , Neslihan Kansu-Yetkiner , Yasemin Yavuz And Murat Özgen.)	2016
Nihal Yetkin Karakoç	Analyzing Misunderstanding in Consecutive Interpreting in Sensitive Settings and Interpreter Training	2015
Nihal Yetkin Karakoç	Non-Cognitive Causes Of Imprecision In Consecutive Interpreting In Diplomatic Settings In Light Of Functionalism	2016
Esra Özkaya- Saltoğlu , Nuria Navarro-Zaragoza	Interpreting In Its Own Pyrenees: A Comparison Of Professionalization In Spain And Turkey	2010
Özbent Sueda, Arı Sevinç, Demirkıran Sine, Ünsal Gülhanım, Durmaz Hut Aytül, Angı Ayşegül, Sayarı Işın.	Simultane Çeviri Eğitimi Alan Öğrencilerin Çeviri Becerilerinin Geliştirilmesinde Çeviri Kuramlarının Ve Simultane Çeviri Laboratuvarlarının Katkısı	2016
Özkaya Esra	Interpreting Within The European Qualifications Framework: Turkish Experience With The New National Standards	2016
Özkaya Esra	The Medium Turn In Interpreting Studies"	2017
Arsun Uras Yılmaz, Yılmaz S.	Sözlü İletişimde Öznel İleti İçeren Sözceleri Okumak Ve Yorumlamak	2016
Sağın Şimşek Ç. Antonova Ünlü E.	Sözlü Çeviri Eğitiminin İşler Bellek Kapasitesi Üzerindeki Etkisi"	2017
Sayarı Işın.	The Contribution Of Translation Theories And Simultaneous Translation Laboratory To The Improvement Of The Translation Skills Of The Students Having Simultaneous Translation Training	2016

Şaban Köktürk, Emine Öztürk	Forms And Multifunctionality Of Interruptions And Simultaneous Speaking In Ordinary Talk – Proposal Of A Universal Model For The Evaluation Of Interruptive Speech Sequences	2012
Şeref Ateş, Burak Özsöz	Sözlü Çeviride Sözlü Dil	2018
Şeyda Eraslan	ARDIL ÇEVİRİDE KULLANICI BEKLENTİLERİ	2013
Şeyda Eraslan	Aligning Macro- And Micro-Contexts In The Study Of Interpreter Mediated Events	2009
Şeyda Eraslan	Consecutive Interpreting Vs. Dialogue, Liaison And Community Interpreting: Definitions, Distinctions	2010
Şeyda Eraslan	Ardıl Çeviri Diyalog Çevirisi, İrtibat Çevirisi Ve Toplum Çevirmenliğine Karşı: Tanımlar, Ayrımlar Ve Çelişkiler	2010
Şeyda Eraslan	Surveying The Consecutive Interpreter's Role	2015
Şeyda Eraslan	Review Of New Insights In The History Of Interpreting	2017
Şeyda Eraslan	<u>Verb Anticipation In Turkish-English Simultaneous Interpreting...</u>	2017
Şeyda Eraslan	The Impact Of Sentence Length And Complexity On Fluency In Turkish-English Simultaneous Interpreting	2018
Turgay Kurultay, Alev Bulut	Toplum Çevirmenliğine Yeniden Bakışta Afette Rehber Çevirmenlik	2012
Nurhan Baş	Görsel-İşitsel Çeviri : Dublaj Ve Sesli Betimleme	2015
Elif Ersözlü	Training Of Interpreters: Some Suggestions On Sight Translation Teaching	2018
Yücel Fücel	Televizyonda Çeviri Olgusu	2011

EK 3. 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye’deki Sözlü Çeviri Alanındaki Bilimsel Kitap Çalışmalar

Alev K. Bulut	Tercüme Hatası!?	2015
Aymil Doğan	Sözlü Ve Yazılı Çeviri Odaklı Söylem Çözümlemesi	2014
Hüseyin ERSOY	Kavram, Kuram Ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği	2012
Şeyda Eraslan	Sözlü Çeviri Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar: Sanal Dünyalar	2017
Şeyda Eraslan	Türkiye’de Hastane Çevirmeninin Rolüne Sosyolojik Bir Yaklaşım Türkiye’de Sözlü Çeviri	2018

EK 4. Türkiye’de 2008-2018 Yılları Arasında Yapılan Taramalar İçin Başvurulan Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık Bölümleri

Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Atılım Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Beykent Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Beykent Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Rusça)
Boğaziçi Üniversitesi	Çeviribilim (İngilizce)
Cumhuriyet Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Cumhuriyet Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Türkçe)
Cumhuriyet Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Çankaya Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Doğu Akdeniz Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Dokuz Eylül Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Ege Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
Ege Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Girne Amerikan Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Hacettepe Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
Hacettepe Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Hacettepe Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Haliç Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Arapça)
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Arel Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Aydın Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Aydın Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Rusça)
İstanbul Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
İstanbul Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
İstanbul Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Kafkas Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Kafkas Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Kafkas Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Türkçe)
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Rusça)
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Türkçe)
Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Farsça)

Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Arapça)
Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Kırklareli Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
KTO Karatay Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Arapça)
Marmara Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
Marmara Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Marmara Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Mersin Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
Mersin Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)
Okan Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Arapça)
Okan Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Çince)
Okan Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Okan Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Rusça)
Sakarya Üniversitesi	Çeviribilim (Almanca)
Siirt Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Trakya Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Almanca)
Trakya Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Bulgarca)
Trakya Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	Çeviribilim (İngilizce)
Yakın Doğu Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Yaşar Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Yeditepe Üniversitesi	Çeviribilim (İngilizce)
Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)
Yıldız Teknik Üniversitesi	Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)

ÖZGEÇMİŞ

Onur ÇALIK, 10.12.1985 tarihinde Almanya'nın Hildesheim şehrinde dünyaya geldi. İlkokulu Almanya'da tamamladıktan sonra Ortaokulu ve Liseyi İzmir'de Bornova Anadolu Lisesinde (BAL) tamamladı. 2004 yılında Yaşar Üniversitesi Grafik Tasarım bölümünü kazandı. Mezun olduktan sonra 2010 yılında Sakarya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Almanca bölümünü kazandı ve 2014 yılında mezun oldu. 2014 yılında Ege Üniversitesinde Yüksek Lisansı kazanmış ardından Sakarya Üniversitesine geçiş yapmıştır ve hala devam etmektedir.

